UCLouvain

FIAL
Un éventail de formations, une multitude d'horizons

Faculté de philosophie, arts et lettres

Onderzoek naar t-deletie in realityprogramma's uit het Nederlandse taalgebied

Auteur : Lise DECOTTIGNIES

Promoteur: Philippe HILIGSMANN

Lecteur : Pauline DEGRAVE

Année académique 2020-2021

Master en langues et lettres modernes, orientation germaniques à finalité spécialisée : langues des affaires

UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LOUVAIN
Faculté de philosophie, arts et lettres
Place Blaise Pascal, 1 bte L3.03.11, 1348 Louvain-la-Neuve, Belgique | **www.uclouvain.be/fial**

Dankwoord

Een scriptie schrijven is een lastige en tijdrovende opgave. Het opstellen van de transcripties en het uitschrijven van de resultaten was een uitdaging die veel tijd heeft gevergd maar waarbij ik heel wat heb geleerd. Ik had dit onderzoek natuurlijk niet tot een goed einde kunnen brengen zonder enige hulp en steun. In dit voorwoord wil ik dus de kans grijpen om enkele personen te bedanken die me tijdens mijn vijfjarige studie en tijdens het hele schrijfproces van deze masterproef hebben geholpen.

Allereest wil ik mijn promotor, professor Philippe Hiligsmann, hartelijk bedanken voor zijn enthousiaste begeleiding en bruikbare feedback. Hij was altijd bereid mijn vragen te beantwoorden en liet me tegelijkertijd de vrijheid om zelfstandig en om op mijn eigen tempo te werken. Zijn kennis en ervaring hebben me enorm geholpen gedurende het hele schrijfproces. Professor Hiligsmann was niet enkel een goede begeleider, maar ook een uitstekende onderwijzer die de afgelopen jaren mijn passie voor de Nederlandse taal aangewakkerd heeft. Ik neem hier de kans te baat om alle leerkrachten en docenten te bedanken die me aangespoord hebben om mijn taalvaardigheden voortdurend te verbeteren.

Verder gaat mijn dank uit naar professor Liesbeth Degand die me bij mijn bachelorscriptie begeleidde. Ze heeft mijn interesse voor Nederlandse taalkunde gewekt en heeft me de kans gegeven om het fascinerende onderwerp van tussentaal te ontdekken.

Naast professor Hiligsmann wil ik ook assistente Pauline Degrave bedanken voor de ontwikkeling van ANA. Deze website bedoeld voor anderstaligen heeft me enorm geholpen tijdens het schrijven van mijn masterproef door me vertrouwd te maken met de wetenschappelijke taal, en meer in het bijzonder het Academisch Nederlands.

Ten slotte wil ik nog een dankwoord richten tot mijn klasgenoten, vrienden en familieleden voor hun advies en waardevolle aanmoediging. Zonder de steun van deze mensen had mijn masterscriptie niet tot stand kunnen komen.

Lise Decottignies

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding 1
2 Theoretisch kader 4
3 Taallandschap in het Nederlandstalige gebied 6
3.1 Taalsituatie in Vlaanderen 6
3.2 Taalsituatie in Nederland 9
4 Tussentaal: nieuwe taalvariëteit 12
4.1 Wat is tussentaal? 12
4.2 De opkomst van tussentaal 14
4.3 Typische sprekers 16
4.4 Waardering van tussentaal 17
4.5 De tussentaal in de media 18
5 T-deletie 23
6 Selectie van het materiaal 28
6.1 Boer Zoekt Vrouw 28
6.2 De onderzochte sprekers 31
6.2.1 Vlaamse sprekers 31
6.2.1.1 Dina Tersago 31
6.2.1.2 An Lemmens 32
6.2.1.3 Frits Stevens 32
6.2.1.4 David Franssens 32
6.2.1.5 Veerle Liesens 32
6.2.1.6 Bart Beyaert 33
6.2.1.7 Dries Claeys 33
6.2.1.8 Tristan Swennen 33
6.2.2 Nederlandse sprekers 34
6.2.2.1 Yvon Jaspers 34
6.2.2.2 De boeren 34
7 Methodologie 35
7.1 Transcripties 35

7.2 Analysemethodes 37
7.3 Statistische analyseprocedures 38
8 Onderzoeksvragen en hypotheses 41
9 Resultaten 44
9.1 Algemene resultaten per aflevering 45
9.2 Resultaten per jaargang 51
9.3 Resultaten per spreker 54
9.3.1 Geslacht 56
9.3.2 Leeftijd 58
9.3.3 Regio 61
9.3.4 Gezagsniveau 69
9.4 Resultaten per spreeksituatie 71
10 Discussie 81
11 Besluit en perspectieven voor verder onderzoek 85
Bibliografie 90

Lijst met figuren, tabellen en grafieken

Figuur 1: De linguïstische afstand tussen de taalvariëteiten in het Nederlands (Geeraerts 2001: 339)

Figuur 2: Het dialectlandschap in het Nederlandstalige gebied (Dialectatlas)

Figuur 3: Variatiecontinuüm van het Belgisch Nederlands (Vancompernolle 2012: 55)

Figuur 4: T-deletie bij *niet* in het Nederlandse taalgebied (Stroop 2004)

Figuur 5: T-deletie bij *dat* in het Nederlandse taalgebied (Stroop 2004)

Figuur 6: Chi-Square Table

Tabel 1: T-deletie bij *niet* en *dat* voor plosief en voor vocaal

Tabel 2: Overzicht van het corpusmateriaal

Tabel 3: Algemeen overzicht van de Belgische sprekers uit het Vlaamse programma *Boer zoekt Vrouw*

Tabel 4: Algemeen overzicht van de Nederlandse sprekers uit het Nederlandse programma *Boer zoekt Vrouw*

Tabel 5: Frequentie van t-deletie per aflevering

Tabel 6: Algemeen overzicht van t-deletie in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 7: Algemeen overzicht van t-deletie in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 8: Frequentie van t-deletie per jaargang

Tabel 9: Algemeen overzicht van t-deletie in Flikken uit 2007-2009 en BZV Vlaanderen uit 2020

Tabel 10: Verdeling van de onderzochte sprekers in sociologische cellen

Tabel 11: T-deletie per sekse in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 12: T-deletie per sekse in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 13: T-deletie per leeftijd in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 14: T-deletie per leeftijd in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 15: T-deletie per provincie in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 16: T-deletie per provincie in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 17: T-deletie bij *niet* in *BZV Vlaanderen* en *BZV Nederland*

Tabel 18: T-deletie bij *dat* in *BZV Vlaanderen* en *BZV Nederland*

Tabel 19: T-deletie bij presentatoren en kandidaten in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 20: T-deletie bij presentatoren en kandidaten in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 21: T-deletie per spreeksituatie in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 22: T-deletie bij presentatoren en kandidaten per spreeksituatie in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Tabel 23: T-deletie per spreeksituatie in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Tabel 24: T-deletie bij presentatoren en kandidaten per spreeksituatie in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Grafiek 1: T-deletie per woord in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen*

Grafiek 2: T-deletie per woord in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Grafiek 3: T-deletie per woord en per jaargang

Grafiek 4: T-deletie per leeftijd in *Boer zoekt Vrouw Nederland*

Grafiek 5: T-deletie per Vlaamse provincie

Grafiek 6: T-deletie per Nederlandse provincie

1 Inleiding

De laatste jaren is aanzienlijk wat gepubliceerd over de evolutie van het Nederlands in Vlaanderen, en in het bijzonder over de dominante positie van tussentaal. Sinds een paar decennia is het Vlaamse taallandschap onderhevig aan grote veranderingen (Vancompernolle 2012). Hoewel de taalkeuze van Vlamingen vroeger bipolair was, heeft tussentaal tot een verstoring geleid in het oorspronkelijke bipolaire taalmodel. Zoals zijn benaming aangeeft, bevindt tussentaal zich ergens tussen de dialecten en de standaardtaal (Vancompernolle 2012). Hoewel *tussentaal* sinds eind jaren 1980 regelmatig gebruikt wordt om naar de Vlaamse tussenvariëteit te verwijzen, heeft dit begrip een langere voorgeschiedenis in een andere context, namelijk die van vreemdetaalverwerving. In deze context is er immers sprake van tussentaal wanneer iemand een vreemde taal probeert te spreken, maar zowel in het lexicon als in de uitspraak of de morfosyntaxis interferentie laat zien van de moedertaal (De Caluwe, Delarue, Ghyselen, & Lybaert 2013). Zo verwijst die tussentaal duidelijk naar een transitieverschijnsel, een onvermijdelijke fase die leerders moeten doorlopen om een vreemde taal volwaardig te beheersen.

Op een vergelijkbare manier werd de term *tussentaal* in de jaren 1980 geïntroduceerd als verwijzing naar het taalgebruik van Vlaamse dialectsprekers die standaardtaal proberen te spreken maar die dialectkenmerken per ongeluk laten doordringen. Vanuit dat perspectief wordt de Vlaamse tussentaal beschouwd als een onvermijdelijke fase in de overgang van dialect naar standaardtaal (De Caluwe 2006). Het idee dat het begrip *tussentaal* verspreidt, met name dat de Vlaamse tussentaal een tussenstadium is in de weg naar de standaardtaal, lijkt echter niet meer te kloppen. Dat tussentaal het mislukte resultaat van het standaardiseringsproces is, wordt vandaag de dag immers ter discussie gesteld. Voor de jonge generatie Vlamingen is tussentaal immers steeds vaker moedertaal en omgangstaal (De Caluwe 2009), terwijl standaardtaal in steeds minder situaties te horen is. De Caluwe (2000) stelt dus vast dat tussentaal geen transitieverschijnsel is maar eerder een nieuwe taalvariëteit die voor de meeste jongeren gewoon als de thuistaal fungeert en die perfect geschikt is voor de bovenregionale informele communicatie. Onder de woorden van De Caluwe e.a. (2013) is tussentaal “niet langer de onvolkomen realisatie van een geïntendeerde standaardtaal […], maar net de volkomen realisatie van een geïntendeerde informele herkenbaar Vlaamse

spreektaal." (6). Tegenwoordig is de Vlaamse tussentaal dus niet meer weg te denken uit het Vlaamse taalcontinuüm.

Vandaag de dag is tussentaal niet alleen in dagelijkse gesprekken te horen, maar ook in de publieke ruimte en in formele situaties waar vroeger uitsluitend standaardtaal gesproken werd: in het onderwijs (Delarue 2016), op de radio (Saye 2010; Scheppens 2017), op televisie (De Ridder 2007; Prieels 2012 enz.), in reclamespotjes (Van Gjsel e.a. 2008) en zelfs in het taalgebruik van politici (Auman 2009; Van Laere 2003). Hoewel de literatuur over tussentaal oorspronkelijk vooral beschouwelijk van aard was, verrichten taalkundigen vanaf de millenniumwisseling een toenemend aantal empirische studies waarin tussentaal steeds explicieter aan bod komt. Terwijl lang aangenomen werd dat tussentaal een onstabiele en heterogene variëteit is, toont recent onderzoek (Taeldeman 2008; De Decker & Vandekerckhove 2012) aan dat er zich in Vlaanderen één tussentaal aan het ontwikkelen is, die steeds meer stabiele kenmerken vertoont. Deze kenmerken kunnen in vier categorieën onderverdeeld worden: fonologie, morfologie, lexicon en grammatica.

In dit onderzoek focus ik op een typisch morfo-fonologisch kenmerk van tussentaal: de deletie van de slotklank *t*. Dit veel besproken linguïstische verschijnsel is een van de meest onderzochte taalvariabelen in de Vlaamse spreektaal. Vandaag de dag is t-deletie overal te horen, zowel in het dagelijks leven als in de publieke ruimte. Uit onderzoek (Adam 2013; Lefevere 2011; Prieels 2012) blijkt dat t-deletie het verschijnsel is dat het meest doordringt in de gesproken taal van Vlamingen. Hoewel er al veel geschreven werd over dit fonologische verschijnsel, moet echter vermeld worden dat de studie van t-deletie zich meestal beperkt tot de analyse van Vlaamse tv-programma's. Over het gebruik van t-deletie in Nederland is er nog maar weinig geschreven. In dit onderzoek wordt er dus gebruik gemaakt van twee equivalente versies van de reality-reeks *Boer zoekt Vrouw*. Door een analyse uit te voeren van het taalgebruik van 8 Vlaamse sprekers en 11 Nederlandse sprekers, wil ik bepalen of het tussentalige kenmerk van t-deletie ook een verschijnsel is dat in Nederland voorkomt. Door middel van manuele transcripties ga ik na in welke mate de 19 onderzochte sprekers zich bedienen van t-deletie en of zich daarbij een groot verschil voordoet tussen Vlamingen en Nederlanders. Waar we ook niet veel over weten, is de evolutie van t-deletie door de jaren heen. In de meeste onderzoeken die tot nu toe verricht zijn, ligt de focus immers op synchrone analyses. In deze scriptie vergelijk ik dus mijn resultaten met die van eerder onderzoek

(Vermeeren 2018), waardoor ik op zoek kan gaan naar mogelijke diachrone evoluties. Om de analyse tot een goed einde te brengen, heb ik van elk programma één aflevering getranscribeerd. Zoals hieronder duidelijk zal worden, bestaat er in deze geselecteerde fragmenten een grote variëteit aan sprekers en spreeksituaties. Dit maakt het mogelijk te onderzoeken hoe t-deletie correleert met enerzijds sprekerskenmerken en anderzijds contextuele factoren.

De structuur van deze scriptie is als volgt. Hoofdstuk 2 start met het opstellen van een theoretisch kader om een overzicht te geven van de literatuur over het verschijnsel t-deletie. In hoofdstuk 3 wordt er een schets gemaakt van het taallandschap in Vlaanderen (§3.1) en Nederland (§3.2). Hoofdstuk 4 geeft inzicht in de Vlaamse tussentaal. In dit onderdeel van de scriptie sta ik eerst stil bij de definitie van het verschijnsel (§4.1), waarna ik naga hoe deze nieuwe informele taalvariëteit opkwam in het Vlaamse taallandschap (§4.2). Vervolgens bespreek ik de typische sprekers (§4.3) en de waardering (§4.4) van deze nieuwe omgangstaal en probeer ik een vergelijking te maken met de nieuwe Nederlandse informele variëteit, met name het Poldernederlands. Aangezien ik in dit onderzoek een televisieprogramma als corpusmateriaal gebruik, sluit ik dit hoofdstuk af met een overzicht van de sterke opmars van tussentaal in de media (§4.5). In hoofdstuk 5 ga ik dieper in op het bestudeerde verschijnsel, t-deletie. Verder presenteer ik in hoofdstuk 6 het onderzoeksmateriaal door kort in te gaan op de geselecteerde reality-reeks, *Boer zoekt Vrouw* (§6.1) en de onderzochte sprekers (§6.2). Na deze uiteenzetting van het bestudeerde materiaal volgt een gedetailleerde beschrijving van de methodologie (§7). Dit hoofdstuk bevat onder andere informatie over de transcripties (§7.1), de analysemethodes (§7.2) en de statistische technieken (§7.3). Na een nauwgezette bespreking van de algemene hypotheses (§8) worden de resultaten behandeld (§9). Aan de hand van enkele tabellen en grafieken bespreek ik in dit hoofdstuk de algemene resultaten per aflevering (§9.1), per jaargang (§9.2), per spreker (§9.3) en per spreeksituatie (§9.4). Deze masterproef eindigt met een bespreking van bepaalde resultaten uit hoofdstuk 9 (§10), waarna een conclusie volgt (§11). In dit laatste hoofdstuk open ik een aantal perspectieven voor verder onderzoek.

2 Theoretisch kader

Vandaag de dag worden het Belgisch Nederlands en het Nederlands Nederlands als twee verschillende taalvariëteiten beschouwd die uit dezelfde taal komen, namelijk het Nederlands. “Vlamingen en Nederlanders hebben een verschillende identiteit, die zich ook op het gebied van taal manifesteert” (Van Keymeulen 2015: 78). Het feit dat Nederlanders het Nederlands van de Vlamingen “Vlaams” noemen, toont trouwens aan dat de twee groepen anders spreken. Zowel Nederlanders als Vlamingen lijken duidelijk te willen maken dat ze tot een aparte groep behoren en dat ze derhalve een verschillende taal spreken. Sinds de scheiding tussen Noord en Zuid in 1585 zijn de twee regio’s uit elkaar gegroeid. De resulterende verschillen hebben onmiskenbare effecten gehad op alle gebieden van taal: zowel op het lexicon als de syntaxis en de uitspraak (Laurent 2019). De verschillen tussen Noord en Zuid hebben aanleiding gegeven tot een groot aantal onderzoeken en zijn nog altijd onderwerpen van discussie. Het gebruik van het fonologische verschijnsel van t-deletie in Nederland in vergelijking met Vlaanderen wordt echter weinig onderzocht.

Eerdere onderzoeken hebben aangetoond dat t-deletie een veel voorkomend verschijnsel is in Vlaanderen. Volgens Geeraerts en Van de Velde (2013) is t-deletie immers het meest frequente fonologische kenmerk van het Vlaamse tussentaalgebruik. Een groot aantal kwantitatieve studies hebben zich toegespitst op het gesproken Belgisch Nederlands in verschillende contexten: reclame (Van Gijsel, Speelman en Geeraerts 2008), televisiereeksen (Van Hoof 2013), onderwijs (Delarue 2012) maar ook het dagelijks leven met Plevoets (2008) die het Corpus Gesproken Nederlands analyseerde. Uit deze verschillende onderzoeken blijkt dat het t-deletiepercentage vrij hoog is in alle domeinen. Samen met andere tussentalige kenmerken maakt het fonologische verschijnsel opgang in een groeiend aantal contexten. Vandaag is t-deletie immers niet alleen te horen in dagelijkse gesprekken maar ook op televisie, radio en zelfs in het onderwijs.

Hoewel de aanwezigheid van t-deletie niet meer te ontkennen is in België, is de situatie minder duidelijk in Nederland. Hoewel de taaleenheid tussen Nederland en Vlaanderen groot blijft in de formele registers, zorgen informelere contexten voor meer verschillen (De Caluwe 2002). De verspreiding van tussentaal als algemene informele omgangstaal is trouwens typisch voor Vlaanderen en is nergens te vinden in Nederland. De vraag die zich meteen aandient, is of het

verschijnsel van t-deletie ook in Nederland voorkomt, zelfs als er voor Nederland geen sprake is van tussentaal.

Op basis van een analyse van twee politieseries toont Vermeeren (2018) aan dat t-deletie zelden voorkomt in Nederland. De resultaten wijzen immers uit dat er geen sprake is van t-deletie in de noordelijke Nederlandse serie. Uit een ander onderzoek (Adriaensen 2017) blijkt echter dat het fonologische verschijnsel ook opgang maakt in het Nederlands Nederlands. Dit onderzoek heeft tot doel spontane gesprekken te analyseren in twee steden: Tilburg, een stad in de Nederlandse provincie Noord-Brabant en Turnhout, in de Belgische provincie Antwerpen. Hoewel het verschijnsel minder frequent is in Nederland, blijkt t-deletie ook aanwezig te zijn in Tilburg. De resultaten zijn waarschijnlijk toe te schrijven aan de locatie van de stad. De twee bestudeerde steden liggen immers allebei dicht bij de Belgisch-Nederlandse grens. Hoewel ze in twee verschillende landen liggen, delen de twee steden dus een gemeenschappelijke geschiedenis. Uitgaande van de resultaten van Adriaensen (2017) blijkt hoe dan ook dat t-deletie verder reikt dan de Belgische grens.

Het onderzoek van Vermeeren (2018) ligt in de lijn van deze masterproef. Net als in deze scriptie maakte Vermeeren een vergelijking tussen het gebruik van t-deletie in Nederland en Vlaanderen. Aangezien de bestudeerde afleveringen uit 2007 en 2009 dateren, is er behoefte aan vervolgonderzoek om na te gaan of de resultaten nog altijd geldig zijn. Om die reden worden er voor dit onderzoek recente afleveringen geselecteerd. Door onze resultaten uit 2020 te vergelijken met die uit 2007 en 2009 zal er nader onderzocht worden of de resultaten vandaag de dag vergelijkbare tendensen vertonen. Op die manier kunnen de resultaten van de twee onderzoeken elkaar aanvullen.

In vergelijking met eerdere onderzoeken heeft deze scriptie verschillende voordelen. Anders dan voorgaand onderzoek naar t-deletie richt deze analyse zich niet alleen op steden die in de buurt van de grens liggen. De geselecteerde kandidaten komen immers uit de verschillende hoeken van Nederland en Vlaanderen en geven dus een uitgebreid overzicht van de taalsituatie in de twee landen. Ook dient opgemerkt te worden dat het corpus niet op fictie gebaseerd is maar eerder op realityseries. In dit onderzoek wil ik zicht krijgen op reëel taalgebruik en derhalve geconstrueerd en voorbereid taalgebruik vermijden. Hoewel fictie een weerspiegeling is van het dagelijks leven, zijn realityprogramma's een representatievere

weergave van spontaan taalgebruik. In tegenstelling tot reality-reeksen is de tussentaal in fictie immers nooit helemaal spontaan.

3 Taallandschap in het Nederlandstalige gebied

Voordat ik dieper inga op het verschijnsel van t-deletie, schets ik het beeld van de taalsituatie in Vlaanderen en Nederland. Dit hoofdstuk start met Nederlandstalig België en concentreert zich vervolgens op de taalsituatie in Nederland. In het eerste deel gaat de meeste aandacht uit naar de opmars van de nieuwe gesproken variëteit, de zogeheten "tussentaal".

3.1 Taalsituatie in Vlaanderen

De talige situatie in Vlaanderen is een interessant verhaal dat verre van eenvoudig is. Hoewel het Belgisch Nederlands vroeger uit twee lagen bestond, kan de talige situatie nu in drie onderdelen geschetst worden: Standaardtaal, dialect en tussentaal (Vancompernolle 2012). Standaardnederlands en dialect zijn twee totaal verschillende vormen van taal die derhalve in totaal verschillende contexten worden gebruikt. Hoewel Standaardnederlands en dialect de twee uiterste posities van het continuüm van formele en informele taal innemen, bevindt "tussentaal" zich ergens in het midden van ditzelfde continuüm.

Net als in het noordelijke Nederlandse taalgebied is de algemene taal in Vlaanderen het Standaardnederlands. In tegenstelling tot de andere taalvariëteiten van het taalgebied wordt het Standaardnederlands tot "correct Nederlands" uitgeroepen (Van Oostendorp 2004). Deze variant is meestal te horen in onderwijs, media en politiek. Met andere woorden, het AN (Algemeen Nederlands) wordt gebruikt in contexten waarin de taal een neutraal medium is dat geen signaalfunctie heeft (De Caluwe 2002). Volgens Van der Sijs (2004, geciteerd in Vancompernolle 2012: 12) is het Standaardnederlands "het Nederlands dat als norm voor correct taalgebruik door de Nederlandse taalgemeenschap wordt geaccepteerd." Anders dan dialect en tussentaal fungeert een standaardtaal als norm of model en is trouwens terug te vinden in naslagwerken. Het Standaardnederlands staat boven alle regionale varianten en vertoont een sociale en geografische spreiding (Van der Sijs 2004). Hoewel de standaardtaal in Vlaanderen oorspronkelijk geïnspireerd werd door die in Nederland, is het Standaardnederlands in België niet meer identiek met het Nederlands Nederlands (De Sutter

2017). Door het toegenomen Vlaamse zelfbewustzijn lijken er tegenstrijdige ontwikkelingen in het spel te zijn (De Caluwe 2002). Het taalovernameproces binnen Vlaanderen heeft uiteindelijk tot een eigen taalvormingsproces geleid, dat een eigen Vlaamse variant van de standaardtaal heeft doen ontstaan (Geeraerts 1999). Bepaalde normen die in het Nederlands Nederlands algemeen aanvaard worden, kunnen immers verschillen van die in Vlaanderen. Een voorbeeld daarvan is de uitspraaknorm. Diftongeringen van lange klinkers dringen bijvoorbeeld niet door in de Belgisch-Nederlandse articulatiebasis (Geeraerts 2001) en zijn dus niet te horen in het Standaardnederlands in Vlaanderen. Hoewel de twee varianten van standaardtaal in veel opzichten van elkaar verschillen, zijn die verschillen niet voldoende om het Nederlands in België als een aparte taal - 'Vlaams'- te beschrijven (De Sutter 2017). Aangezien men niet van verschillende talen kan spreken, wordt het Nederlands eerder als een pluricentrische taal beschouwd.

Wat ook vermeld dient te worden, is de gereserveerde houding van Vlamingen ten opzichte van het Standaardnederlands. Vandaag de dag wordt het AN in Vlaanderen nog als een vreemde variëteit voor formele omgang beschouwd (De Caluwe 2002). Vlamingen lijken zich niet op hun gemak te voelen met de standaardtaal, die ze trouwens "zo snel mogelijk laten vallen als de situatie het niet langer vereist." (De Caluwe 2002: 61). Geeraerts (1999) heeft hier dezelfde mening over:

> Het VRT-Nederlands is historisch beladen: als exogene, uit Nederland geïmporteerde variëteit, is het er nooit in geslaagd de harten van alle Vlamingen te winnen, en genereert het nog altijd een 'zondagspak-attitude': een onontbeerlijk kledingstuk in de garderobe dat je onmiddellijk uitrekt als de omstandigheden het niet langer noodzakelijk maken. (geciteerd in De Sutter 2017: 332)

Aan het andere uiterste van het continuüm bevinden zich de dialecten. In tegenstelling tot het Standaardnederlands, dat eenheid binnen Vlaanderen vertoont, verschillen de dialecten helemaal van elkaar (Vancompernolle 2012). Dialecten zijn talen die meestal mondeling van generatie op generatie doorgegeven worden en die geografisch bepaald zijn (De Sutter 2017). In Nederlandstalig België kan het dialectlandschap in vier gebieden onderverdeeld worden: het West-Vlaams, het Oost-Vlaams, het Brabants maar ook het Limburgs. Hoewel dialecten sterker staan in Vlaanderen dan in Nederland, wordt er echter opgemerkt dat Vlaamse dialecten steeds meer terrein verliezen (Vancompernolle 2012). De opmars van tussenvariëteiten in Vlaanderen drukt de dialecten immers weg (Ghyselen & Van Keymeulen

2014). De uitbreiding van tussentaal maar ook de achteruitgang van dialecten als opvoedingstaal zijn beide belangrijke factoren die het proces van dialectverlies verklaren (Lybaert 2015). Opvallend is dat het proces niet homogeen is over het hele Vlaamse gebied. Uit onderzoek blijkt immers dat het Oost-Vlaams en het Brabants meer aan dialectverlies lijden dan het Limburgs en het West-Vlaams (De Sutter 2017).

Niet alleen op het gebied van de standaardtaal lijkt Vlaanderen vanaf de jaren 2000 een autonome weg op te gaan. Sinds een paar decennia merken we immers grote veranderingen op in de interne structuur van het Belgisch Nederlands. Door het opvullen van de ruimte tussen de twee uiterste lagen is het Nederlands in Vlaanderen van een diglossische naar een diaglossische taal geëvolueerd (De Sutter 2017). “Tussen het hoogste register en de lokale dialecten heeft zich een tussenstructuur van meer of minder informele […] vormen van taalgebruik ontwikkeld, die we gemakshalve *tussentaal* noemen.” (De Sutter 2017: 106). Sinds de laatste vijftien jaar is het taallandschap in Vlaanderen volop in beweging. Het Standaardnederlands wordt steeds minder gesproken en lijkt vandaag tot zeer formele situaties beperkt (Van Hout & Kruisjen 1996). In hun dagelijkse gesprekken geven Vlamingen immers de voorkeur aan de tussentaal. Deze nieuwe variëteit fungeert steeds meer als een soort “passe-partout” die in alle contexten en omstandigheden geschikt is. In tegenstelling met dialecten die met een bepaalde regio gebonden zijn, is tussentaal tegelijk niemands en allemans taal (De Caluwe 2002). Deze tussenvariëteit vertoont een grote variatiebreedte en is derhalve heel moeilijk te definiëren.

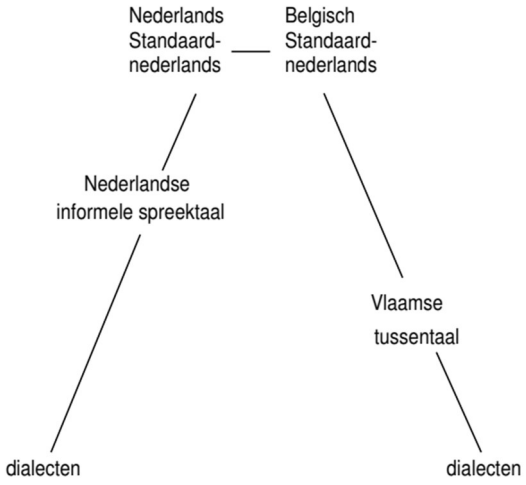

Figuur 1: De linguïstische afstand tussen de taalvariëteiten in het Nederlands (Geeraerts 2001: 339)

Figuur 1 laat duidelijk zien hoe de taalsituatie in Vlaanderen en die in Nederland van elkaar verschillen. Wat hier valt op te merken, is dat de figuur horizontaal maar ook verticaal gelezen kan worden. Het horizontale continuüm maakt een onderscheid tussen het Nederlands Nederlands (links) en het Belgisch Nederlands (rechts). Op basis van Figuur 1 kan eerst afgeleid worden dat de standaardtalen van beide continua dicht bij elkaar liggen. Het importeren van de standaardtaal uit Nederland in Vlaanderen heeft wel degelijk voor een vorm van convergentie gezorgd (De Sutter 2017) zelfs als de twee varianten vandaag niet volledig identiek zijn. In tegenstelling met de verzorgde taalvarianten lijken de lagere lagen verder uit elkaar te staan. Hoe informeler het taalgebruik, hoe meer verschillen. Figuur 1 laat immers een grote afstand zien tussen de tussenvariëteiten en dialecten van respectievelijk Nederland en Vlaanderen. De verticale dimensie geeft daarnaast het taalspectrum aan dat tussen de verzorgde standaardtaal en de dialecten bestaat. Door middel van dit model vergelijkt Geeraerts (2001) de linguïstische afstand tussen drie taallagen die we zowel in Nederland als in Vlaanderen terugvinden. Figuur 1 toont immers aan dat de drie taallagen die we in Vlaanderen kennen ook in Nederland bestaan. Er moeten echter grote verschillen opgemerkt worden. De Vlaamse tussentaal staat verder af van het VRT-Nederlands dan wat geldt voor het Poldernederlands t.o.v. het algemeen Nederlands Nederlands. Daarom wordt er van een Vlaamse *taalkloof* gesproken (De Caluwe 2002). Een mogelijke verklaring daarvoor is het late begin van de werkelijke standaardisering in Vlaanderen. Het Standaardnederlands is immers ouder in Nederland dan in Vlaanderen en heeft dus langere tijd invloed kunnen uitoefenen op de lagere taallagen (De Sutter 2017). Om die reden is de afstand tussen het verzorgde taalgebruik en de gewone spreektaal in Nederland kleiner (De Caluwe 2002).

3.2 Taalsituatie in Nederland

Terwijl de Vlaamse tussentaal een veel besproken onderwerp is in Vlaanderen, lijken de Nederlandse tussenvariëteiten minder stof te doen opwaaien. Nochtans zijn de drie taallagen wel degelijk ook aanwezig in het noordelijke gebied. Sinds een paar decennia is de ruimte tussen de twee uiterste lagen van het Nederlandse continuüm, namelijk het dialect en de standaardtaal, immers opgevuld. Niet alleen Vlamingen maar ook Nederlanders lijken een eigen taal te willen promoten. Net zoals bij de zuidelijke buren zijn er de voorbije jaren in Nederland veel veranderingen aan de gang (De Sutter 2017).

In Nederland heet de algemene taal het *Standaardnederlands*. Aangezien dit begrip zowel voor Vlaanderen als Nederland geldt (Vancompernolle 2012), geeft *Standaardnederlands* een misleidend beeld van de talige situatie in het Nederlandse taalgebied. Om een nauwkeurig beeld van het huidige taallandschap te schetsen, is het noodzakelijk om een duidelijk onderscheid te maken tussen de twee varianten van standaardtaal. Om die reden gebruik ik liever het *VRT-Nederlands* voor Vlaanderen en het *algemeen Nederlands Nederlands* voor Nederland. Op het vlak van standaardtaal bestaan er immers twee normgevende centra: de omroep VRT voor Vlaanderen en de politici van Den Haag voor Nederland (Vancompernolle 2012). Een eerste opvallend feit is dat de twee varianten niet dezelfde status hebben (De Caluwe 2013). Volgens Muhr (2012) is de Nederlandse variëteit dominanter dan de Belgische. Deze dominante positie van het algemeen Nederlands Nederlands kan verklaard worden door twee factoren, namelijk demografisch gewicht en taalgeschiedenis (De Caluwe 2013). Nederland telt immers meer Nederlandstaligen dan Vlaanderen maar is ook ingrijpender gestandaardiseerd dan zijn zuidelijke buren. Een tweede punt dat ook aangekaart kan worden, is de verhouding van Nederlanders t.o.v. hun standaardtaal. In tegenstelling tot Vlaanderen wordt het gebruiksdomein van het algemeen Nederlands Nederlands niet beperkt tot formele situaties. In Nederland heeft de standaardtaal de status van algemene omgangstaal en wordt dus niet alleen als de taal van onderwijs en bestuur beschouwd. Volgens Vancompernolle (2012) gebruiken België en Nederland de standaardtaal noch in dezelfde mate, noch in dezelfde omstandigheden.

Hoewel de Vlaamse dialectgroepen vrij gemakkelijk geïdentificeerd kunnen worden, is het dialectlandschap in Nederland complexer. In het noordelijke Nederlandstalige gebied is er immers geen sprake van stabiele dialecten die zich goed van elkaar onderscheiden (Bennis 2012). Sommige patronen kunnen echter opgemerkt worden. Uit Figuur 2 blijkt dat het Vlaams, het Brabants en het Limburgs zowel in België als in Nederland voorkomen. In tegenstelling met Vlaanderen waar iedereen dialect spreekt, is het gebruik van dialecten in Nederland aan zeer informele situaties gebonden (Van de Velde 1996).

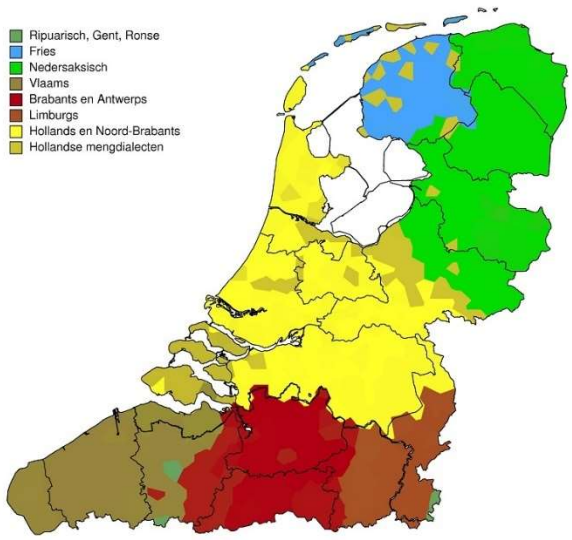

Figuur 2: Het dialectlandschap in het Nederlandstalige gebied (Dialectatlas)

Net zoals in Vlaanderen wordt in Nederland de opmars van een informele gesproken variëteit geconstateerd. Het zogenaamde *Poldernederlands* krijgt immers vastere voet aan de grond. Dit opkomende Nederlands is typisch voor Nederland en lijkt de huidige kloof tussen België en Nederland nog groter te maken. Er zijn immers veel veranderingen in Nederland die in Vlaanderen niet gevolgd worden. "De *ee's* worden *eej's*, de *oo's* worden *oow's*, de *ei/ij* klikt soms bijna als *aai*, de *z* en de *v* verliezen hun stemhebbende karakter en klinken als *s* en *f*, en de *r* wordt min of meer op z'n Amerikaans uitgesproken." (De Sutter 2017: 109). Iets vergelijkbaars met het verschijnsel van tussentaal is dus misschien ook in het noordelijke gebied aan de gang. De opmars van het Poldernederlands leidt immers tot een informalisering van het standaardtalige taalgebruik (Geeraerts 2001). Zowel in Vlaanderen als in Nederland is er dus sprake van een diaglossische structuur. Hoewel ze totaal van elkaar verschillen op het gebied van uitspraak, hebben de Vlaamse tussentaal en het Poldernederlands veel punten gemeen. Volgens Stroop (1998) is het Poldernederlands niet aan een bepaalde streek of regio gebonden en is, net zoals tussentaal, voornamelijk maatschappelijk geconditioneerd. Uit een ander onderzoek (Plevoets 2012) blijkt ook dat de sprekers van die twee variëteiten hetzelfde profiel hebben, namelijk dat van jonge hoogopgeleide vrouwen. Wat ook opgemerkt dient te worden, is dat de twee taalvormen steeds vaker opgang maken in situaties waarin het gebruik van verzorgde standaardtaal wordt verwacht (Geeraerts 2001).

4 Tussentaal: nieuwe taalvariëteit

Omdat het verschijnsel van t-deletie als typerend voor tussentaal beschouwd wordt, vind ik het belangrijk eerst die specifieke variant tegen het licht te houden. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de kenmerken, de opkomst, de waardering maar ook de sprekers van de Vlaamse tussentaal.

4.1 Wat is tussentaal?

Hoewel er veel onderzoek is verricht naar de Vlaamse tussentaal, vinden we geen exhaustieve beschrijving van het verschijnsel. Het concept 'tussentaal' blijft heel vaag en kent trouwens veel verschillende benamingen, zoals *Verkavelingsvlaams* (Van Istendael), *Soap-Vlaams* (Geeraerts) of *Schoon Vlaams* (Goossens). Naast deze termen bestaat er een neutrale benaming die bijna iedereen tevreden stelt, namelijk *tussentaal* (Vancompernolle 2012). Uit die benamingen blijkt al dat de posities van taalkundigen over de Vlaamse variëteit verschillend en voor een groot deel negatief zijn. In paragraaf 4.4 wordt dit punt in extenso besproken.

De tussentaal kan gedefinieerd worden als de typisch Vlaamse spreektaal waarin dialectische met standaardtalige kenmerken vermengd worden (Jaspers 2014). Hoewel we aan de twee extreme polen van het continuüm duidelijk gemarkeerd taalgebruik vinden, is de bepaling van vaste tussentalige kenmerken veel complexer. Ondanks een groot aantal artikelen over het concept gaan taalkundigen meestal niet akkoord met elkaar (Vancompernolle 2012). De exacte vorm van tussentaal is dus bijna onmogelijk precies te bepalen. Jaspers (2014) beschrijft dat concept trouwens als "een talige cocktail waarvan de precieze samenstelling niet gemakkelijk te voorspellen is." (2) maar merkt echter een paar tendensen op: "tussentaalsprekers vermijden meestal zware dialectklanken en woorden, ze laten eindklanken weg (wa, da en nie), ze gebruiken vaak gij, u en uw in plaats van je, jou, jouw en ze verbuigen gewoonlijk lidwoorden, voornaamwoorden en adjectieven."

Ook dient vermeld te worden dat de term 'tussentaal' naar verschillende variëteiten verwijst (Vancompernolle 2012). Jaspers (2001: 136) legt immers uit:

> Het valt […] te verwachten dat tussentaal betrekking heeft op verschillende variëteiten die sterk of subtiel zullen verschillen in functie van de woonplaats en sociale identiteit van de taalgebruiker, en de stijl of het accent waarmee taalgebruikers hun tussentaal willen beladen. (2001: 136)

Omdat die intermediaire taalvariëteit de hele variatieruimte tussen de dialecten en de standaardtaal inneemt, wordt tussentaal als onstabiel taalgebruik beschouwd. Het volgende continuüm (Figuur 3) toont trouwens aan dat tussentaal geen monolithisch blok is. Afhankelijk van de situatie kan de tussentaal standaardtaliger (formeler) of dialectischer (informeler) klinken.

Periferische dialecten > toonaangevende dialecten > **informele tussentaal > formele tussentaal** > standaardtaal

Figuur 3: Variatiecontinuüm van het Belgisch Nederlands (Vancompernolle 2012: 55)

Tussentaal is dus niet te beschouwen als één enkele taallaag die intern homogeen is. “Er zit veel variatie in de tussentaal, niet alleen doordat het tussentaalgebruik zelf regionale variatie vertoont […], maar ook doordat de mate van tussentaligheid in het tussentaalgebruik sterk kan verschillen.” (De Sutter 2012: 106). Tussentaal is dus zelf een continuüm dat gaat van diep tussentalige naar oppervlakkig tussentalige kenmerken. Voor de bovenregionale communicatie hebben Vlamingen de neiging om ingrediënten van zowel standaardtaal als tussentaal te doseren zodat hun taalgebruik aangepast wordt aan de (in)formaliteit van de situatie (De Caluwe 2002). In het hoofd van moedertaalsprekers gebeurt de keuze voor een taalvariant in een fractie van een seconde (Vacompernolle 2012). Hoewel dit proces meestal onbewust is, komt het ook voor dat sprekers bewust voor een specifieke variant kiezen. Dat zien we steeds vaker gebeuren bij journalisten, mediamensen en bedrijfsleiders. Niet alleen de taalkundigen maar ook de Vlamingen lijken de tussentaal niet als een *variëteit* te percipiëren. In haar onderzoek naar het gesproken Nederlands in Vlaanderen toont Lybaert (2015) aan dat tussentaal geen gelijkaardige status heeft als dialect en Standaardnederlands. Uit de resultaten blijkt immers dat de informanten de tussentaal als variabel zien. De Vlaamse tussentaal wordt aangevoeld als een “tussentalige zone” met een “diffuus conglomeraat van kenmerken” (Lybaert 2015: 153) eerder dan als een enkelvoudige en homogene variëteit.

Lybaert (2015) stelt immers vast dat er veel heterogeniteit zit in de manier waarop de informanten de tussentaal omschrijven.

Hoewel tussentaal als onstabiel getypeerd wordt, merken steeds meer taalkundigen tekenen van homogenisering op. De Vlaamse tussentaal lijkt steeds meer te evolueren naar een uniforme variëteit die meer constante kenmerken heeft dan variabele kenmerken (De Sutter 2017). In haar onderzoek naar de gesproken taal in Vlaanderen toont Ghyselen (2016) aan dat er in verschillende regio's bepaalde clusters van kenmerken zijn die een sterke cohesie vertonen en die derhalve op een heel soortgelijke manier gebruikt worden. De resultaten wijzen uit dat er in Ieper dialectexogene varianten verschijnen. Dergelijke resultaten wijzen op een toenemend homogeniseringsproces van de Vlaamse tussentaal. Ook De Decker (2014) observeert dat bepaalde taalkenmerken steeds sterker verankerd zijn in verschillende regio's.

4.2 De opkomst van tussentaal

De opkomst van tussentaal kan grotendeels verklaard worden door een samenspel van vijf factoren. Ten eerste bestaat er een negatieve attitude van Vlamingen ten aanzien van de twee uitersten van het continuüm, namelijk het dialect en het Standaardnederlands. Deze gereserveerde houding is onder meer toe te schrijven aan de *ABN-acties.* Het taalbeleid dat gevoerd werd in de tweede helft van de twintigste eeuw was bedoeld om de verspreiding van het Algemeen Nederlands in Vlaanderen te bevorderen (De Sutter 2017). Dit streven naar standaardtaal heeft echter een dubbel effect gehad dat onverwacht geleid heeft tot meer tussentaalgebruik. De ABN-acties hebben eerst het dialect als ongeschikt afgedaan. Deze verkettering en stigmatisering van het dialect hebben zonder twijfel bijgedragen tot de huidige negatieve attitude van Vlamingen tegenover het dialectgebruik. In tweede instantie heeft de AN-propaganda ook een negatieve attitude tegen de standaardtaal met zich meegebracht. De manier waarop de taalbeleidsmakers de ABN-acties hebben opgezet, heeft immers negatieve gevolgen gehad voor het Standaardnederlands. De taalzuiveraars hebben het ABN aangeprezen zonder rekening te houden met het feit dat de Vlamingen niet vertrouwd waren met deze taal. Het ABN werd dus op een strenge manier opgelegd aan de Vlamingen die gedwongen werden om een compleet vreemde taal te aanvaarden die ver van hun talige realiteit af stond en waarmee ze dus weinig affiniteit hadden (De Sutter 2017). In plaats van het ABN te bevorderen, hebben de ABN-acties de Vlamingen uiteindelijk geleid om steeds meer afstand te nemen met zowel het dialect als de standaardtaal. Taeldeman (1992)

stelt vast: " Vlaanderen heeft zijn dialect afgeleerd en werd naar de tussentaal gedreven, al was dit niet de bedoeling van de actie" (geciteerd in Pinget 2009: 22).

Dit brengt ons op de tweede factor: de opvoeding in de tussentaal. Voor de meeste Vlamingen is de tussentaal immers de taal waarin ze opgegroeid zijn. De gereserveerde houding van Vlamingen t.a.v. het dialect en de standaardtaal heeft immers een grote impact gehad op de opvoeding van de laatste generatie Vlamingen. Vandaag de dag voeden veel Vlaamse ouders opzettelijk hun kinderen op in de tussentaal om geen uitsluitend dialectgerichte opvoeding te geven (Vancompernolle 2012). Voor die laatste generatie dient de tussentaal dus als een moedertaal. Hoewel tussentaal aan een reële behoefte in Vlaanderen beantwoordt, dient echter vermeld te worden dat de nieuwe Vlaamse variant ook ongewild voortgebracht is door mensen die de standaardtaal niet goed beheersen. De reden waarom steeds meer Vlaamse gezinnen de tussentaal als thuistaal gebruiken, is immers niet altijd opzettelijk. De volwassenen die geen competente AN-sprekers zijn, maken ook deel uit van de ouders die zich tot de tussentaal richten om hun kinderen op te voeden (De Caluwe 2002).

Ten derde wordt het toegenomen tussentaalgebruik ook toegedicht aan een stijgende mobiliteit en de bijbehorende bovenregionale contacten (De Sutter 2017). Terwijl mensen vroeger in hetzelfde dorp bleven wonen, verhuizen mensen vandaag de dag veel meer om bijvoorbeeld in een andere provincie te studeren of om in de stad van hun partner te gaan wonen. In de woorden van Devos en Vandekerckhove (2005: 142): " [D]e oude besloten gemeenschappen van vroeger, waarin het leven zich in een straal van ongeveer 5 km rond de eigen woonplaats afspeelde, zijn zo goed als verdwenen". In Vlaanderen is er dus een behoefte aan een breder verstaanbare taalvariëteit die niet te formeel noch te informeel is (Vancompernolle, 2012). De dialectisch gekleurde tussentaal is dus perfect geschikt omdat ze formeler is dan de dialecten, maar minder formeel dan het Standaardnederlands.

De Caluwe (2002) noemt de media als vierde factor. De hierboven vermelde toename van bovenregionale informele contacten gaat immers gepaard met "een opvallende democratisering/informalisering van de omgangsvormen en van de media". (60). Er zijn op radio en televisie steeds meer gewone mensen die aan het woord komen. Opvallend is dat mediafiguren (bijvoorbeeld politici) ook steeds meer de neiging hebben om hun taalgebruik aan te passen (Vancompernolle 2012). Door een tussentaliger register te gebruiken, laten ze zich als deel van de gemeenschap beschouwen. Als gevolg daarvan is er een groot deel van de

communicatie in de media tussentalig geworden. De Vlaamse tussentaal wordt niet alleen gehanteerd door de gewone mensen maar ook door de mediafiguren die als “modellen” fungeren. Volgens De Caluwe (2002) maakt de laatste generatie Vlamingen derhalve steeds minder situaties mee “waar ze ervaring kunnen opdoen met de gesproken standaardtaal”. (63).

Ten slotte wordt de opkomst van de tussentaal ook toegeschreven aan een toegenomen Vlaams zelfbewustzijn (De Caluwe 2002). Sinds enkele jaren willen Vlamingen hun eigen variant ontwikkelen om zich van Nederland te onderscheiden. Volgens Janssens (2004: 174) hebben Vlamingen behoefte aan een eigen Vlaamse taal “waarin ze zich op hun gemak voelen en zichzelf herkennen”. Die anti-Hollandse reflex lijkt trouwens ook merkbaar te zijn bij Vlaamse auteurs die zich steeds minder aan de noordelijke variant conformeren (Vancompernolle 2012). In combinatie met de negatieve attitudes tegenover het dialect en het Standaardnederlands heeft de behoefte om zich op een Vlaamse norm te richten de opmars van tussentaal in de hand gewerkt.

4.3 Typische sprekers

In de voorbije decennia hebben veel sociolinguïsten aangetoond dat vrouwen prestigegevoeliger zijn dan mannen. Dat betekent dat mannen doorgaans de neiging hebben om vast te houden aan hun dialect terwijl vrouwen vaker prestigieuze (standaardtalige) variëteiten gebruiken. Meer recente onderzoeken lijken echter het omgekeerde patroon aan te tonen. Uit Plevoets onderzoek (2008) blijkt immers dat het vooral jonge vrouwen zijn die tussentaal uitdragen. In Nederland wordt er een vergelijkbaar patroon geobserveerd. Stroop (1998) stelt namelijk vast dat de sprekers van het Poldernederlands vooral jongere en goed opgeleide vrouwen zijn. Zulke resultaten impliceren dat de Vlaamse tussentaal en haar Noord-Nederlandse tegenhanger zich tot de nieuwe prestigevariëteit aan het ontwikkelen zouden kunnen zijn (Ghyselen 2010).

Uit andere onderzoeken blijkt echter ook dat de parameters “leeftijd” en “sekse” niet per se beslissend zijn. Op basis van zijn onderzoek naar tussentaal op televisie stelt De Ridder (2007) vast dat het geslacht en de leeftijd van de sprekers geen doorslaggevende rol spelen bij de tussentaal. Ook de corpusgebaseerde analyse van de Vlaamse tussentaal in de reality-reeks “Expeditie Robinson” (Zenner et al. 2009) toont aan dat sprekerskenmerken weinig invloed

hebben op het tussentaalgebruik. De resultaten wijzen uit dat tussentaal dominant een contextgebonden en geen sprekergebonden verschijnsel is. Zulke resultaten bevestigen dus niet de bevindingen uit eerdere sociolinguïstische onderzoeken waaruit blijkt dat sprekerskenmerken (leeftijd, geslacht, klasse) een significant effect hebben op het gebruik van tussentaal. Hoewel het sprekersprofiel soms beslissend is, lijkt de spreeksituatie dus meer invloed uit te oefenen op de Vlaamse tussentaal dan de taalgebruiker zelf.

4.4 Waardering van tussentaal

Ondanks het groot aantal artikelen over het concept "tussentaal" dat nu in de Vlaamse literatuur bestaat, gaan taalkundigen niet altijd akkoord met elkaar. Terwijl sommigen de nieuwe variant als een bedreiging beschouwen, beschrijven de anderen de tussentaal als een volkomen natuurlijke variëteit van het Nederlands (De Caluwe & Devos 2006).

De standpunten over de tussentaal kunnen in twee generaties onderverdeeld worden. Hoewel de tussentaal vrij negatief wordt beschreven door de oude generatie, houden jongere taalkundigen een tolerantere houding tegenover de nieuwe variëteit. De vertegenwoordigers van de eerste "elitaire" tendens vatten de tussentaal op als een bedreiging en zelfs als symptoom voor een vorm van maatschappelijk verval (Pinget 2009). Van Istendael (1989: 108), lid van de oude generatie, karakteriseert de tussentaal als iets vuils dat de taal in Vlaanderen aantast (geciteerd in Vancompernolle, 2012). In 1989 was hij trouwens de eerste om een negatieve connotatie te koppelen aan de nieuwe Vlaamse variëteit door de tussenvorm *Verkavelingsvlaams* te benoemen. Vanaf die periode hebben andere denigrerende benamingen hun intrede gedaan. Net als Van Istendael, die de tussentaal als een waardeloze variëteit beschouwt, laat Goossens ook duidelijk zijn afkeuring horen door zijn ironische gebruik van het begrip *Schoon Vlaams*. Volgens hem is de tussentaal geen zuivere taal. Ook De Schutter (1998: 243) houdt een vijandig discours:

> Het [de tussentaal] is een taal die uit angst geboren wordt: angst om dialect te spreken omdat dat niet 'netjes' is, en angst om de standaardtaal te spreken, omdat men die niet denkt aan te kunnen, of omdat men wel zeker weet dat men die niet aankan. (geciteerd in De Caluwe 2002 : 59)

Die verkettering van tussentaal die in de oude generatie merkbaar is, kan verklaard worden door de Vlaamse taalgeschiedenis. Decennialang hebben Vlaamse taalkundigen immers tot doel gehad om de Vlaming te verheffen tot volwaardig lid van de Nederlandse

taalgemeenschap (De Caluwe & Devos 2006). Vanuit dat perspectief is het dus begrijpelijk dat de oude generatie de tussentaal als een bedreiging beschouwt voor de standaardtaal en dat ze derhalve de tussentaal in het beste geval als een transitieverschijnsel tolereert.

Terwijl de doorbraak van de nieuwe variëteit vaak negatief gepercipieerd wordt in het publieke debat, pleiten De Caluwe (2002) en andere taalkundigen uit de jonge generatie voor een positievere benadering van tussentaal. De Caluwe (2002) is immers van mening dat tussentaal een volkomen natuurlijke variëteit is en argumenteert dat er een reële behoefte aan tussentaal bestaat in Vlaanderen. In dezelfde lijn verzet Jaspers zich tegen degenen die de tussentaal afwijzen en die derhalve bepaalde groepen uitsluiten (Vancompernolle 2012). Volgens Jaspers (2001) wordt tussentaal wel in de praktijk beleefd door groepen mensen hoewel ze niet officieel ondersteund wordt (geciteerd in Vancompernolle 2012). Volgens de nieuwe generatie bestaat het bipolaire Vlaamse taalmodel niet meer. In tegenstelling tot wat taalkundigen oorspronkelijk dachten, is de tussentaal geen transitieverschijnsel (De Sutter 2017). Eerder dan een overgangsfenomeen is tussentaal immers een geïntegreerde informele Vlaamse spreektaal: “een manier van spreken die ver genoeg staat van dialecten […] en die tegelijk ook ver genoeg staat van de standaardtaal”. (De Sutter 2017: 152). Die verschuiving naar een positieve houding lijkt de laatste jaren meer aanhang te krijgen. Ook de Vlaamse bevolking lijkt tevreden over de nieuwe omgangstaal. De Vlaming lijkt zich namelijk comfortabeler te voelen in die variëteit, die bruikbaar is voor bovenregionale contacten en die tegelijk ver genoeg staat van het afstandelijke en accentloze Standaardnederlands.

4.5 De tussentaal in de media

Zoals eerder vermeld, zijn er drie gebieden die een beslissende rol spelen in de verspreiding van het correcte taalgebruik: het onderwijs, de media en de overheid. Aangezien ik in deze scriptie tv-programma’s als corpusmateriaal gebruik, focus ik hoofdzakelijk op het onderzoeksgebied van de media.

De Vlaamse tussentaal wordt steeds meer gebruikt als omgangstaal en is nu vaak op de radio en op het televisiescherm terug te vinden (Lohmann 2011). Dat niet-standaardtalig gebruik steeds vaker te horen is bij Vlaamse radio- en televisiestemmen stelt echter niet iedereen tevreden. Net als de overheid en het onderwijs worden de media beschouwd als het gebied waar een keurige taal gehanteerd moet worden. De Vlaamse openbare omroep VRT wordt

trouwens beschouwd als een van de belangrijkste verspreiders van de standaardtaal in Vlaanderen (De Sutter 2017). Om die reden wordt het begrip "VRT-Nederlands" vaak gebruikt als verwijzing naar het Belgisch Standaardnederlands. Veel mensen vinden nog altijd dat de omroep het voorbeeld moet geven voor de manier waarop sprekers zich in openbare situaties moeten uitdrukken (Bennis, Cornips & Van Oostendorp 2004). In de media is de taal in principe een neutraal medium dat gebruikt wordt om een boodschap over te brengen en dat derhalve geen signaalfunctie heeft (De Caluwe & Devos 2006). Om de eenheid van de standaardtaal te bevorderen, werden omroepers oorspronkelijk geselecteerd op hun accentloosheid en dictie (Bennis et al. 2004). Vroeger maakten de radio- en televisiepresentatoren die ABN niet perfect beheersten zelfs geen kans op een carrière.

Vandaag de dag zijn deze conservatieve eisen echter niet meer van toepassing. Hoewel het taalgebruik van de publieke omroep nog als de norm geldt, wordt er ook opgemerkt dat de Vlaamse media vandaag de dag veel toleranter zijn ten aanzien van tussentaal in vergelijking met twintig jaar geleden (De Sutter 2017). De wijzigingen die het VRT- Taalcharter in 1998 heeft ondergaan, hebben immers het huidige medialandschap veranderd. Volgens taaladviseur Ruud Hendrickx zijn dialect en tussentaal niet meer uitgesloten en kunnen ze in fictie en in uitzendingen over streekcultuur gebruikt worden (Taalcharter van de VRT 2012). In die context wordt het gebruik van tussentaal immers als legitiem beschouwd. Soaps, feuilletons en comedy-reeksen weerspiegelen de reële taal die in huis-tuin-en-keukensituaties gebruikt wordt (De Caluwe 2002). In fictie is het gebruik van tussentaal zelfs een manier om de authenticiteit van het genre te behouden en de geloofwaardigheid van de personages te verhogen (De Sutter 2017). Tussentaal heeft dus eerst ingang gevonden in fictiereeksen en komt nu ook voor in andere informele tv- en radioprogramma's zoals spelprogramma's en praatprogramma's waarin alle standen en rangen het woord nemen (Beheydt 2002). Hoewel de VRT het gebruik van tussentaal officieel slechts in geringe mate tolereert, is er steeds meer taalvariatie te horen in reclamespots, realityshows en zelfs in het taalgebruik van presentatoren (De Sutter 2017). Zulke veranderingen zijn toe te schrijven aan de nieuwe versie van het Taalcharter die in 2012 opgesteld werd. In dit vernieuwde taalcharter wordt een "lichte tongval" toegestaan bij bepaalde presentatoren, wat ondenkbaar was in de versie van 1998 (Schepens 2017). Terwijl de oudere versie het gebruik van standaardtaal aan iedereen oplegde, maakt het Taalcharter van 2012 een onderscheid tussen twee types

presentatoren: die van nieuwsprogramma's en die van amusementsprogramma's. Van de eerste categorie verwacht de VRT dat ze uitsluitend het Standaardnederlands hanteren terwijl de andere presentatoren toegestaan worden om een lichtelijk regionaal gekleurde taal te gebruiken (Schepens 2017). De laatste versie van het Taalcharter toont dus duidelijk aan dat de VRT door de jaren heen toleranter wordt door meer ruimte te geven aan taalvariatie.

In een recent interview van de VRT (Hendrickx 2020) spreekt radiomaker Jan Hautekiet over de evolutie van taal bij de VRT. In dit interview stelt hij vast dat de publieke omroep nog steeds de plicht heeft om te streven naar kwaliteit maar geeft ook tegelijk aan dat perfectie niet bestaat. Volgens Hautekiet (2020) is het ook belangrijk om contact en affiniteit te houden met het taalgebruik zoals het vandaag is. Naar aanleiding van de vraag "Deed de VRT het vroeger beter op taalvlak?" antwoordt hij trouwens:

> Er werd misschien wel een poging gedaan tot correcter en op de letter spreken, maar dat was niet noodzakelijk beter of aantrekkelijker. Een taal moet enerzijds helder en verzorgd zijn, maar ook zin geven en uitnodigend en warm zijn […] Anderzijds moet de taal mee zijn met de tijd, sprankelen en inspireren. Dat lijkt me een groot deel van de opdracht van de VRT. (geciteerd in Hendrickx 2020)

Ook VRT taaladviseur Ruud Hendrickx pleit voor een taal die eerst en vooral aantrekkelijk is en die affiniteit heeft met de huidige taalrealiteit:

> We hebben in 2012, onder impuls van Jan Hautekiet, het taalcharter herzien. Het oude taalcharter was eigenlijk eendimensionaal: we moesten met z'n allen streven naar het grote ideaal van het Nieuwsnederlands. Maar Nieuwsnederlands is uiteraard vooral geschikt voor het nieuws. Er moet ook ruimte zijn voor informele varianten […] Dat is de affiniteit waar Jan het over heeft. Je moet er als omroep die er voor iedereen wil zijn voor zorgen dat je ook in het taalgebruik iedereen bereikt. (geciteerd in Hendrickx 2020)

Hoewel de standaardtaal nog centraal staat in de media, zijn de huidige normen dus ver van de strikte taaleisen die door de vorige taaladviseur, Eugène Berode, gehanteerd werden. In 1971 zette Berode de traditie in van de "blauwe brieven" die tot doel hadden om taalopmerkingen te sturen aan radio- en tv-journalisten die een taalfout gemaakt hadden (Hendrickx 2020). Zoals blijkt uit deze strenge methode, was er in die periode geen plaats voor taalvariatie. Sinds de jaren 1980 en 1990 hebben de media echter een lange weg afgelegd. Hoewel ze vroeger de functie van "cultuurverspreiders" vervulden, leveren de huidige media hoofdzakelijk ontspanning en werken ze steeds meer onder druk van marktcijfers en concurrentiegegevens (Herroelen z.d.). Sinds de liberalisering van radio en televisie zijn de

verwachtingen naar de media toe grondig veranderd. De belangstelling van het publiek is immers gewijzigd van cultuur naar amusement. Door het steeds grotere amusementsaanbod is televisie dus geleidelijk uitgegroeid tot het populairste massamedium (Herroelen z.d.). Als gevolg daarvan zijn de doelstellingen die voorop staan niet meer cultureel, informatief noch educatief maar economisch. Eerder dan cultuurdragers zijn televisie en radio dus economische producten geworden waar kijkcijfers, bereikcijfers en marktaandelen op de voorgrond geplaatst worden (Herroelen z.d.). De nieuwe functie die de media vervullen, heeft natuurlijk ook veranderingen in het taalgebruik met zich meegebracht. De informalisering die op radio en televisie merkbaar is, weerspiegelt zich in het taalgebruik (Hendrickx 2010). Volgens Hendrickx (2020) moet er natuurlijk correct Nederlands gebruikt worden in de media, maar het moet vooral duidelijk en aantrekkelijk zijn voor de luisteraars. De scherpe verschillen die vroeger bestonden tussen de presentatoren en het publiek zijn dus door de jaren heen veel minder scherp geworden. Al in de eerste versie van het VRT-taalcharter lijkt Hendrickx een verschillende positie aan te nemen tegenover de omroeptaal van die van zijn voorganger Berode. Volgens Berode moest de taal *esthetisch, conventioneel en efficiënt* zijn (Hendrickx 2010, eigen cursivering). In het taalbeleid van Hendrickx staat echter geschreven: “Hij [de VRT] hanteert […] een *aantrekkelijke, duidelijke* en *correcte* standaardtaal die rekening houdt met en afgestemd is op de kijkers en de luisteraars.” (Hendrickx 1998, eigen cursivering). Door de woorden in een andere volgorde te gebruiken, lijkt Hendrickx te suggereren dat de omroeptaal in eerste instantie aantrekkelijk en duidelijk zou moeten zijn.

Volgens Geeraerts e.a (2000) is de stijging van tussentalig gebruik in de media een groot gevaar. Aangezien het Vlaamse publiek nu frequent geconfronteerd wordt met de tussentaal in de media, zal het die nieuwe variant steeds meer als normaal gaan vinden. Om die reden zullen Vlamingen minder geneigd zijn om zelf afstand te nemen van het tussentaalgebruik (Geeraerts et al. 2000). Ook Van Istendael heeft daarover een negatief standpunt. In Knack spreekt hij trouwens over de nefaste invloed die de Vlaamse commerciële omroep uitoefent op taalgebied (Lefevere 2011).

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, kan de omroep de taal niet verbeteren of verloederen. Bennis e.a. (2004 : 76) stellen immers vast: “ De omroep loopt niet voorop bij taalveranderingen, noch zijn de media in staat taalveranderingen tegen te houden. De media weerspiegelen wat er in de samenleving gebeurt.” Uit het voorgaande kan afgeleid worden

dat de invloed van de omroep op het taalgedrag meestal overschat wordt. De media moeten eerder beschouwd worden als een spiegel van taalverandering dan als een motor achter nieuwe taalverschijnselen (Bennis et al. 2002). Volgens een groot aantal taalkundigen en taalbeleidsmakers heeft de komst van de commerciële omroep in Vlaanderen het ontstaan van de tussentaal in de hand gewerkt. In haar onderzoek toont Van Hoof (2010) echter aan dat het genre fictie al minstens 40 jaar onderhevig is aan substandaardisering, een tiental jaar voor het ontstaan van VTM. De indruk dat de komst van de Vlaamse commerciële omroep een doorslaggevende rol heeft gespeeld in het ontstaan en in de verspreiding van de tussentaal moet dus sterk genuanceerd worden. Uit dit onderzoek kan gesteld worden dat omroepers weinig impact hebben op de verspreiding van taalverschijnselen maar dat ze wel degelijk hun taalgebruik aan hun publiek aanpassen.

Aangezien het corpus van dit onderzoek uit tv-programma's bestaat die uitgezonden worden door de publieke en commerciële omroep, is het ook interessant om de attitude van de commerciële zenders tegenover tussentaalgebruik toe te lichten. Zoals eerder vermeld, kan het gebruik van tussentaal variëren volgens de aard van het programma. Uit andere onderzoeken blijkt dat het type omroep ook een invloed heeft op het gebruik van de Vlaamse variëteit. In vergelijking met de openbare omroep heeft de commerciële zender geen duidelijk afgetekend taalbeleid (Derudder 2014). Door dit gebrek aan strenge eisen beschikken de presentatoren van de commerciële omroep dus over meer vrijheid dan de medewerkers van de publieke zender. De presentatoren die geen duidelijke richtlijn hebben waaraan ze zich moeten houden, zijn natuurlijk geneigd om meer variatie te gebruiken en om derhalve zich los te maken van de Noord-Nederlandse taalnorm. Om die reden is het taalgebruik van de commerciële zenders in het algemeen tussentaliger dan dat van de publieke omroep.

Samenvattend kan gezegd worden dat de media in het algemeen een steeds toegeeflijkere houding aannemen tegenover niet-standaardtalige variëteiten. Hoewel ze vroeger de rol van normbepaler vervulden, positioneren de media zich vandaag de dag eerder als normverspreider (Derudder 2014). Met anderen woorden, de media blijven sterk vasthouden aan het Standaardnederlands als norm maar lijken tegelijkertijd steeds meer rekening te houden met de taalrealiteit door meer taalvariatie toe te laten. De media weerspiegelen immers de werkelijke taalsituatie: de tussentaal dringt door in meer formele en educatieve contexten.

5 T-deletie

Het fonologische verschijnsel van t-deletie verwijst naar het weglaten van de *t*-klank op plaatsen waar deze klank oorspronkelijk uitgesproken wordt. Hoewel de eind-*t* in de standaardtaal altijd als [t] gerealiseerd wordt, wordt ze in de tussentaal meestal gedeleerd (Ghyselen 2016). Dit verschijnsel komt meestal voor bij functiewoorden zoals bij *da(t), wa(t)* en *me(t)* en bij het negatiepartikel *nie(t).* Volgens Van Gijsel, Speelman & Geeraerts (2008) treedt de deletie van de finale t-klank enkel op bij korte en veelgebruikte woorden. Hoewel het minder frequent is, is t-deletie ook te horen bij korte werkwoorden zoals *gaa(t), wee(t), laa(t), staa(t), doe(t), moe(t)* en *vin(d)* maar ook bij *goe(d)* en *altij(d).*

Hoewel dit fenomeen een van de meest besproken taalvariabelen is in de Vlaamse taal, blijft de status van t-deletie onduidelijk. Of het fenomeen tussentalig of standaardtalig is, staat immers nog ter discussie. De Caluwe (2006), Geeraerts, Penne & Vanswegenoven (2000), Beheydt (2002) en Van Gijsel e.a. (2008) nemen t-deletie op in hun lijst van de typische kenmerken van tussentaal. Het deletieverschijnsel wordt echter niet door iedereen als typisch tussentalig beschouwd. Volgens Delarue, Ghyselen en Lybaert maakt het verschijnsel ook deel uit van de informele standaardtaal en is dus niet typisch voor de Vlaamse tussentaal. In hun onderzoek naar onbewuste attitudes in Vlaanderen stellen Grondelaars & Speelman (2013) vast dat geluidsfragmenten met t-deletie op dezelfde manier beoordeeld worden als fragmenten zonder t-deletie. In haar onderzoek naar de percepties en attitudes van Vlamingen tegenover gesproken Nederlands toont Lybaert (2014) daarentegen aan dat geluidsfragmenten met t-deleties steevast als niet-standaardtalig bestempeld worden. Of het verschijnsel tot de informele standaardtaal behoort, is dus moeilijk te bepalen. Een punt waarover iedereen het met elkaar eens is, is het feit dat het reductieverschijnsel in het hele Vlaamse dialect- en tussentaallandschap waarneembaar is (Timmermans 2010). Dat t-deleties in Vlaanderen voorkomen, is dus niet meer te ontkennen.

Hoewel t-deleties steeds vaker te horen zijn in de Vlaamse gesproken taal, is het gebruik van het verschijnsel in Nederland minder duidelijk. Het fonetische fenomeen maakt immers deel uit van de nieuwe Vlaamse variëteit maar lijkt echter niet waarneembaar te zijn in de nieuwe Nederlandse variant die ook aan het ontwikkelen is, met name het Poldernederlands. Uit onderzoek blijkt daarentegen dat deleties van de finale t-klank in sommige Nederlandse

dialecten te horen zijn. In zijn onderzoek toont Mirck (2011) aan dat de finale t-deletie in het Nijmeegs stadsdialect voorkomt. Uit een ander onderzoek (Adriaensen 2017) blijkt ook dat t-deletie gehoord kan worden in de informele omgangstaal van Tilburg, een stad in de Nederlandse provincie Noord-Brabant. In zijn scriptie concludeert Adriaensen (2017: 86) : "Op basis van deze resultaten kan gesteld worden dat de Vlaamse tussentaal […] meer op de Nederlandse informele omgangstaal lijkt dan algemeen gedacht wordt". De gesproken taal die in Tilburg gebruikt wordt, leunt echter dichter aan bij het Nederlands-Standaardnederlands dan wat geldt voor de tussentaal ten opzichte van de Belgische standaardtaal. Het verschijnsel van t-deletie komt dus niet alleen voor in de Vlaamse tussentaal en dialecten maar ook in de informele standaardtaal en, in mindere mate, in het informele taalgebruik van de Nederlanders.

Ondanks de wijde verbreiding van het verschijnsel is t-deletie eveneens woord-, context- en regioafhankelijk (Ghyselen 2016). In zijn onderzoek naar t-deletie in de Vlaamse en Nederlandse dialecten brengt Stroop (2004) de kleine woorden *dat* en *niet* in kaart. Aan de hand van enkele figuren wordt een overzicht gegeven van de geografie van het fonologische verschijnsel in het Nederlandse taalgebied. In zijn analyse maakt Stroop een onderscheid tussen twee combinaties: t-deletie voor een vocaal (bv. nie(t) in, da(t) ons) en t-deletie voor een consonant (bv. nie(t) komen, da(t) bed).

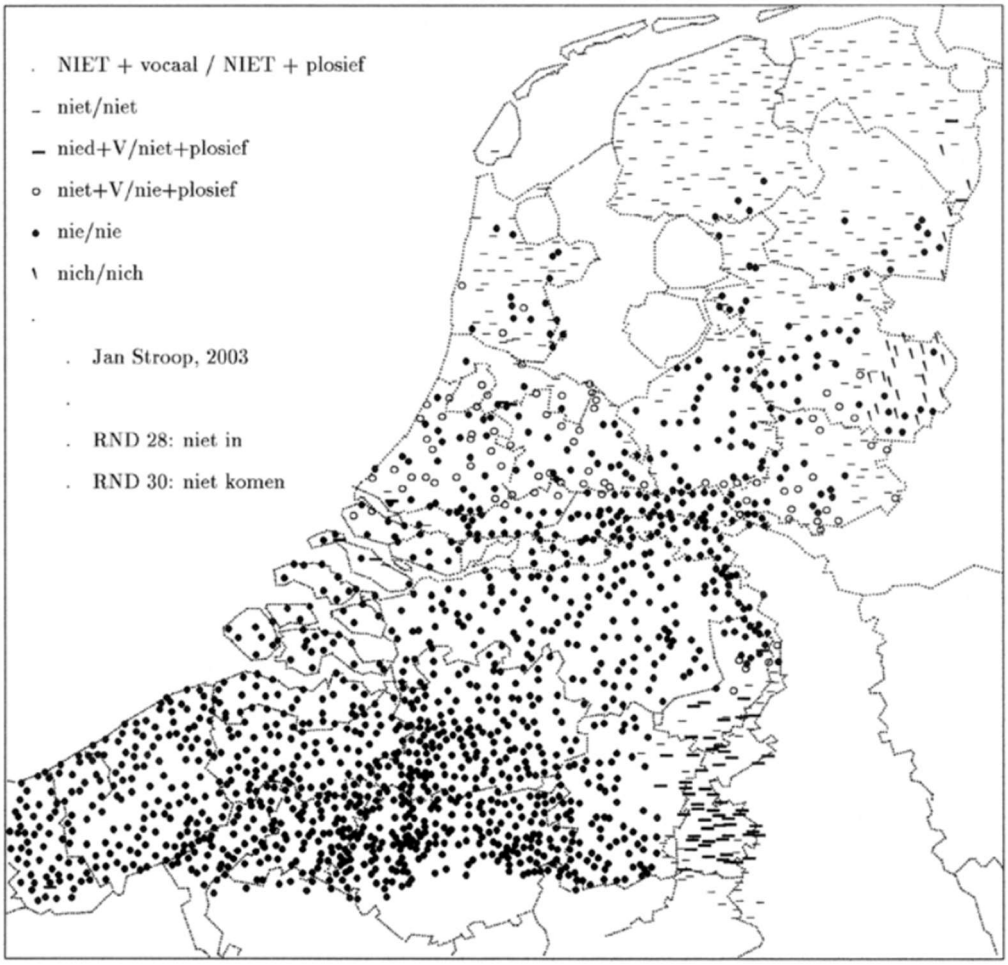

Figuur 4: T-deletie bij niet in het Nederlandse taalgebied (Stroop 2004)

Uit Figuur 4 blijkt dat het weglaten van de slotklank *t* bij *niet* frequent voorkomt in Vlaanderen en in het zuiden van Nederland. Stroop (2004) toont immers aan dat *niet* de eind - t verliest in alle Vlaamse dialecten, zowel voor een vocaal als voor een consonant. Wat Nederland betreft, is het verschijnsel volledig aanwezig in Noord-Brabant, Limburg, Zeeland, Zuid-Holland, Utrecht en wat meer gespreid in Overijssel en Gelderland. Figuur 4 laat daarentegen een tegenovergestelde tendens zien in het noorden. In Groningen, Friesland, Drenthe en Noord-Holland komt t-deletie niet voor bij het negatiepartikel *niet.* Hoe meer de provincies in het noorden liggen, hoe minder t-deletie waarneembaar is.

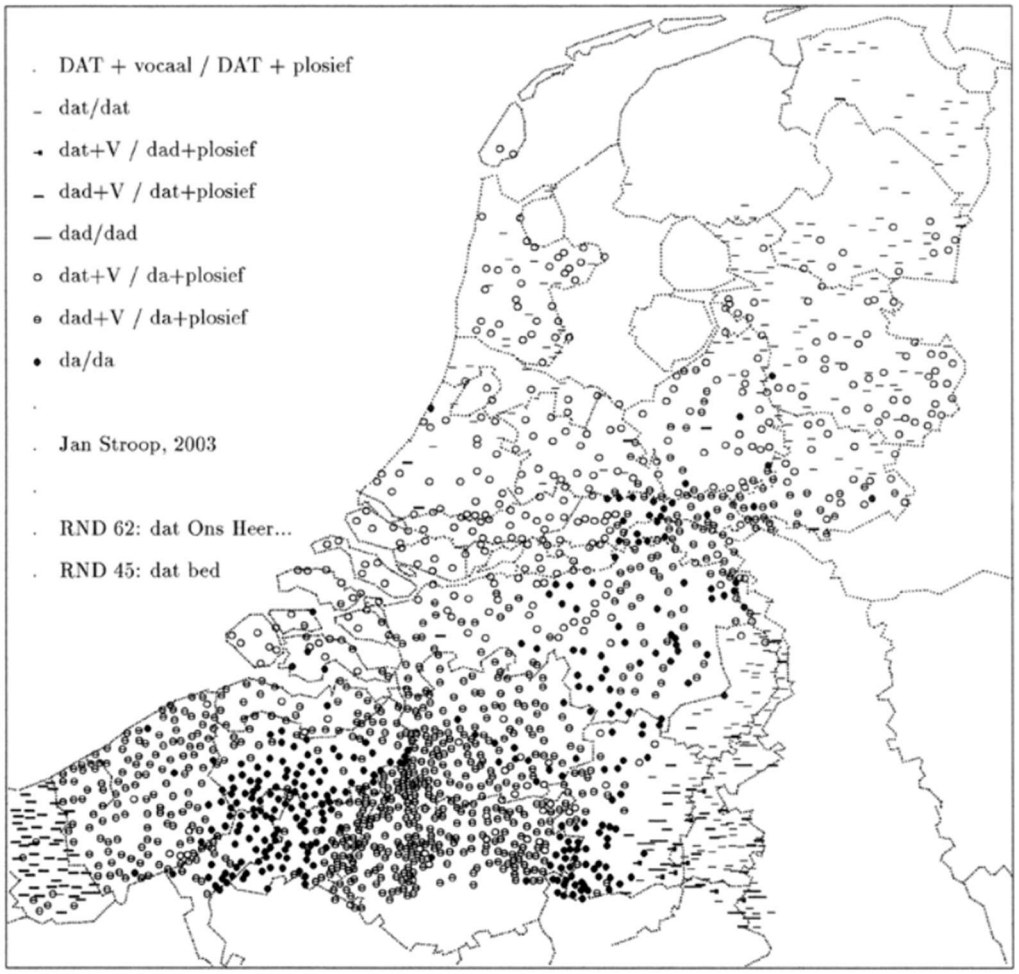

Figuur 5: T-deletie bij dat in het Nederlandse taalgebied (Stroop 2004)

Aan de hand van Figuur 5 geeft Stroop een overzicht van de regio's waarin t-deletie optreedt bij *dat.* In tegenstelling tot *niet* is het gebruik van t-deletie bij *dat* in beide combinaties niet verspreid over het hele Vlaamse landschap. Het aantal plaatsen waar t-deletie bij *dat* volledig (voor een vocaal en voor een consonant) aanwezig is, is immers opvallend kleiner dan bij *niet.* Met andere woorden, *niet* verliest zijn *t* voor vocaal in grotere delen van het taalgebied dan *dat*. Uit figuur 5 blijkt immers dat de deletie bij *dat* voor een vocaal hoofdzakelijk beperkt wordt tot de Vlaamse provincies Oost-Vlaanderen en Limburg en tot de Nederlandse provincies Noord-Brabant en Gelderland. Wat de andere Vlaamse provincies betreft, wordt de *t* van *dat* alleen gedeleerd wanneer die gevolgd wordt door een medeklinker. Voor een klinker wordt de *t* meestal als *d* uitgesproken, zoals in *dad ons*. In Nederland is de situatie anders. In tegenstelling tot de Vlaamse sprekers zijn de Nederlandse sprekers eerder geneigd om *dat* te gebruiken wanneer de eind- *t* gevolgd wordt door een vocaal (*dat ons*). Wat ook

opnieuw in het oog valt, is de afwezigheid van het fonologische verschijnsel in de noordelijke provincies van Nederland, net zoals bij *niet* te zien was. In het algemeen kan dus vastgesteld worden dat er in het noorden van Nederland geen sprake is van t-deletie.

Wat ook valt op te merken, is dat er een grotere mate van t-deletie optreedt wanneer het woord gevolgd wordt door een consonant dan wanneer het gevolgd wordt door een vocaal. In sommige regio's wordt t-deletie immers niet gerealiseerd als *niet* en *dat* gevolgd worden door een klinker, zoals in " niet in" of "dat ons". Dat wil zeggen dat "nie komen" en "da bed" frequenter voorkomen dan "nie in" en "da ons". Deze opmerking kan verklaard worden door het taaleconomische principe "uitspraakgemak". Net zoals de verschijnselen van assimilatie en overgangsklanken worden deleties ook gebruikt om de uitspraak te vergemakkelijken (Van Bree 2004). Aangezien het gemakkelijker is om een *t* uit te spreken voor een klinker dan voor een consonant, zijn de sprekers geneigd om de slot- *t* frequenter te laten wegvallen bij "nie(t) komen" en "da(t) bed" dan bij "nie(t) in" en "da(t) ons". Om het algemene deletiepatroon weer te geven bij *niet* en *dat*, worden de resultaten van Stroop (2004) in Tabel 1 samengevat.

Woord	**Combinatie**	**T-deletie van slotklank *t***	**Percentage**
Niet	Voor plosief	1415/1774	80%
	Voor vocaal	1332/1774	75%
Dat	Voor plosief	1358/1701	80%
	Voor vocaal	280/1701	16,5%

Tabel 1: T-deletie bij niet en dat voor plosief en voor vocaal

Uit Tabel 1 blijkt dat t-deletie even vaak voorkomt bij *niet* als bij *dat* wanneer het woord voor een plosief gebruikt wordt. In deze combinatie verliezen *niet* en *dat* allebei hun *t* in 80% van de gevallen. Op het vlak van de tweede combinatie (eind-*t* voor een vocaal) is het verschil tussen *niet* en *dat* echter groot. Voor een consonant is het deletiegehalte bij *dat* gelijkaardig aan het percentage bij *niet,* maar voor vocalen komt t-deletie bij *dat* veel beperkter voor. Het woord *dat* verliest zijn *t* in 80% van de gevallen voor medeklinkers maar slechts in 16,5% van de gevallen voor vocalen. Bij *dat* lijkt de woordomgeving dus een grote invloed uit te oefenen op het verschijnsel van t-deletie.

Afgezien van de woordomgeving is het ook interessant om andere factoren onder de loep te nemen, namelijk de lengte, frequentie en semantische inhoud van het woord. Ten eerste blijkt uit onderzoek (Van Gijsel e.a. 2008) dat t-deletie enkel optreedt bij korte functiewoorden en werkwoorden. Ook Cajot (2012) stelt vast dat t-deleties meestal voorkomen bij eenlettergrepige werkwoorden. In het algemeen wordt immers opgemerkt dat langere woorden minder vatbaar zijn voor t-deletie. Een tweede factor die ook aangekaart kan worden, is de frequentie van het woord. Frequente woorden zijn vatbaarder voor t-deletie dan woorden die zeldzaam gebruikt worden. De functiewoorden waarvan de eind- *t* vaak gedeleerd wordt, worden immers gekenmerkt door hun hoge frequentie in het taalgebruik. Het gaat met name om *dat, wat* en *met.* Ten slotte is de semantische inhoud van woorden ook van groot belang. De woorden die semantische informatie dragen, lijken weinig onderhevig te zijn aan deletie. Om die reden zijn inhoudswoorden minder vatbaar voor t-deletie dan functiewoorden. Inhoudswoorden zijn immers betekenisrijk en kunnen derhalve minder gemakkelijk gereduceerd worden (Yde 2012).

6 Selectie van het materiaal

In dit onderdeel van de scriptie wordt het onderzoeksmateriaal toegelicht. Ik start met de presentatie van het geselecteerde programma en licht vervolgens het profiel toe van de verschillende sprekers die in de getranscribeerde afleveringen het woord nemen.

6.1 Boer Zoekt Vrouw

Om het gebruik van het verschijnsel van t-deletie te onderzoeken, werd besloten om te werken met materiaal uit de realityserie *Boer zoekt Vrouw (BZV)*, uitgezonden op VTM in Vlaanderen en op KRO-NCRV in Nederland. Hiervoor kunnen verschillende redenen aangehaald worden.

Ten eerste is dat materiaal geschikt om authentiek taalgebruik te onderzoeken. Aangezien de tussentaal met informele en spontane communicatie verbonden wordt, wordt er bewust gekozen voor een reality-reeks. Zo'n materiaal is een getrouwe weergave van natuurlijk taalgebruik en is dus perfect geschikt om gesproken taal in non-fictie te bestuderen. De spontane gesprekken die we in zulke tv-programma's vinden, zijn immers representatief voor

alledaagse communicatie. In *Boer Zoekt Vrouw* maken de sprekers geen gebruik van opgestelde teksten. Het is net dit reële taalgebruik dat reality-reeksen vatbaar maakt voor het integreren van t-deleties. Ten tweede biedt het materiaal het voordeel dat het programma zowel in Vlaanderen als in Nederland bestaat. Door twee equivalente versies te analyseren, hebben we te maken met precies hetzelfde scenario en type programma. Het materiaal biedt een kijk op het spontane en informele taalgebruik aan beide kanten van de grens en geeft dus de mogelijkheid om het fonologische verschijnsel in Vlaanderen met dat in Nederland te vergelijken. Niet alleen op het vlak van de inhoud maar ook op het vlak van de tijdsduur zijn de programma's identiek. Door fragmenten van dezelfde duur te analyseren, beschik ik over een evenwichtig corpus om zo een betrouwbare vergelijking te maken. Ten derde komt er in *Boer zoekt Vrouw* een grote variëteit aan sprekers aan bod. Elk seizoen worden zowel de verschillende leeftijdscategorieën en regio's als beide geslachten goed vertegenwoordigd. Door een realityserie te analyseren, kan ook onderzocht worden of er verschillen bestaan tussen het taalgebruik van de presentatoren en dat van de kandidaten. Ook de duopresentatie in de Vlaamse versie biedt een extra voordeel. Naast de interacties met de kandidaten en de commentaarstem waarbij de kijker rechtstreeks aangesproken wordt, zijn er dan ook de gesprekken tussen de twee presentatrices onderling. De laatste reden om voor dit programma te kiezen, is de grote verscheidenheid aan situaties waarin de sprekers aan het woord komen. Het type programma dat geselecteerd wordt, biedt immers het voordeel dat de sprekers in verschillende spreeksituaties opgevolgd kunnen worden. In reality-programma's vinden we zowel commentaarstemmen, spontane gesprekken als formelere gesprekken waarbij de kandidaten voor de camera moeten spreken. Deze variërende spreeksituaties zorgen voor verschillende graden van formaliteit en spontaneïteit. Op die manier zal bestudeerd worden of er een correlatie bestaat tussen deze twee variabelen en de deletie van de eind-*t* in de Nederlandse taal. Op basis van eerder onderzoek verwacht ik om meer t-deleties aan te treffen in informele en spontane gesprekken dan in formelere contexten. Dankzij de grote variëteit aan sprekers en situaties zal ook bepaald kunnen worden of het verschijnsel van t-deletie sprekergebonden of eerder contextgebonden is. Hieronder wordt het programma *Boer zoekt Vrouw* kort toegelicht:

Boer zoekt Vrouw is een dating-realityserie waarin vrijgezelle boeren op zoek gaan naar een partner. Dit televisieprogramma wordt elk jaar uitgezonden in Nederland, België, Duitsland,

Engeland, Noorwegen, Zweden, Australië en ook in de VS. In de eerste aflevering wordt er een tiental boeren voorgesteld aan het kijkerspubliek. De kijkers die interesse hebben, kunnen zich kenbaar maken door een brief te schrijven. Aan de hand van de ontvangen brieven selecteren de deelnemende boeren een aantal favoriete dames die ze een paar dagen later speeddaten. Tijdens de speeddates krijgen de geselecteerde briefschrijvers tien minuten om te bewijzen dat ze de ideale partner zijn. Aan het einde van de gesprekken staan de boeren opnieuw voor een belangrijke beslissing. Na de speeddate-sessie komt er immers een nieuwe selectie waarbij de boeren voor vijf dames kiezen. Met de overgebleven dames start de zogenaamde "logeerperiode". Gedurende één tot twee weken blijven de geselecteerde vrouwen logeren op de boerderij waar ze nader kennis maken met de boer(in). In deze uitzending ontvangen de boeren de gekozen logees in hun eigen omgeving. Aan de hand van regelmatige selecties die om de 2-3 dagen plaatsvinden, wordt het aantal kandidaten geleidelijk aan gereduceerd, tot er nog één vrouw overblijft. In de laatste aflevering gaan de boeren en hun gekozene op reis om elkaar nog beter te leren kennen en om derhalve de uiteindelijke beslissing te nemen.

Alle afleveringen van het programma worden gestructureerd door de systematische aanwezigheid van de presentator. In Nederland wordt het programma gepresenteerd door Yvon Jaspers en uitgezonden door de publieke omroepvereniging KRO-NCRV. In tegenstelling tot de Nederlandse versie wordt het Vlaamse programma, dat gepresenteerd wordt door Dina Tersago en An Lemmens, door de commerciële omroep uitgezonden.

Voor dit onderzoek heb ik twee afleveringen geselecteerd uit het seizoen 2020, namelijk Aflevering 3 (31 augustus) uit de Vlaamse versie en Aflevering 2 (23 februari) uit het Nederlandse programma. Er wordt voor dit seizoen gekozen omdat dit het meest recente seizoen is dat zich in Vlaanderen en Nederland afspeelt. Om het onderzoek tot een goed einde te brengen, analyseer ik voor beide versies de aflevering die op "het brengen van de brieven" focust. In dit onderdeel van het programma zijn de door de boeren geselecteerde kandidaten nog niet aanwezig. Op die manier kan ik me uitsluitend concentreren op het taalgebruik van de boeren en de presentatoren. In de andere afleveringen komen er te veel sprekers aan het woord, wat problematisch is om voldoende materiaal per kandidaat te verzamelen. Aangezien de spreektijd verdeeld wordt tussen een groter aantal sprekers, zijn meer afleveringen immers nodig om over genoeg data per individu te beschikken. Door te focussen op de boeren en de presentatoren is de transcriptie van twee afleveringen (één uit de Vlaamse versie en één uit

het Nederlandse programma) voldoende. Een ander argument om voor deze aflevering te kiezen, is het gebrek aan informatie over de geselecteerde dames. Er is meestal weinig informatie beschikbaar over de herkomst en de leeftijd van deze kandidaten. In het kader van dit onderzoek zijn deze gegevens echter van groot belang om hun taalgebruik te kunnen analyseren. Ten slotte wordt deze aflevering samengesteld uit verschillende spreeksituaties. In het gebruikte fragment spreken de deelnemende boeren met hun familie/vrienden, met elkaar, met de presentator(en) maar ook tegen de camera. Ook de voice-over blijkt sterk aanwezig te zijn in dit deel van het programma. Hierdoor is deze aflevering het meest bruikbare fragment om het doel van dit onderzoek te bereiken. In Tabel 2 wordt een overzicht gegeven van het onderzoeksmateriaal.

Programma	**Aflevering**	**Datum**	**Tijdsduur**	**Aantal woorden**
Boer zoekt Vrouw Vlaanderen	Seizoen 13 Aflevering 3	31/08/2020	48 minuten	7 578
Boer zoekt Vrouw Nederland	Seizoen 11 Aflevering 2	23/02/2020	60 minuten	6 910

Tabel 2: Overzicht van het corpusmateriaal

6.2 De onderzochte sprekers

Nu het programma gepresenteerd is, wordt er in het onderstaande een korte beschrijving gegeven van de onderzochte sprekers. Onder sprekers versta ik zowel de boeren (kandidaten) als de presentatoren.

6.2.1 Vlaamse sprekers

6.2.1.1 Dina Tersago

Dina Tersago is een Belgische tv-presentatrice en actrice die ook in 2001 gekroond werd tot Miss België. Dina werd geboren in 1979 in Puurs in de provincie Antwerpen. Tijdens haar carrière heeft de Vlaamse presentatrice bijgedragen tot verschillende VTM-programma's, zoals *Wie wordt de man van Wendy?, Superhond, MasterChef, Sterren op de Dansvloer* en *Voor de Show*. Vandaag de dag presenteert Dina Tersago aan de zijde vaan haar collega An Lemmens het dating-programma *Boer zoekt Vrouw*.

6.2.1.2 An Lemmens

An Lemmens is de tweede presentatrice van het Belgische programma *Boer zoekt Vrouw*. De 41-jarige vrouw werd geboren in Genk, in de provincie Limburg. Hoewel ze eerst voor dierenartsassistente studeerde, staat An Lemmens nu bekend voor haar carrière als presentatrice. An Lemmens begon haar carrière op TMF en Studio Brussel en is vandaag de dag op VTM te zien. Ze presenteerde namelijk *So You Think You Can Dance* in 2009, *De dagshow* van 2010 tot 2011, *The Voice van Vlaanderen* in 2011 en 2014, *The Voice Kids* in het najaar 2014 en *Boxing Stars* in 2016. Sinds 2018 verschijnt Lemmens regelmatig op het televisiescherm in de reality-reeks *Boer zoekt Vrouw*. In dit programma begeleidt ze samen met Dina Tersago de boeren in hun zoektocht naar de liefde.

6.2.1.3 Frits Stevens

Frits is 24 en is afkomstig uit het Limburgse Hamont-Achel. De 23-jarige boer, die een diploma lasser-monteur heeft behaald, heeft op zijn 21ste het pluimveebedrijf van zijn overleden vader overgenomen. De verlegen boer vestigt zijn hoop op het avontuur om een lief meisje te ontmoeten.

6.2.1.4 David Franssens

De 37-jarige David is de oudste boer van het Vlaamse seizoen 2020. David komt uit Sint-Gillis-Waas in Oost-Vlaanderen waar hij op zijn negentiende een perenkwekerij heeft overgenomen. De Vlaamse boer heeft zijn jeugddroom waargemaakt door fruitteler te worden en door het bedrijf verder uit te bouwen. De vader van twee kinderen zoekt een lieve vrouw om samen de perenkwekerij te runnen.

6.2.1.5 Veerle Liesens

Veerle is de enige boerin van dit seizoen. Deze 30-jarige vrouw woont in Dilsen-Stokkem, een stad in de Belgische provincie Limburg waar ze een eigen bevallingscentrum voor paarden beheert. Naast het bevallingscentrum helpt Veerle ook haar ouders op hun boerderij en geeft ze ook les in het buitengewoon onderwijs. De jonge boerin heeft beslist om een beroep te doen op het programma om de ware liefde te vinden. Veerle is immers sinds 2019 vrijgezel.

6.2.1.6 Bart Beyaert

Bart is 29 en woont in het Oost-Vlaamse Wortegem-Petegem. Deze jonge boer behaalde in 2013 zijn bachelordiploma in agro- en biotechnologie. Sinds de overname van de ouderlijke boerderij teelt Bart aardappelen, suikerbieten, maïs, graan en brengt hij 500 varkens groot voor een ander bedrijf. De jonge boer hoopt vurig op een nieuwe levensgezel om samen een gezin met kinderen op te bouwen.

6.2.1.7 Dries Claeys

Dries is 32 en woont in Zuienkerke in de provincie West-Vlaanderen waar hij sinds 2015 in het paardenpensioen van zijn ouders werkt. Om regelmatig een handje te helpen, heeft de jonge boer beslist om een huis vlak bij de boerderij te bouwen. Dries voelt zich bereid om zich te settelen en heeft om die reden hulp gevraagd aan Dina Tersago en An Lemmens, de twee presentatrices van *Boer zoekt Vrouw*.

6.2.1.8 Tristan Swennen

Tristan is 26 en woont in Ellikom, in de provincie Limburg. Daar werkt hij als loonwerker bij een bedrijf dat groenten vervoert naar een verwerkingsfabriek. In het weekend werkt de jonge boer ook op de boerderij van zijn ouders. Vandaag de dag wil Tristan een lieve man ontmoeten om aan zijn echte toekomst te beginnen.

In Tabel 3 staat een kort overzicht van de verschillende sprekers door de onderzochte variabelen samen te brengen: het geslacht, de leeftijd en de regionale herkomst.

Naam	Geslacht	Leeftijd	Regio
Dina Tersago	Vrouw	42	Puurs (Antwerpen)
An Lemmens	Vrouw	41	Genk (Limburg)
Frits Stevens	Man	24	Hamont-Achel (Limburg)
David Franssens	Man	37	Sint-Gillis-Waas (Oost-Vlaanderen)
Veerle Liesens	Vrouw	30	Dilsen-Stokkem (Limburg)
Bart Beyaert	Man	29	Wortegem-Petegem (Oost-Vlaanderen)
Dries Claeys	Man	32	Zuienkerke (West-Vlaanderen)
Tristan Swennen	Man	26	Oudsbergen (Limburg)

Tabel 3: Algemeen overzicht van de Belgische sprekers uit het Vlaamse programma Boer zoekt Vrouw

6.2.2 Nederlandse sprekers

6.2.2.1 Yvon Jaspers

Yvon Jaspers is een televisiepresentatrice van Nederlandse afkomst. Ze werd geboren in 1973 en groeide op in haar geboorteplaats Boxtel (Noord-Brabant). Na diverse mediacursussen te hebben gevolgd, heeft de Nederlandse presentatrice eerst haar intrede gemaakt in kinderprogramma's uitgezonden door de publieke omroep KRO-NCRV, net als *Knofje* en *ZigZag.* Vandaag de dag staat Yvons Jaspers hoofdzakelijk bekend voor de rol die ze in *Boer zoekt Vrouw* vervult als hoofdpresentatrice. In dit dating-programma gaat Yvon Jaspers op bezoek bij Nederlandse boeren die een nieuwe partner zoeken.

6.2.2.2 De boeren

Aangezien er weinig informatie beschikbaar is over de Nederlandse boeren, heb ik alle deelnemers in Tabel 4 samengebracht. Net zoals voor de Vlaamse versie worden er voor elke spreker drie variabelen vermeld: het geslacht, de leeftijd en de regionale herkomst.

Naam	**Geslacht**	**Leeftijd**	**Regio**
Yvon Jaspers	Vrouw	48	Noord-Brabant
Annemiek	Vrouw	27	Drenthe
Bastiaan	Man	37	Zeeland
Geert	Man	53	Noord-Brabant
Jan	Man	37	Noord-Holland
Geert jan	Man	62	Noord-Holland
Frans	Man	53	Friesland
Ronald	Man	39	Gelderland
John	Man	40	Friesland
Johan	Man	54	Noord-Holland
Willem	Man	28	Utrecht

Tabel 4: Algemeen overzicht van de Nederlandse sprekers uit het Nederlandse programma Boer zoekt Vrouw

7 Methodologie

Na een presentatie van het onderzoeksmateriaal volgt nu uitleg over de methodologie. In dit hoofdstuk wordt besproken hoe het gebruik van t-deletie precies onderzocht wordt. In 7.1 worden de transcriptiemethodes kort besproken. Vervolgens wordt in 7.2. uitgelegd hoe het taalgebruik in de getranscribeerde fragmenten geanalyseerd wordt. In het laatste onderdeel (7.3) ga ik dieper in op de statistische techniek die in dit onderzoek gehanteerd wordt, namelijk de chi-kwadraattoets.

7.1 Transcripties

Zoals eerder vermeld, heb ik van elke versie van *Boer zoekt Vrouw* één aflevering getranscribeerd. Voor dit onderzoek bestaat het materiaal uit gesprekken van enerzijds Vlamingen en anderzijds Nederlanders. De twee transcripties vormen samen een corpus van 45 pagina's lang dat ongeveer 14 488 woorden telt. Aan de hand van dit materiaal wordt het taalgebruik van 19 sprekers onder de loep genomen. Het gaat om 5 vrouwen en 14 mannen die afkomstig zijn uit verschillende Vlaamse en Nederlandse provincies.

Voor dit onderzoek werd besloten om de gesprekken orthografisch te transcriberen. In plaats van het fonetische alfabet gebruikt deze methode de standaardspelling met lichte aanpassingen om het taalgebruik zo veel mogelijk fonetisch weer te geven. Hoewel het gewone alfabet gebruikt wordt, wordt de uitspraak immers zo nauwkeurig mogelijk nagebootst. Met andere woorden, elk woord wordt getranscribeerd zoals het uitgesproken wordt (bv. "Ik denk dad ie afwezig is). Zo wordt het verschijnsel van t-deletie in de transcripties als volgt weergegeven: "**Da** zou **nie** lukken". Zoals dit voorbeeld aantoont, worden alle woorden waarvan de slotklank *t* gedeleerd wordt in het vet geschreven. Wat ook vermeld dient te worden, is dat ik voor dit onderzoek alle woorden heb opgenomen waarvan de finale *t*-klank gedeleerd kan worden, zelfs als de onderzochte sprekers de *t* niet laten wegvallen. In de transcripties (bijlage 1) worden deze woorden in het geel gemarkeerd. Hieronder verduidelijk ik andere codes die in de transcripties gehanteerd worden.

Aangezien spontaneïteit en formaliteit twee belangrijke factoren zijn die een invloed uitoefenen op het gebruik van t-deletie, wordt er in de transcripties een onderscheid gemaakt tussen vier spreeksituaties. De twee gekozen afleveringen vormen immers een brede waaier aan taalvariëteiten, gespreid over diverse contexten. Het is dus van groot belang om deze

situaties in de transcripties visueel van elkaar te onderscheiden door het gebruik van enkele codes. Ten eerste worden de voice-overs tussen vierkante haakjes gezet. De commentaarstemmen, die enkel bij de presentatoren te horen zijn, vormen de passages van de getranscribeerde fragmenten die het minst spontaan zijn. Ten tweede spreken de boeren in korte interviews, waarin ze zich tegen de camera uitdrukken. In zulke passages beantwoorden de boeren bepaalde vragen die gesteld worden door een interviewer die nooit te zien of te horen is. Net als in de eerste spreeksituatie wordt er in deze context ook minder spontaan taalgebruik gehanteerd. In de transcripties worden deze passages tussen ronde haken geplaatst. De derde spreeksituatie, die uit spontane gesprekken bestaat, is de situatie die het meest voorkomt in het programma en ook die die het meest spontaan is. Van alle spreeksituaties die in het programma aangetroffen worden, is deze immers de meest natuurlijke. Om die reden zijn deze gesprekken bijzonder geschikt voor dit onderzoek. Om de transcripties niet nodeloos te overbelasten, werd besloten om geen code te gebruiken voor deze vaak voorkomende situatie. Aangezien deze spreeksituatie de enige is die niet gemarkeerd wordt, is deze onmiddellijk herkenbaar. Om binnen de gesprekken een onderscheid te maken tussen heel spontaan en minder spontaan taalgebruik, gebruik ik aanhalingstekens voor de fragmenten die voorgelezen worden door de boeren en de presentatoren. In het programma komt het immers vaak voor dat de sprekers brieven voorlezen. Hoewel deze passages deel uitmaken van de spontane gesprekken, worden ze echter als “minder spontaan” geclassificeerd.

Hoewel het groot aantal interacties een voordeel is voor het doel van dit onderzoek, is het ook tegelijk een nadeel voor de transcripties. In de getranscribeerde afleveringen komt het immers soms voor dat de sprekers door elkaar praten. Als gevolg daarvan is het soms moeilijk om de verschillende stemmen van elkaar te onderscheiden. Voor de woorden die onverstaanbaar zijn maar ook voor de passages waarin de spreker onbekend is, ontleen ik de code **xxx** aan het Protocol voor Orthografische Transcriptie (Goedertier, Goddijn en Martens 2000) dat in het CGN (Corpus Gesproken Nederlands) gebruikt wordt. In de transcripties wordt de code **xxx** dus gebruikt om aan te duiden dat er een korte passage ontbreekt. Wat de andere codes betreft, werd er echter geen bestaande transcriptiemethode gevolgd. De codes die in de vorige paragraaf vermeld worden, heb ik immers zelf ontwikkeld naargelang de specifieke doelen van het onderzoek. Om de transcripties niet onoverzichtelijk te maken, werd ook

beslist om de onnuttige elementen die geen relevante data opleveren voor het onderzoek niet te transcriberen. Er wordt bijvoorbeeld geen rekening gehouden met sprekersgeluiden zoals hoesten, niezen, lachen, stotteren, tekens van actief luisteren en aarzelingstekens.

7.2 Analysemethodes

Nadat de twee afleveringen getranscribeerd en gecodeerd zijn, kan het taalgebruik onder de loep genomen worden. Voor dit onderzoek wordt er voornamelijk gebruik gemaakt van kwantitatieve methodes.

Hierbij is de eerste logische stap het tellen van alle woorden die op een *t*-klank eindigen en waarvan de *t* gedeleerd kan worden. De woorden die in de transcripties opgemerkt worden en die ik bijgevolg opgenomen heb in mijn analyse zijn: *wa(t), da(t), nie(t), me(t), goe(d), altij(d), gaa(t), wee(t), laa(t), staa(t), doe(t), moe(t), vin(d), maak(t), weeg(t), kom(t), omda(t)* en *meen(t).* Om een vertekening van de resultaten te voorkomen, werd erop gelet om specifieke gevallen niet in de metingen op te nemen, namelijk de woorden die onderhevig zijn aan t-deletie en die gevolgd worden door een woord beginnend met een /t/ of een /d/. Bij deze gevallen is het immers onmogelijk te bepalen of de *t*-klank uit het eerste woord gedeleerd wordt of niet (Zenner, Geeraerts & Speelman 2009). Aangezien er niet met zekerheid vastgesteld kan worden of er bij deze woorden sprake is van t-deletie, mogen deze gevallen niet opgenomen worden in de tellingen.

Voor deze corpusgebaseerde, kwantitatieve analyse wordt eerst geteld hoe vaak het verschijnsel van t-deletie gerealiseerd wordt in de transcripties. Aangezien ik twee afleveringen met elkaar wil vergelijken, is het echter noodzakelijk om naast de absolute frequentie ook de relatieve frequentie van het bestudeerde verschijnsel in kaart te brengen. Zo wordt het aantal aangetroffen t-deleties vergeleken met het aantal mogelijke t-deleties. Om het doel van het onderzoek te bereiken, worden de relatieve cijfers zowel per aflevering als per spreker en per spreeksituatie berekend. Aan de hand van deze resultaten kan immers onderzocht worden in hoeverre deze parameters een invloed uitoefenen op het fonologische verschijnsel van t-deletie. Wat de analyse van de sprekerskenmerken betreft, moet vermeld worden dat ik me uitsluitend beperk tot de kandidaten en de presentatoren. Er wordt dus geen rekening gehouden met het taalgebruik van de andere sprekers die in de geselecteerde afleveringen aan het woord komen, zoals de familieleden en vrienden van de boeren maar

ook de vrouwelijke deelnemers die zich in korte video's presenteren. Over deze sprekers beschik ik immers over te weinig bibliografische gegevens. Hieraan dient toegevoegd dat er te weinig materiaal is voor deze sprekers. Ze komen immers sporadisch aan het woord en spreken heel weinig in de afleveringen. Aangezien de analyse beperkt wordt tot de boeren/boerinnen en presentatoren, is de bestudering van de variabele "sekse" echter moeilijk. In de twee onderzochte afleveringen zijn er immers slechts 2 boerinnen en 3 presentatrices, wat niet voldoende is om de invloed van het geslacht op t-deletie te onderzoeken.

Nadat de relatieve cijfers in de Vlaamse en Nederlandse versies berekend zijn, kunnen de percentages vergeleken worden met de resultaten van Vermeeren (2018). Uit dit onderzoek naar t-deletie in politieseries uit Vlaanderen en Nederland (2018) blijkt dat t-deletie nooit of bijna nooit gerealiseerd wordt in Nederland. Zoals eerder vermeld in hoofdstuk 2, kan deze scriptie het onderzoek van Vermeeren (2018) aanvullen. Aangezien ik recenter materiaal gebruik om het fonologische verschijnsel te bestuderen, kan onderzocht worden of een evolutie in de frequentie van t-deletie merkbaar is. Door de twee onderzoeken met elkaar te vergelijken, krijg ik een goed overzicht van het verschijnsel op verschillende momenten.

Aan de hand van deze vergelijkende kwantitatieve analyse kan onderzocht worden hoe het fonologische verschijnsel beïnvloed wordt door (1) de periode waarin het programma plaats heeft gevonden, (2) de sprekerskenmerken (afkomst, leeftijd en sekse) en (3) de spreeksituatie.

7.3 Statistische analyseprocedures

Om te kunnen bepalen of sprekerskenmerken en situationele factoren daadwerkelijk invloed uitoefenen op het bestudeerde verschijnsel, zijn statistische toetsen uitermate belangrijk. In dit onderdeel wordt toegelicht hoe de verkregen resultaten onderworpen worden aan statistische analyses.

Op alle resultaten van dit onderzoek worden in een tweede stap statistische analyses uitgevoerd, waarbij nagegaan wordt welke van de onderzochte variabelen een reële impact hebben op t-deletie. In dit onderzoek werd daarvoor gekozen om met de chi-kwadraattoets te werken. Aan de hand van kruistabellen kan de samenhang tussen twee variabelen aangetoond worden (Baarda et al., 2014). Het doel van de chi-kwadraattoets is om na te gaan

of er een verband bestaat tussen twee variabelen en of een gevonden verschil significant is. Aan de hand van zo'n statistische analyse kan dus vastgesteld worden of een gevonden verschil op toeval berust of niet.

De formule die gebruikt wordt om de chi-kwadraat te berekenen, is de volgende:

$$\chi^2 = \sum_i \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

waarin O_i de geobserveerde waarde en E_i de verwachte waarde is.

Nadat de chi-kwadraatsgrootheid uitgerekend is, moet de vrijheidsgraad (df) berekend worden. Volgens Baarda et al. (2014) zijn vrijheidsgraden het aantal categorieën van de eerste variabele minus 1 maal het aantal categorieën van de tweede variabele minus 1, wat dus in een kruistabel neerkomt op (het aantal kolommen – 1) x (het aantal rijen – 1). De laatste waarde die berekend moet worden voordat conclusies getrokken kunnen worden, is het significantieniveau (alfa-waarde). In het algemeen wordt dit significantieniveau (ook o*nbetrouwbaarheidsdrempel* genoemd) op 5% gesteld. Op basis van deze laatste twee gegevens kan de *kritieke waarde* in de onderstaande tabel (Figuur 6) gevonden worden.

DF	Significantieniveau (alfa) bij eenzijdige toetsing, alleen bij df=1					
	10%	5%	2,5%	1%	0,5%	0,05%
	Significatieniveau (alfa) bij tweezijdige toetsing					
	20%	10%	5%	2%	1%	0,1%
1	1,64	2,71	3,84	5,41	6,64	10,83
2	3,22	4,60	5,99	7,82	9,21	13,82
3	4,64	6,25	7,82	9,84	11,34	16,27
4	5,99	7,78	9,49	11,67	13,28	18,46
5	7,29	9,24	11,07	13,39	15,09	20,52
6	8,56	10,64	12,59	15,03	16,81	22,46
7	9,80	12,02	14,07	16,62	18,48	244,32
8	11,03	13,36	15,51	18,17	20,09	26,12
9	12,24	14,68	16,92	19,68	21,67	27,88
10	13,44	15,99	18,31	21,16	23,21	29,59
11	14,63	17,28	19,68	22,62	24,72	31,26
12	15,81	18,55	21,03	24,05	26,22	32,91
13	16,98	19,81	22,36	25,47	27,69	34,53
14	18,15	21,06	23,68	26,87	29,14	36,12
15	19,31	22,31	25,00	28,26	30,58	37,70
16	20,46	23,54	26,30	29,63	32,00	39,29
17	21,62	24,77	27,59	31,00	33,41	40,75
18	22,76	25,99	28,87	32,35	34,80	42,31
19	23,90	27,20	30,14	33,69	36,19	43,82
20	25,04	28,41	31,41	35,02	37,57	45,32
21	26,17	29,62	32,67	36,34	38,93	46,80
22	27,30	30,81	33,92	37,66	40,29	48,27
23	28,43	32,01	35,17	38,97	41,64	49,73
24	29,55	33,20	36,42	40,27	42,98	51,18
25	30,68	34,38	37,65	41,57	44,31	52,62
26	31,80	35,56	38,88	42,86	45,64	54,05
27	32,91	36,74	40,11	44,14	46,96	55,48
28	34,03	37,92	41,34	45,42	48,28	56,89
29	35,14	39,09	42,56	46,69	49,59	58,30
30	36,25	40,26	43,77	47,96	50,89	59,70

Figuur 6: Chi-Square Table

Op die manier kan de kritische chi-kwadraat vergeleken worden met de uitgerekende chi-kwadraat. Als de tweede hoger ligt dan de eerste, kan afgeleid worden dat het gevonden verschil significant is en dat er een verband bestaat tussen de twee onderzochte variabelen. Als de uitgerekende chi-kwadraat daarentegen lager ligt dan de kritische chi-kwadraat, betekent dat dat er geen verband is tussen de twee variabelen en dat het gevonden verschil op toeval berust.

8 Onderzoeksvragen en hypotheses

Nu de methodologie gepresenteerd is, probeer ik enkele hypotheses te formuleren met betrekking tot de getranscribeerde afleveringen en onderzochte sprekers.

Wat de twee afleveringen betreft, wordt verwacht dat de relatieve frequentie van t-deletie aanzienlijk hoger is in het Vlaamse programma dan in het Nederlandse programma. Het fonologische verschijnsel van t-deletie maakt immers deel uit van de tussentaal, die eigen aan Vlaanderen is. Uit onderzoek (Vermeeren 2018) blijkt verder dat er geen sprake is van t-deletie in Nederlandse fictie. Aangezien het fonologische verschijnsel in bepaalde Nederlandse dialecten waarneembaar is, wordt echter verwacht dat t-deletie in kleine mate ook voorkomt in de Nederlandse versie van het programma.

Aan de hand van het geselecteerde programma *Boer zoekt Vrouw* wordt ook een blik geworpen op drie sprekerskenmerken, met name sekse, leeftijd en regionale herkomst. Zoals eerder vermeld in 4.3, is het taalgebruik van jonge vrouwen meestal tussentaliger dan dat van ouderen en mannen (Plevoets 2008). Op grond hiervan valt te verwachten dat vrouwelijke en jonge sprekers frequenter t-deletie gebruiken dan de andere groepen. Hoewel er verschillen tussen mannen en vrouwen verwacht worden, verwacht ik echter ook dat deze verschillen weinig of niet significant zijn. Uit andere onderzoeken blijkt immers dat de Vlaamse tussentaal eerder contextgebonden is dan sprekergebonden (Zenner et al. 2009). Ook Gerritsen (1979), Geerts, Nootens & Van den Broek (1977) en Vandekerckhove & Cuvelier (2007) stellen vast dar er weinig of zelfs geen verschil bestaat tussen het taalgebruik van mannen en vrouwen (geciteerd in Vancompernolle 2012). Op het vlak van de leeftijd verwacht ik daarentegen significantere verschillen dan op het gebied van het geslacht. De recente uitbreiding van tussentaal als opvoedingstaal heeft immers geleid tot een kloof tussen de oude en jongste generaties. Vandaag de dag dient de tussentaal voor de jongeren als moedertaal, wat niet het geval was voor de oudere generaties. Naast het feit dat jongeren de nieuwe variëteit steeds vaker thuis gebruiken, is er ook het feit dat ze steeds meer geconfronteerd worden met het gebruik van tussentaal in formele en educatieve contexten zoals het onderwijs en de media. Zo laat eerder corpusonderzoek (Plevoets 2013) zien dat het taalgebruik van sprekers uit de jaren vijftig en zestig minder tussentalige kenmerken bevat dan dat van sprekers uit de jaren 1970 en 1980. Om deze redenen verwacht ik om in de afleveringen meer t-deleties te horen

bij de jongere sprekers dan bij de ouderen. Het laatste sprekerskenmerk dat nog aangekaart kan worden, is de regionale herkomst. Wat de Vlaamse sprekers betreft, wordt er weinig verschil verwacht tussen de verschillende regio's. Vandaag de dag wordt tussentaal sterk verankerd in de Vlaamse spreektaal. Deze bovenregionale variëteit wordt nu immers verspreid over het hele Vlaamse taallandschap en lijkt steeds constante kenmerken te hanteren, ongeacht de regio waarin ze gesproken wordt. Hoewel weliswaar de tussentaalkenmerken van regio tot regio kunnen verschillen, moet immers ook vermeld worden dat de tussentaal steeds homogener wordt. Aangezien het verschijnsel van t-deletie een van de meest voorkomende kenmerken is in de Vlaamse spreektaal, is de waarschijnlijkheid dat er significante verschillen bestaan tussen de regio's des te kleiner. Wat de Nederlandse sprekers betreft, is de situatie veel minder vanzelfsprekend. Omdat t-deletie sterk aanwezig is in Vlaanderen, verwacht ik dat de Nederlandse sprekers die dicht bij de Belgische grens wonen, meer geneigd zijn om t-deletie te realiseren. In theorie zou het taalgebruik van de sprekers uit Noord-Brabant, Zeeland en Limburg vatbaarder moeten zijn voor t-deletie dan dat van de sprekers die van de noordelijke provincies afkomstig zijn. De sprekers uit de aangrenzende provincies zouden in principe meer in contact moeten komen met de Vlaamse taal en zouden derhalve meer geconfronteerd moeten worden met het bestudeerde fonologische verschijnsel. Of deze veronderstelling juist is, zullen we zien in de resultaten van dit onderzoek.

Op het vlak van de sprekers kan een laatste variabele behandeld worden, het "gezagsniveau" – een begrip dat gebruikt wordt door Derudder (2014) in zijn scriptie. In dit onderzoek bestudeer ik het taalgebruik van twee types sprekers die op twee verschillende "gezagsniveaus" staan: enerzijds zijn er de boeren die de rol van "kandidaten" vervullen, anderzijds zijn er de presentatoren. De categorie waarin de spreker zich bevindt, speelt een belangrijke rol in het gebruik van t-deletie. In dit onderzoek verwacht ik dat de kandidaten beduidend frequenter t-deletie gebruiken dan de presentatoren die zich aan een taalbeleid moeten houden. In principe zou uit de mond van de onderzochte presentatrices hoofdzakelijk Standaardnederlands te horen mogen zijn. Ongeacht de omroep wordt van de presentatoren immers verwacht dat ze hoofzakelijk standaardtaal hanteren, een variëteit die voor iedereen verstaanbaar is (Lefevere 2011). Hoewel er verwacht wordt dat ze weinig t-deletie gebruiken, verwacht ik ook tegelijk dat de Vlaamse presentatoren het verschijnsel frequenter gebruiken

dan het taalbeleid zou toelaten, en dit voornamelijk in spontane gesprekken. Volgens Prieels (2012) zijn strikt standaardtaal sprekende presentatoren immers steeds zeldzamer, zowel op de openbare omroep als de commerciële omroep. Wat ook vermeld dient te worden, is dat presentatoren in informele programma's geneigd zijn om hun taalgebruik aan te passen aan dat van hun gesprekspartners (Lefevere 2011). Om deze redenen verwacht ik dat t-deletie soms voorkomt in het taalgebruik van de presentatoren, tenminste die uit het Vlaamse programma. Aan het einde van dit onderzoek zal blijken of het criterium "gezagsniveau" inderdaad een bepalende factor is.

Ik schakel nu over naar de contextuele factoren, namelijk de conversatietypes. In het geselecteerde programma wordt zowel spontaan als minder spontaan taalgebruik aangetroffen. Zoals eerder vermeld in 7.1, zijn er in de getranscribeerde afleveringen vier spreeksituaties te onderscheiden, die gekoppeld worden met verschillende spontaneïteitsgraden. Enerzijds zijn er de informele dialogen tussen de sprekers, anderzijds zijn er de formelere situaties waarin keurig en dus minder spontaan taalgebruik verwacht wordt. Onder "formelere situaties" worden de interviews verstaan waarin de boeren individueel tegen de camera spreken over hun belevenissen en gevoelens maar ook de voice-overs. In deze twee spreeksituaties verwacht ik dat de sprekers significant minder t-deletie realiseren dan in de informele gesprekken. Uit onderzoek (Zenner et al. 2009) blijkt immers dat er een correlatie bestaat tussen het gebruik van tussentaal en de formaliteit en spontaneïteit van de situatie. De resultaten van dat onderzoek naar het taalgebruik in de serie *Expeditie Robinson* wijzen uit dat de sprekers meer tussentalige kenmerken gebruiken wanneer ze met andere deelnemers interageren dan wanneer ze zich individueel tot de camera richten. In dit onderzoek wordt dezelfde tendens verwacht. In tegenstelling tot de hierboven vermelde situaties verwacht ik van de spontane gesprekken dat ze beduidend meer gevallen van t-deletie bevatten. Uit onderzoek (Plevoets 2008) komt immers naar voren dat spontane en informele situaties vatbaar zijn voor tussentaal en bijgevolg ook voor t-deletie.

Een andere factor die het gebruik van t-deletie kan beïnvloeden, is de woordsoort. Uit onderzoek (Van Gijsel et al. 2008) blijkt dat t-deletie vooral te horen is bij korte en veelvuldig gebruikte functiewoorden. Op basis van zulke onderzoeken wordt dus verwacht dat t-deletie frequenter naar voren komt bij de opgenomen functiewoorden dan bij de geselecteerde

inhoudswoorden. Concreet verwacht ik om de hoogste percentages van t-deletie te krijgen bij *wat, dat, met* en ook het negatiepartikel *niet.*

Ten slotte verwacht ik dat meer t-deleties naar voren komen in dit onderzoeksmateriaal dan in het corpus van Vermeeren (2018). Naar aanleiding van haar bachelorscriptie leek het me interessant om een gelijkaardig onderzoek uit te voeren naar t-deletie in Vlaanderen en Nederland, door recenter materiaal te analyseren. Terwijl het materiaal van Vermeeren gebaseerd wordt op afleveringen uit de periode 2007-2009, gebruikt dit onderzoek recente afleveringen uit 2020. Door de resultaten van deze twee onderzoeken met elkaar te vergelijken, zal onderzocht worden of er veranderingen gemeten kunnen worden over een periode van ongeveer 12 jaar. Aangezien tussentaal steeds dieper verankerd wordt in het taalgebruik van de Vlamingen en in de Vlaamse media, verwacht ik van de Vlaamse sprekers uit 2020 dat ze vaker gebruik maken van t-deletie dan die uit 2007-2009. Ook bij de Nederlandse sprekers wordt een hogere frequentie in de recente afleveringen verwacht dan in het corpus van Vermeeren. Ik ga ervan uit dat het Vlaamse fonologische verschijnsel door de jaren heen steeds meer invloed zal uitoefenen op de Nederlandse gesproken taal. Op de Vlaamse zenders worden de Nederlanders, net zoals de Vlamingen zelf, steeds vaker geconfronteerd met t-deletie.

9 Resultaten

In het negende hoofdstuk van deze scriptie wordt het taalmateriaal grondig geanalyseerd. Voor mijn kwantitatieve analyse wordt per aflevering geteld hoe vaak het verschijnsel van t-deletie gebruikt wordt door de presentatoren en de kandidaten. Aangezien het aantal woorden per aflevering varieert, wordt het aantal aangetroffen t-deleties vergeleken met het aantal mogelijke t-deleties. Op die manier worden de relatieve cijfers ook in kaart gebracht. In dit hoofdstuk geef ik aan de hand van enkele tabellen en grafieken een overzicht van de resultaten per aflevering (9.1), per jaargang (9.2), per spreker (9.3) en per spreeksituatie (9.4).

9.1 Algemene resultaten per aflevering

In deze paragraaf worden de algemene resultaten in de twee onderzochte afleveringen weergegeven. Tabel 5 geeft een algemeen overzicht weer van de relatieve frequentie van het fonologische verschijnsel in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen* en *Boer zoekt Vrouw Nederland*.

Programma	Aantal aangetroffen t-deleties	Aantal mogelijke t-deleties	Relatieve frequentie
BZV Vlaanderen	241	522	46,17%
BZV Nederland	57	429	13,29%

Tabel 5: Frequentie van t-deletie per aflevering

Uit tabel 5 blijkt duidelijk dat de deletie van de slotklank *t* frequenter voorkomt in Vlaanderen dan in Nederland, wat overeenkomt met mijn verwachtingen. Om de relatieve frequentie van het verschijnsel voor elke aflevering te krijgen, deelde ik het aantal keer dat t-deletie voorkwam door het aantal mogelijke t-deleties. Om de procentuele cijfers te krijgen, wordt dat getal met 100 vermenigvuldigd. Vervolgens moet ook vermeld worden dat de percentages altijd afgerond worden tot twee cijfers na de komma. In de Vlaamse aflevering kwam het kenmerk t-deletie 241 keer voor bij de 522 woorden met een slotklank *t*. Door 241 te delen door 522 en dat getal dan met 100 te vermenigvuldigen, krijg ik de relatieve frequentie van het bestudeerde verschijnsel in de aflevering, namelijk 46,17%. Dit resultaat betekent dus dat het verschijnsel van t-deletie in 46,17% van de gevallen gebruikt wordt in de Vlaamse versie. In tegenstelling met het Vlaamse programma komt het verschijnsel weinig voor in de Nederlandse versie, zoals ik verwacht had. In de Nederlandse aflevering wordt de slotklank *t* in slechts 13,19% van de gevallen gedeleerd. Uit de statistische analyse (x^2=118,2; df=1; p=0,05) blijkt dat het verschil tussen Vlaanderen en Nederland significant is.

Om een nauwkeuriger beeld te krijgen van t-deletie in de twee afleveringen, geven Tabel 6 en Tabel 7 een overzicht van de resultaten per woord. Om algemene conclusies te kunnen trekken, werd besloten om de 18 onderzochte woorden in drie categorieën te verdelen, met enerzijds de functiewoorden (1) en anderzijds de bijwoorden, bijvoeglijke naamwoorden (2) en werkwoorden (3) die behoren tot de inhoudswoorden.

Woordsoorten	Woorden	T-deletie van slotklank *t*	Percentage (%) per woord	Percentage per woordsoort
1. Functiewoorden	Da(t)	148/247	59,92	159/308=51,62%
	Wa(t)	7/40	17,50	
	Me(t)	4/21	17,05	
	Omda(t)	/	/	
2. Bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden	Goe(d)	8/40	20	71/131= 54,20%
	Nie(t)	63/86	73,25	
	Altij(d)	0/5	0	
3. Werkwoorden	Gaa(t)	2/11	18,18	11/83= 13,25%
	Wee(t)	0/14	0	
	Laa(t)	0/5	0	
	Staa(t)	1/8	12,50	
	Doe(t)	/	/	
	Moe(t)	2/21	9,52	
	Vin(d)	0/7	0	
	Maak(t)	0/2	0	
	Weeg(t)	1/1	100	
	Kom(t)	1/9	11,11	
	Meen(t)	4/5	80	

Tabel 6: Algemeen overzicht van t-deletie in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Tabel 6 geeft een overzicht weer van de deletie van de slotklank *t* in de Vlaamse versie van *Boer zoekt Vrouw*. Uit de cijfers blijkt dat t-deletie voornamelijk bij functiewoorden, bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden voorkomt. Net zoals verwacht, is het verschijnsel frequent bij *dat, wat, met* en *niet*. Het gebruik van t-deletie bij *meent, gaat* en *staat* stemt echter niet overeen met mijn verwachtingen. Aangezien werkwoorden betekenisrijk zijn, verwachtte ik om veel lagere percentages te krijgen in deze categorie. Op enkele uitzonderingen na is het verschijnsel in het algemeen echter veel minder frequent bij werkwoorden dan bij de twee andere categorieën. In overeenstemming met mijn hypothese

zijn de functiewoorden vatbaarder voor t-deletie dan inhoudswoorden. Verder worden de verwachtingen die ik had ten aanzien van korte woorden bevestigd. Terwijl t-deletie frequent voorkomt bij bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden, wordt het verschijnsel nooit gebruikt bij *altijd.* Deze opmerking komt dus overeen met eerdere resultaten waaruit blijkt dat t-deletie meestal voorkomt bij eenlettergrepige woorden.

Ter wille van de overzichtelijkheid worden de bovenstaande resultaten in een grafiek voorgesteld, zoals in Grafiek 1 te zien is. Om geen vertekend beeld te geven, werd beslist om geen rekening te houden met de woorden die minder dan 10 keer voorkomen in het corpus. De relatieve frequentie van t-deletie bij *weegt* (100%) is bijvoorbeeld niet representatief aangezien het woord maar één keer voorkomt in de transcripties. De woorden die in Grafiek 1 opgenomen worden, zijn dus *moet, met, wat, gaat, goed, dat* en *niet.*

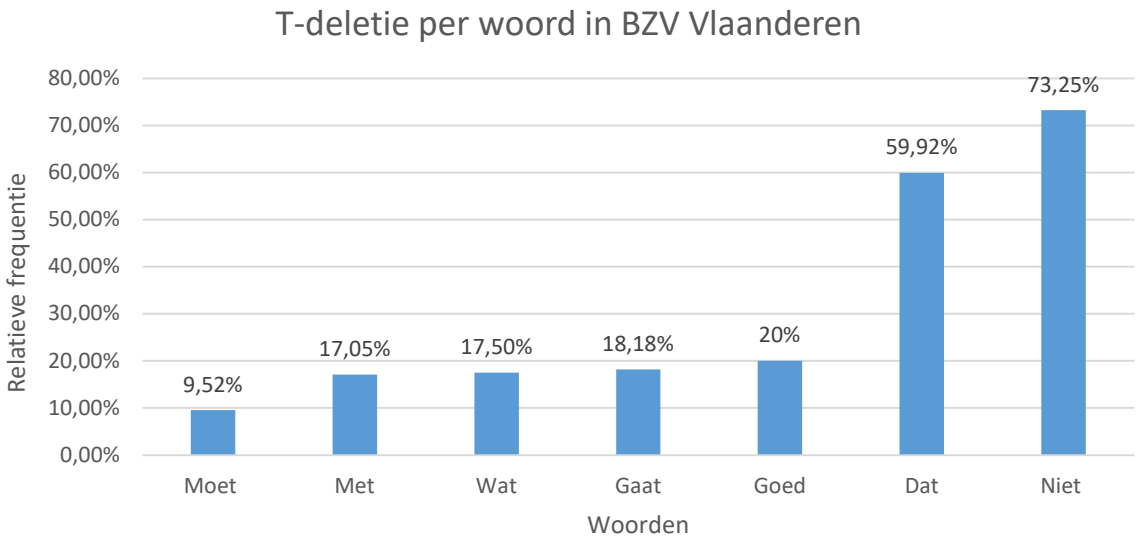

Grafiek 1: T-deletie per woord in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Uit Grafiek 1 blijkt dat t-deletie het vaakst optreedt bij *niet* (73,25%) en *dat* (59,92%). Aan de hand van deze resultaten stel ik vast dat de tussentalige variant vaker gebruikt wordt bij deze woorden dan de standaardtalige variant. Daarnaast zijn er *goed, gaat, wat* en *met,* die qua frequentie sterk op elkaar lijken. Bij deze woorden wordt t-deletie respectievelijk in 20%, 18,18%, 17,50% en 17,05% van de gevallen toegepast. De slotklank *t* wordt vervolgens in

amper 10% van de gevallen gedeleerd bij de werkwoordsvorm *moet.* Ten slotte komt op de laatste plaats de werkwoordsvorm *weet*, waarbij t-deletie nooit gerealiseerd wordt.

In Grafiek 1 komen er dus twee werkwoorden op de voorgrond, namelijk *gaat* en *moet*. Opvallend is dat ze vrij hoge percentages behalen. Hoewel het verschil vrij klein is, wordt opgemerkt dat *gaat* meer onderhevig is aan t-deletie dan de functiewoorden *met* en *wat,* wat niet overeenstemt met mijn hypotheses. Ik verwachtte immers om een opvallend groot verschil waar te nemen tussen de werkwoorden en de functiewoorden. De resultaten brengen echter een verschillende tendens aan het licht, waarbij t-deletie even vaak optreedt bij sommige werkwoorden als bij functiewoorden.

Na de bespreking van de Vlaamse aflevering volgt hieronder de resultaten uit het Nederlandse programma. Om een nauwkeurige vergelijking te kunnen maken tussen de twee geselecteerde afleveringen, worden dezelfde woorden geanalyseerd in de twee versies.

Woordsoorten	Woorden	T-deletie van slotklank *t*	Percentage (%) per woord	Percentage per woordsoort
1. Functiewoorden	Da(t)	21/160	13,12	23/231= 9,96%
	Wa(t)	2/39	5,13	
	Me(t)	0/32	0	
	Omda(t)	/	/	
2. Bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden	Goe(d)	0/28	0	33/115= 28,7%
	Nie(t)	33/84	39,28	
	Altij(d)	0/3	0	
3. Werkwoorden	Gaa(t)	1/15	6,67	1/83= 1,2%
	Wee(t)	0/17	0	
	Laa(t)	0/5	0	
	Staa(t)	0/9	0	
	Doe(t)	0/2	0	
	Moe(t)	0/19	0	
	Vin(d)	0/13	0	
	Maak(t)	0/1	0	
	Weeg(t)	/	/	
	Kom(t)	0/2	0	
	Meen(t)	/	/	

Tabel 7: Algemeen overzicht van t-deletie in Boer zoekt Vrouw Nederland

Tabel 7 laat duidelijk zien dat het spectrum van woorden dat onderhevig is aan t-deletie kleiner is in Nederland dan in Vlaanderen. Onder de 18 onderzochte woorden zijn er enkel 4 waarbij de slotklank *t* gedeleerd wordt: *da(t), wa(t), nie(t)* en *gaa(t*). In de Vlaamse aflevering hanteren de sprekers t-deletie bij 11 van de 18 geselecteerde woorden. De resultaten wijzen ook uit dat t-deletie in Nederland, net zoals in Vlaanderen, voornamelijk optreedt bij *nie(t)* (39,28%) en *da(t)* (13,12%). In tegenstelling tot de Vlaamse aflevering wordt de eindklank *t* bij deze woorden vaker uitgesproken dan gedeleerd in het Nederlandse programma. Ook op het vlak van de werkwoorden bestaat er een verschil tussen Vlaanderen en Nederland. Hoewel t-

deletie in beide versies niet frequent is bij werkwoorden, lijken de Vlaamse sprekers meer geneigd te zijn om t-deletie te hanteren bij deze categorie dan de Nederlandse sprekers. Terwijl de slotklank *t* in de Vlaamse versie bij 11 van de 83 werkwoorden gedeleerd wordt, wordt het verschijnsel bij slechts 1 van de 83 werkwoorden gehanteerd door de Nederlanders. Afgezien van *gaat* is er in Nederland dus geen sprake van t-deletie bij werkwoorden. Uit Tabel 7 blijkt ook dat t-deletie in de Nederlandse aflevering niet voorkomt bij *met* en *goed,* in tegenstelling met het Vlaamse programma waarin het verschijnsel vrij frequent gerealiseerd wordt bij deze woorden.

Hoewel er enkele verschillen opgemerkt worden tussen Vlaanderen en Nederland, vertonen de twee afleveringen tegelijk vergelijkbare tendensen. Om een visuele voorstelling weer te geven van het gebruik van t-deletie in de Nederlandse aflevering worden de procentuele resultaten in Grafiek 2 opgenomen.

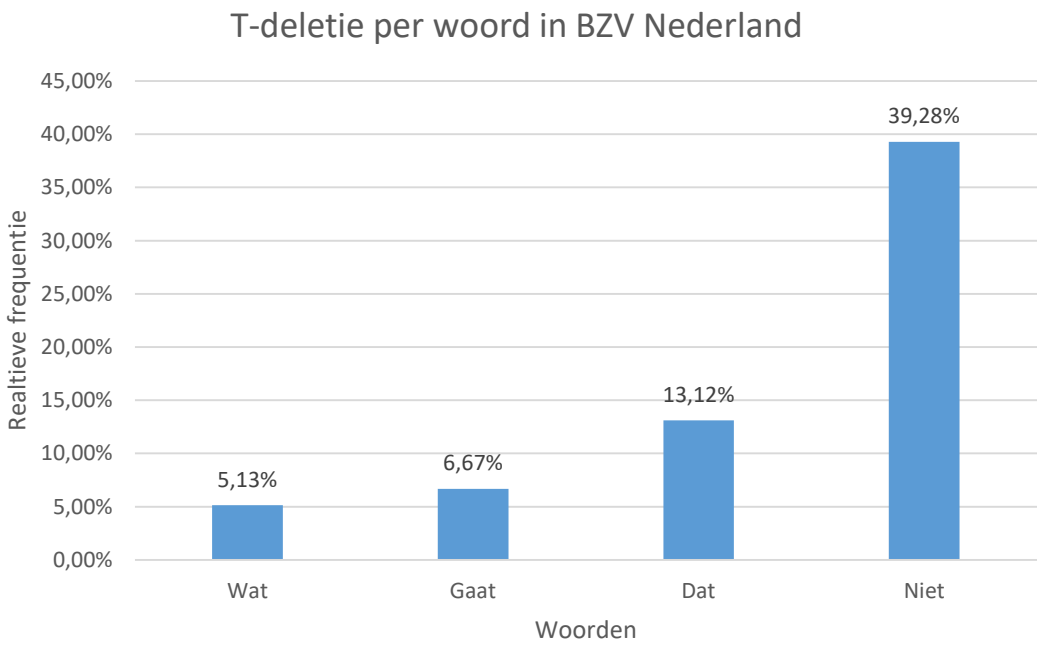

Grafiek 2: T-deletie per woord in Boer zoekt Vrouw Nederland

Uit Tabel 6 en Grafiek 2 blijkt in de Vlaamse en Nederlandse programma's een algemene tendens naar voren te komen. In de drie onderzochte woordcategorieën zijn de woorden met de hoogste percentages in elke aflevering dezelfde. Zowel in Vlaanderen als in Nederland komt t-deletie het meest frequent voor bij *dat* in de categorie "functiewoorden", bij *niet* in de categorie "Bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden" en bij *gaat* in de categorie "werkwoorden". Verder is het fonologische verschijnsel in beide versies minder frequent bij werkwoorden. Deze tendens komt overeen met eerdere resultaten waaruit blijkt dat woorden, die semantische informatie dragen, minder gemakkelijk gereduceerd worden dan woorden die geen inhoudelijke betekenis hebben. Deze opvatting geldt echter niet voor het inhoudswoord *niet* dat hier een uitzondering op de regel vormt.

9.2 Resultaten per jaargang

Zoals eerder vermeld, heeft dit onderzoek tot doel om de evolutie van het kenmerk t-deletie te bestuderen door de resultaten van Vermeeren (2018) te vergelijken met die van deze scriptie. In haar longitudinale studie analyseert Vermeeren de evolutie van het fonologische verschijnsel van 2007 tot 2009. Het nadeel aan haar materiaal is dat de onderzochte termijn te kort is om van taalevolutie of taalverandering te mogen spreken. Om die reden werd beslist om de gemiddelde frequentie van t-deletie te berekenen uit de periode 2007-2009 en om dit getal te vergelijken met de resultaten uit 2020.

Hier dient vermeld te worden dat de twee programma's die met elkaar vergeleken worden niet tot hetzelfde genre behoren. Terwijl Vermeeren (2018) politieseries en dus fictie analyseert, gebruik ik voor dit onderzoek reality-reeksen. Ik ga er immers van uit dat realityprogramma's representatiever zijn voor het dagelijkse taalgebruik dan fictiereeksen aangezien ze gebaseerd worden op spontane communicatie. Dit verschil op het vlak van het programmagenre zou echter weinig invloed moeten hebben op de resultaten van mijn vergelijkende analyse. Uit onderzoek blijkt immers dat fictie (De Ridder 2007) en realityseries (Zenner et al. 2009) twee televisiegenres zijn die ruimte geven voor taalvariatie. Aangezien ze allebei vatbaar zijn voor tussentaal en dus ook voor t-deletie, kunnen de twee programma's met elkaar vergeleken worden.

Jaargang	Versie	T-deletie van slotklank *t*	Relatieve frequentie
Flikken – **2007-2009**	Vlaamse versie Nederlandse versie	81/482 0/390	16,80% 0%
Boer zoekt Vrouw - **2020**	Vlaamse versie Nederlandse versie	241/522 57/429	46,17% 13,29%

Tabel 8: Frequentie van t-deletie per jaargang

Tabel 8 geeft duidelijk weer dat de sprekers in 2020 meer geneigd zijn om t-deletie te hanteren dan die uit de periode 2007-2009. In het algemeen wordt er een significante stijging waargenomen bij de Vlaamse sprekers (x^2=99,6; df=1; p=0,05) , maar ook bij de Nederlandse sprekers bestaat er een significant verschil tussen het materiaal uit 2007-2009 en dat uit 2020 (x^2=55,7; df=1; p=0,05). Bij de Vlaamse sprekers stijgt het gebruik van t-deletie met 29,37%. Wat de Nederlandse versies betreft, bedraagt de stijging tussen de twee onderzoeken 13,29%. Zowel voor de Vlaamse als de Nederlandse versie is het verschil tussen 2007-2009 en 2020 dus opvallend groot.

De flinke toename die in de Vlaamse versie opgemerkt wordt, bevestigt de eerder vermelde verwachtingen. Uit onderzoek (De Caluwe 2009) blijkt immers dat Vlamingen de tussentaal steeds vaker gebruiken, ook in omstandigheden waarin het gebruik van de standaardtaal verwacht wordt. Op basis van deze vaststelling is het dus niet verwonderlijk dat het tussentalige verschijnsel t-deletie frequenter voorkomt dan ongeveer 12 jaar geleden.

Ook tussen de Nederlandse afleveringen is het verschil aanzienlijk groot. In het onderzoek van Vermeeren (2018) tonen de resultaten aan dat er geen sprake is van t-deletie in *Flikken Maastricht* (Nederlandse versie) uit de periode 2007-2009. In 2020 is het gebruik van het verschijnsel daarentegen duidelijk waarneembaar. In de recente aflevering van *Boer zoekt Vrouw Nederland* (2020) laten de Nederlandse sprekers de eindklank *t* wegvallen in 13,29% van de gevallen. Hoewel er een stijging voorspeld werd, is de toename in de relatieve frequentie groter dan verwacht. Of die evolutie gekoppeld kan worden aan de invloed van de Vlaamse tussentaal op de Nederlandse gesproken taal, kan echter niet met zekerheid gesteld worden.

Wat ook vermeld dient te worden, is dat het scherpe verschil dat in de periode 2007-2009 bestond tussen Vlaanderen en Nederland nog merkbaar is in 2020. Hoewel t-deletie vandaag de dag frequenter gebruikt wordt in Nederland dan 12 jaar geleden, blijft de kloof tussen de twee gebieden aanzienlijk groot.

Voor mijn vergelijkende analyse leek het me ook interessant om de resultaten per woord te vergelijken. Aangezien er geen sprake is van t-deletie in *Flikken Maastricht,* concentreer ik me op *Flikken* en *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen* om de Vlaamse programma's met elkaar te vergelijken. Om een vergelijking te maken tussen het gebruik van t-deletie in 2007-2009 en dat in 2020, gebruik ik in Tabel 9 en Grafiek 3 de woorden die minimaal 8 keer voorkomen in het corpus.

Jaargang	Dat	Wat	Met	Goed	Niet	Moet	Gaat	Staat
2007-2009	11,60%	15%	15,78%	7,14%	38,18%	6,66%	0%	0%
2020	59,92%	17,50%	17,05%	20%	72,25%	9,52%	18,18%	12,50%

Tabel 9: Algemeen overzicht van t-deletie in Flikken uit 2007-2009 en BZV Vlaanderen uit 2020

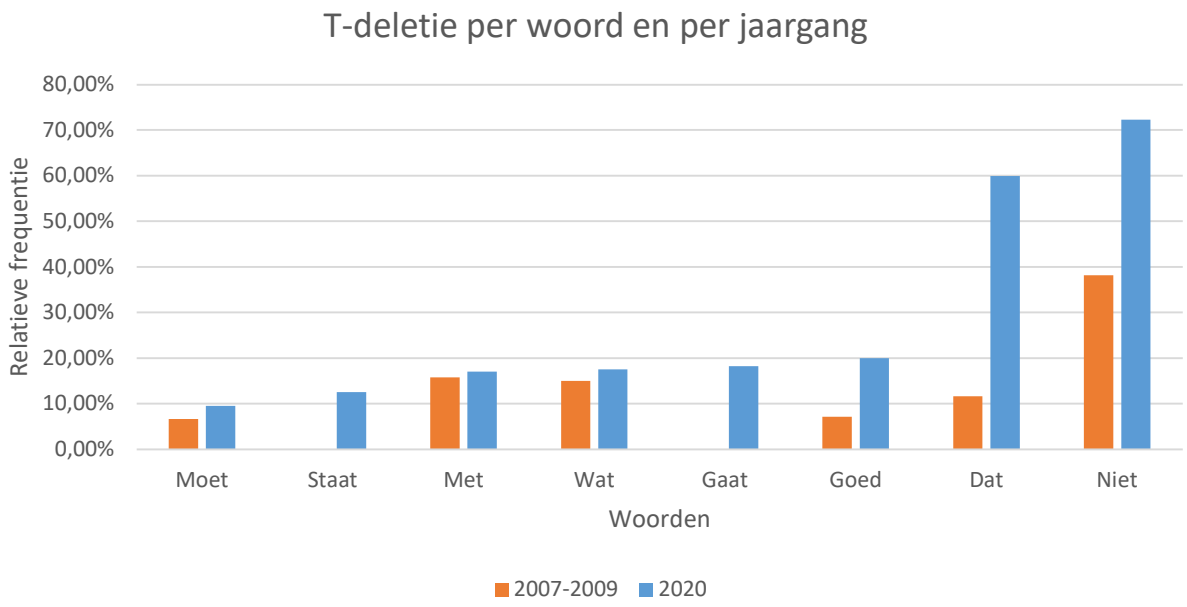

Grafiek 3: T-deletie per woord en per jaargang

Uit Tabel 9 en Grafiek 3 blijkt dat het weglaten van de slotklank *t* bij alle woorden frequenter is in 2020 dan in de periode 2007-2009. Grafiek 3 geeft immers duidelijk weer dat alle woorden uit *Boer zoekt Vrouw* en dus uit 2020 hogere percentages behalen dan die uit het onderzoek van Vermeeren (2018). Verder bemerk ik ook dat het woord waarvan de eind- *t* het vaakst gedeleerd wordt niet veranderd is sinds 2007-2009. Net zoals 12 jaar geleden krijgt het negatiepartikel *niet* het hoogste deletiegehalte. Wat de woorden *moet, met* en *wat* betreft, zijn de percentages vergelijkbaar. Bij deze drie woorden is het verschil tussen 2007-2009 en 2020 niet groot. De huidige frequentie van t-deletie bij *moet, met* en *wat* verschilt immers amper van die uit 2007-2009. Grafiek 3 laat daarentegen een groot verschil zien in het gebruik van het fonologische verschijnsel bij *goed, dat, gaat, staat* en *niet*, die veel hogere cijfers behalen in 2020 dan in 2007-2009. In 12 jaar tijd is het deletiegehalte bij *dat* met 48,32% gestegen. Deze flinke toename is ook merkbaar bij *niet* (+34,07%), *gaat* (+18,18%), *met* (+12,86%) en *staat* (+12,50%). In het materiaal uit 2020 wordt de slotklank *t* bij *niet* en *dat* zelfs vaker weggelaten dan als /t/ gerealiseerd. Dit was echter niet het geval in de periode 2007-2009 waar het hoogste deletiegehalte 38,18% was. Een ander punt dat aangekaart kan worden, is het bredere gebruik van t-deletie bij werkwoorden in vergelijking met 12 jaar geleden. In de periode 2007-2009 werd het fonologische kenmerk t-deletie gerealiseerd bij slechts één werkwoord, namelijk *moet*. In 2020 komt het verschijnsel voor bij *moet* maar ook bij *gaat* en in mindere maat bij *staat*.

Over het algemeen valt in het oog dat het gebruik van t-deletie sterk gestegen is sinds 2007-2009. Zowel in Vlaanderen als in Nederland is er immers een sterke stijging van t-deletie te zien. Het fonologische verschijnsel is niet alleen frequenter, maar het wordt ook uitgebreider gebruikt dan vroeger. Het weglaten van de slotklank *t* treedt immers op bij een grotere verscheidenheid aan werkwoorden dan 12 jaar geleden.

9.3 Resultaten per spreker

In dit hoofdstuk worden de resultaten per spreker toegelicht. Hierbij worden er ter illustratie ook enkele tabellen en grafieken afgebeeld. In dit onderdeel van de scriptie concentreer ik me niet enkel op het geslacht (9.3.1) van de sprekers maar ook op hun leeftijd (9.3.2) en regionale herkomst (9.3.3).

De steekproef die voor dit onderzoek gebruikt wordt, bestaat uit 19 sprekers, waaronder 8 uit Vlaanderen en 11 uit Nederland. Deze sprekers variëren in leeftijd, regio en sekse maar spreken allemaal het Nederlands als moedertaal. Op basis van deze parameters worden de sprekers in verschillende groepen ingedeeld, zoals in Tabel 10 te zien is. In dit onderzoek wil ik bepalen of er eventueel verschillen zijn die aan leeftijd, herkomst of geslacht kunnen worden toegeschreven. Wat de leeftijd betreft, werd gekozen om de sprekers in drie generaties te verdelen: een groep sprekers jonger dan 30, een groep tussen 31 en 50 en ten slotte een groep sprekers ouder dan 51. In Tabel 10 gebruik ik "J" om naar de jongste groep (<30) te verwijzen, M voor de middengroep (tussen 31 en 50) en "O" voor de oudste groep (>51).

Moedertaal	Nederlands											
Gebied	Vlaanderen						Nederland					
Sekse	Mannen			Vrouwen			Mannen			Vrouwen		
Leeftijd	J	M	O	J	M	O	J	M	O	J	M	O
Aantal (19)	3	2	0	1	2	0	1	4	4	1	1	0

Tabel 10: Verdeling van de onderzochte sprekers in sociologische cellen

Zoals blijkt uit Tabel 10, is de verdeling van de sprekers in de verschillende categorieën niet evenwichtig. Ten eerste komen er in de transcripties opvallend meer mannen (14) dan vrouwen (5) aan het woord. Ook op het vlak van leeftijd is de verdeling van de sprekers problematisch. In het Vlaamse programma wordt de oudere groep sprekers (>51) niet vertegenwoordigd. In *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen* is de oudste spreker immers 42. Hieraan dient ook toegevoegd dat er in dit onderzoek niet voldoende sprekers zijn om generaliseringen te kunnen maken. Om deze redenen moeten de resultaten rond sprekerskenmerken met voorzichtigheid behandeld worden. Hoewel de resultaten de invloed van de sprekersparameters (leeftijd, regio en sekse) op t-deletie niet nauwkeurig kunnen weerspiegelen, kan dit onderzoek echter algemene tendensen weergeven en de weg openen naar verdere studies.

9.3.1 Geslacht

Voor elk van de 19 sprekers wordt een percentage t-deletie berekend. Zo tel ik bij elke spreker hoeveel deleties van de slotklank *t* gebruikt worden. In de laatste kolom wordt het gemiddelde percentage per geslacht berekend. Op die manier kan nagegaan worden of het geslacht van de spreker een invloed uitoefent op het verschijnsel van t-deletie.

Geslacht	**Spreker**	**Frequentie per spreker**	**Frequentie per geslacht**
Vrouwen	Dina	33/75 = 44%	74/168= 44,05%
	An	28/52= 53,58%	
	Veerle	13/41= 31,71%	
Mannen	Frits	34/94= 36,17%	167/354= 47,17%
	David	35/66= 53,03%	
	Bart	37/54= 68,52%	
	Dries	29/57= 50,87%	
	Tristan	32/83= 38,55%	

Tabel 11: T-deletie per sekse in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Tabel 11 geeft een overzicht van de deletiepercentages per geslacht in de Vlaamse versie van Boer zoekt Vrouw, waarin 3 vrouwen en 5 mannen het woord nemen. Uit de chi-kwadraattoets blijkt dat er geen significant effect is van sekse op het verschijnsel van t-deletie (x^2=0,46; df=1; p=0,05), wat overeenkomt met mijn verwachting. Het deletiegehalte bij vrouwen (44,05%) verschilt immers amper van dat bij mannen (47,17%). Deze vergelijkbare percentages bevestigen dus de resultaten van Vandekerckhove et al. (2007) waaruit blijkt dat er geen significant verschil bestaat tussen het taalgebruik van mannen en dat van vrouwen.

Geslacht	Spreker	Frequentie per spreker	Frequentie per geslacht
Vrouwen	Yvon	19/164= 11,58%	21/190= 11,05%
	Annemiek	2/26= 7,69%	
Mannen	Bastiaan	3/33= 9,10%	36/239= 15,06%
	Geert	6/24= 25%	
	Jan	5/38= 13,16%	
	Geert Jan	7/45= 15,55%	
	Frans	0/10= 0%	
	Ronald	4/30= 13,33%	
	John	1/12= 8,33%	
	Johan	6/30= 20%	
	Willem	4/17= 23,53%	

Tabel 12: T-deletie per sekse in Boer zoekt Vrouw Nederland

Tabel 12 presenteert de resultaten per geslacht in *Boer zoekt Vrouw Nederland*. Uit de statistische analyse kan gesteld worden dat er, net zoals in de Vlaamse versie, geen significant verschil is tussen de twee geslachten (x^2=1,47; df=1; p=0,05). De deletiegehalten bij mannen en vrouwen verschillen van elkaar met 3,12% in het Vlaamse programma en met 4,01% in de Nederlandse versie. Hoewel het verschil in de twee programma's niet significant is, laten de resultaten zien dat de tendensen in de twee versies vergelijkbaar zijn. In Boer zoekt Vrouw Vlaanderen hanteren de mannen (47,17%) t-deletie iets vaker dan de vrouwen (44,05%). In het Nederlandse programma wordt dezelfde tendens opgemerkt. In *Boer zoekt Vrouw Nederland* wordt t-deletie immers iets vaker gerealiseerd door de mannelijke sprekers (15,06%) dan door de vrouwelijke sprekers (11,05%). Aangezien het verschil niet significant is, kunnen de resultaten echter niet gebruikt worden om generaliseringen te maken.

Aan de hand van Tabel 11 en Tabel 12 kom ik dus tot de vaststelling dat het geslacht van de sprekers geen significante invloed heeft op het verschijnsel van t-deletie. Het materiaal van dit onderzoek reikt immers geen statistisch bewijs aan voor een hoger deletiegebruik bij vrouwen dan bij mannen. Hierbij moet echter vermeld worden dat het beeld dat ik hier krijg

niet representatief is. In dit onderzoek bestudeer ik slechts de taal van 5 vrouwen en 14 mannen en kan ik op basis van die beperkte gegevens niet van genderverschil spreken.

9.3.2 Leeftijd

Uit onderzoek blijkt dat het tussentaalgebruik hoger ligt bij jongeren dan bij ouderen. Aangezien het kenmerk t-deletie deel uitmaakt van de Vlaamse tussentaal, verwacht ik om hogere deletiepercentages waar te nemen bij de jongere sprekers dan bij de oudere sprekers. Aan de hand van de volgende resultaten ga ik na of dit resultaat gestaafd kan worden door mijn data. Zoals eerder vermeld, worden de onderzochte sprekers in drie leeftijdsgroepen onderverdeeld.

Leeftijdsgroep	**Spreker**	**T-deletie per spreker**	**T-deletie per leeftijdsgroep**
<30	Frits	34/94= 36,17%	116/272= 42,65%
	Tristan	32/83= 38,55%	
	Bart	37/54= 68,52%	
	Veerle	13/41= 31,71%	
31-50	Dries	29/57= 50,87%	125/250= 50%
	David	35/66= 53,03%	
	An	28/52= 53,58%	
	Dina	33/75 = 44%	
>51	/	/	/

Tabel 13: T-deletie per leeftijd in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Uit Tabel 13 blijkt dat de sprekers tussen 31 en 50 jaar oud uit het Vlaamse programma t-deletie frequenter gebruiken dan de jongste groep (<30). Terwijl de sprekers tussen 31 en 50 jaar oud t-deletie in 50% van de gevallen gebruiken, laten de jongere sprekers (<30) de slotklank *t* wegvallen in 42,65% van de gevallen. Aan de hand van een chi-kwadraattoets kan echter gesteld worden dat er geen significant verband bestaat tussen leeftijd en t-deletie (x2=2,8; df=1; p=0,05). Het verschil dat gevonden wordt tussen de jongste en de middengroep blijkt immers niet significant te zijn. Zo'n resultaat is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de onderzochte leeftijden niet sterk van elkaar verschillen. In de Vlaamse versie van het programma is het leeftijdsspectrum niet breed genoeg om van leeftijdsverschil of

generatieverschil te mogen spreken. Tussen de jongste spreker (24) en de oudste spreker (42) is er immers maar een verschil van 18 jaar.

Om de invloed van leeftijd op t-deletie te onderzoeken, is het Nederlandse programma dus meer geschikt. Aangezien de drie leeftijdsgroepen aan het woord komen in de Nederlandse versie, is het verschil tussen de leeftijden van de sprekers groter. Tussen de jongste spreker (27) en de oudste spreker (62) bestaat er immers een verschil van 35 jaar. Om die reden verwacht ik om significantere verschillen op te merken in het Nederlandse programma dan in de Vlaamse versie.

Leeftijdsgroep	**Spreker**	**T-deletie per spreker**	**T-deletie per leeftijdsgroep**
<30	Annemiek	2/26= 7,69%	6/43= 13,95%
	Willem	4/17= 23,53%	
31-50	Bastiaan	3/33= 9,10%	32/277= 11,55%
	Jan	5/38= 13,16%	
	Ronald	4/30= 13,33%	
	John	1/12= 8,33%	
	Yvon	19/164= 11,58%	
>51	Geert	6/24= 25%	19/109= 17,43%
	Frans	0/10= 0%	
	Johan	6/30= 20%	
	Geert Jan	7/45= 15,55%	

Tabel 14: T-deletie per leeftijd in Boer zoekt Vrouw Nederland

Net zoals in Tabel 13 te zien is, toont Tabel 14 aan dat het gebruik van t-deletie iets frequenter voorkomt bij de oudere sprekers dan bij de jongere. In beide versies van *Boer zoekt Vrouw* komen de resultaten dus niet overeen met wat ik verwacht had. Terwijl ik hogere deletiegehalten verwachtte bij de jongeren dan bij de ouderen, wijzen de resultaten van dit onderzoek uit dat het verschijnsel van t-deletie iets vaker gerealiseerd wordt door de oudere generatie dan de jongere generatie. Bij toepassing van de chi-kwadraattoets komt echter naar voren dat het verschil tussen de verschillende leeftijdsgroepen niet significant is (x^2=2,3; df=2; p=0,05). Ondanks deze resultaten kan echter niet uitgesloten worden dat zulke resultaten

significant hadden kunnen worden door het gebruik van een omvangrijker corpus. De verklaring voor deze resultaten zou immers kunnen liggen in het feit dat het verschijnsel in Nederland een kenmerk is van Nederlandse dialecten, in tegenstelling met Vlaanderen waar t-deletie ook deel uitmaakt van de nieuwe Vlaamse variëteit, tussentaal. Wat hier vermeld dient te worden, is dat de typische sprekers van de Nederlandse dialecten verschillend zijn van die van de Vlaamse tussentaal. Terwijl de tussentaal meestal frequenter voorkomt bij jongeren, worden de Nederlandse dialecten hoofdzakelijk gesproken door ouderen. Uit onderzoek (Van Der Meersch 2014; Louwye 2012) blijkt immers dat jongeren de minste kennis hebben over hun plaatselijke dialect. Ook het onderzoek van Hoppenbrouwers (1983) toont aan dat jonge sprekers minder dialect gebruiken dan oudere sprekers. Als het gebruik van t-deletie in het Nederlandse programma met dialecten te maken heeft eerder dan met een eventuele invloed van tussentaal, dan zou het niet verwonderlijk zijn dat de oudere groep het verschijnsel iets vaker gebruikt dan de jongeren.

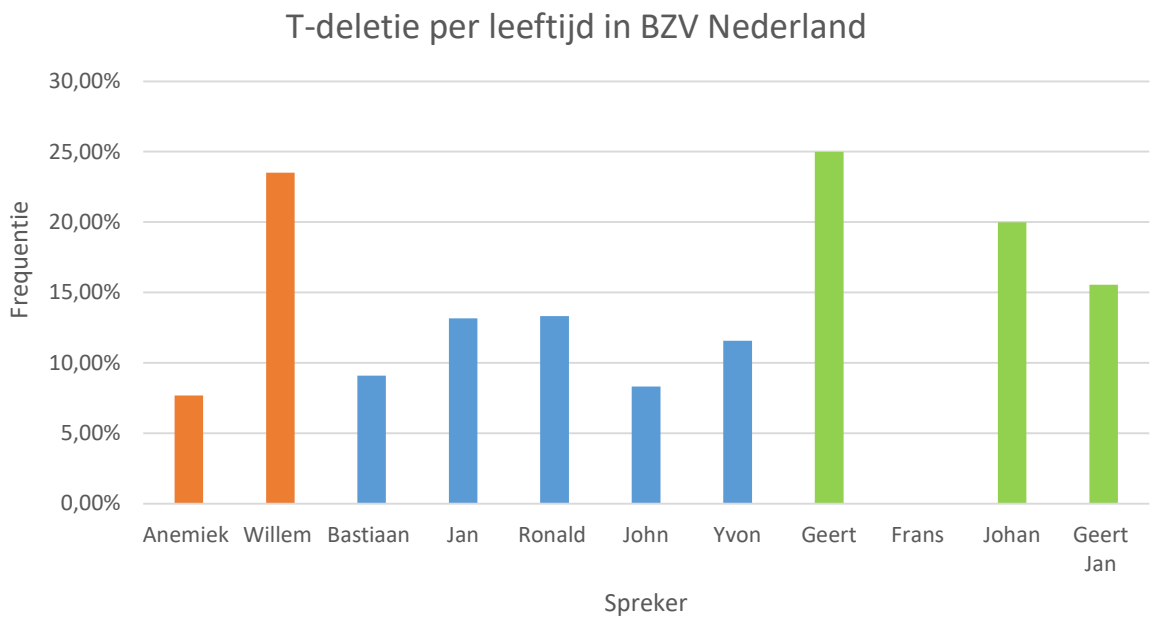

Grafiek 4: T-deletie per leeftijd in Boer zoekt Vrouw Nederland

Wat ook opvalt, is het grote verschil tussen sommige sprekers uit dezelfde leeftijdsgroep in het Nederlandse programma. In Grafiek 4 worden de sprekers volgens hun leeftijd gerangschikt. Om de drie leeftijdscategorieën van elkaar te onderscheiden, wordt er gebruik gemaakt van oranje balken voor de jongste groep (<31), blauwe balken voor de middengroep

(31-50) en groene balken voor de oudste groep (>51). In tegenstelling tot de blauwe groep vertonen de twee uiterste leeftijdscategorieën heterogene resultaten. Ten eerste wordt er een opvallend groot verschil opgemerkt tussen Annemiek en Willem in de jongste groep. Terwijl Willem t-deletie gebruikt in 23,53% van de gevallen, komt het verschijnsel voor in slechts 7,69% van de gevallen bij Annemiek. Tussen deze twee sprekers bestaat er dus een verschil van 15,84%. Ten tweede valt onmiddellijk in het oog dat er ook een sterk verschil bestaat tussen Frans en de drie andere sprekers uit zijn leeftijdsgroep. Geert, Johan en Geert Jan behalen vrij hoge percentages met respectievelijk 25%, 20% en 15,55%. In de uitspraak van Frans komt het verschijnsel van t-deletie daarentegen nooit voor. Terwijl Geert, Johan en Geert Jan deel uitmaken van de sprekers die t-deletie het meest gebruiken, is Frans de enige die het fonologische verschijnsel nooit hanteert. De heterogene resultaten die in de jongste en de oudste groep waarneembaar zijn, kunnen misschien verklaard worden door het laatste sprekerskenmerk dat nog behandeld moet worden, namelijk de regionale herkomst.

9.3.3 Regio

Net zoals ik gender- en leeftijdsverschillen heb geanalyseerd, vergelijk ik ook eventuele regionale verschillen in de resultaten. Vanwege de mobiele maatschappij van vandaag is het sprekerskenmerk “regionale herkomst” steeds moeilijker te analyseren. Het aantal mensen die hun volledige leven in dezelfde streek verblijven, wordt immers steeds kleiner. In sociolinguïstische onderzoeken komt het dus steeds zeldzamer voor dat de woonregio van de onderzochte sprekers overeenstemt met hun geboorteregio.

Om de variabele “regionale herkomst” te bestuderen, wordt in dit onderzoek de geboorteregio als indelingscriterium gebruikt. Als de geboorteplaats en de woonplaats van de spreker allebei bekend zijn, wordt dus gekozen voor de geboorteplaats. Dit was het geval bij de presentatrices, Dina, An (Vlaanderen) en Yvon (Nederland). Ik ga ervan uit dat het taalgebruik van de sprekers hoofdzakelijk vorm gekregen heeft in hun geboorteplaats. Bovendien is de geboorteregio de meest betrouwbare factor om de dialectische achtergrond van de sprekers te weerspiegelen. Aangezien de geboorteplaats van de kandidaten nergens vermeld wordt, was ik echter gedwongen om bij de boeren hun woonplaats te gebruiken. Door dit gebrek aan informatie over de kandidaten worden alle sprekers niet geordend volgens hetzelfde criterium. Dit vormt echter geen probleem voor dit onderzoek. Aangezien de meeste boeren de boerderij of het bedrijf van hun ouders hebben overgenomen,

veronderstel ik immers dat de regio waarin ze wonen ook de regio is waarin ze opgegroeid zijn.

Provincie	Spreker	T-deletie per spreker	T-deletie per provincie
West-Vlaanderen	Dries	29/57= 50,87%	29/57= 50,87%
Oost-Vlaanderen	David	35/66= 53,03%	72/120= 60%
	Bart	37/54= 68,52%	
Antwerpen	Dina	33/75 = 44%	33/75= 44%
Limburg	An	28/52= 53,58%	107/270= 39,63%
	Frits	34/94= 36,17%	
	Tristan	32/83= 38,55%	
	Veerle	13/41= 31,71%	

Tabel 15: T-deletie per provincie in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Tabel 15 geeft een overzicht van t-deletie in de Vlaamse provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg. Uit de derde kolom blijkt eerst dat de Oost-Vlaamse Bart het verschijnsel beduidend meer hanteert dan de andere sprekers, met een deletiegehalte van 68,52%. De sprekers die daarentegen t-deletie het minst realiseren, namelijk Veerle (31,71%), Frits (38,55%) en Tristan (38,55%), komen uit de provincie Limburg. Omwille van de leesbaarheid worden de algemene resultaten per provincie in een grafiek voorgesteld.

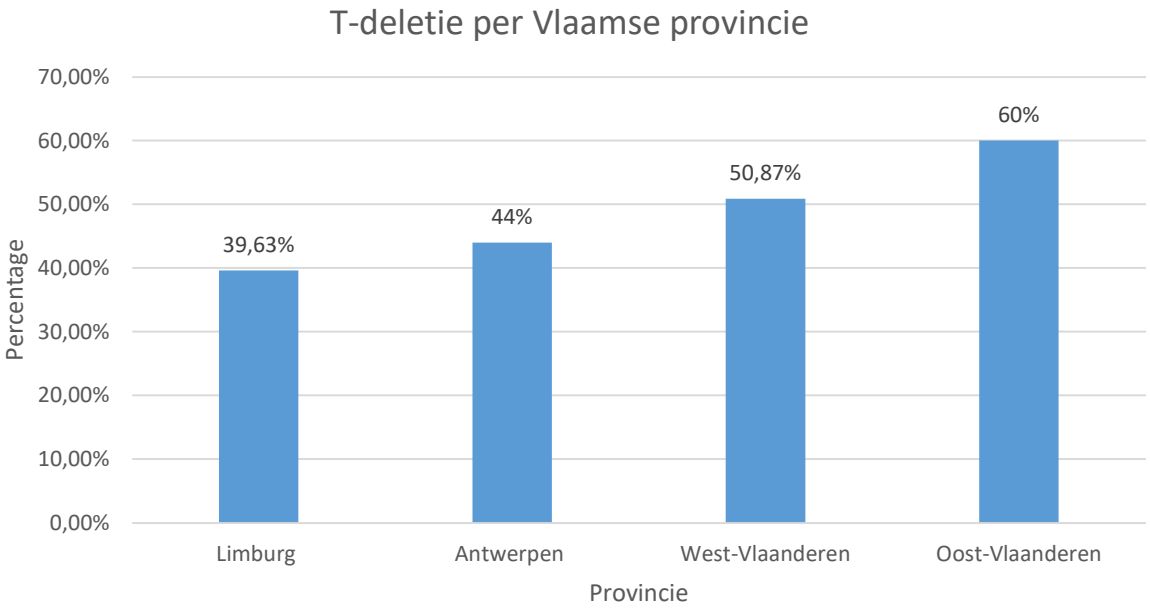

Grafiek 5: T-deletie per Vlaamse provincie

Uit Grafiek 5 blijkt dat West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen de provincies zijn die de hoogste percentages krijgen, met respectievelijk 50,87% en 60%. Op de derde plaats is er Antwerpen met een deletiegehalte van 44%. Met 39,63% is Limburg dus de provincie waarin t-deletie het minst optreedt. De statistische analyse die uitgevoerd werd, toont aan dat er een significant verschil bestaat tussen de vier onderzochte Vlaamse regio's (x^2=14,4; df=3; p=0,05). De reden voor de verschillende deletiegehalten naargelang de regio is echter wat onduidelijk. Mogelijk vormen deze resultaten interessante stof voor later onderzoek.

Provincie	Spreker	T-deletie per spreker	T-deletie per provincie
Noord-Brabant	Yvon	19/164= 11,58%	25/188= 13,30%
	Geert	6/24= 25%	
Zeeland	Bastiaan	3/33= 9,10%	3/33= 9,10%
Gelderland	Ronald	4/30= 13,33%	4/30= 13,33%
Utrecht	Willem	4/17= 23,53%	4/17= 23,53%
Noord-Holland	Jan	5/38= 13,16%	18/113= 15,93%
	Geert Jan	7/45= 15,55%	
	Johan	6/30= 20%	
Drenthe	Annemiek	2/26= 7,69%	2/26= 7,69%
Friesland	John	1/12= 8,33%	1/22= 4,54%
	Frans	0/10= 0%	

Tabel 16: T-deletie per provincie in Boer zoekt Vrouw Nederland

In Tabel 16 wordt aandacht besteed aan de Nederlandse provincies die in het onderzoeksmateriaal vertegenwoordigd worden, namelijk Noord-Brabant, Zeeland, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Drenthe en Friesland. Als ik eerst naar de individuele percentages kijk, merk ik op dat de 3 sprekers die t-deletie het vaakst gebruiken afkomstig zijn uit Noord-Brabant, Utrecht en Noord-Holland. Het gaat om Geert (25%), Willem (23,53%) en Johan (20%). Aan het andere uiterste zijn er de sprekers die het verschijnsel het minst toepassen, namelijk John (8,33%), Annemiek (7,69%) en Frans (0%). Terwijl Annemiek uit Drenthe komt, zijn Frans en John afkomstig uit de provincie Friesland. Uit deze resultaten blijkt dat het verschijnsel vaker in het centrum optreedt dan aan de periferie. Om een breder overzicht te krijgen van de resultaten per regio, worden alle deletiepercentages per Nederlandse provincie geaggregeerd in Grafiek 6. De zeven provincies die in het corpus vertegenwoordigd worden, worden geordend in oplopende volgorde volgens hun deletiegehalten.

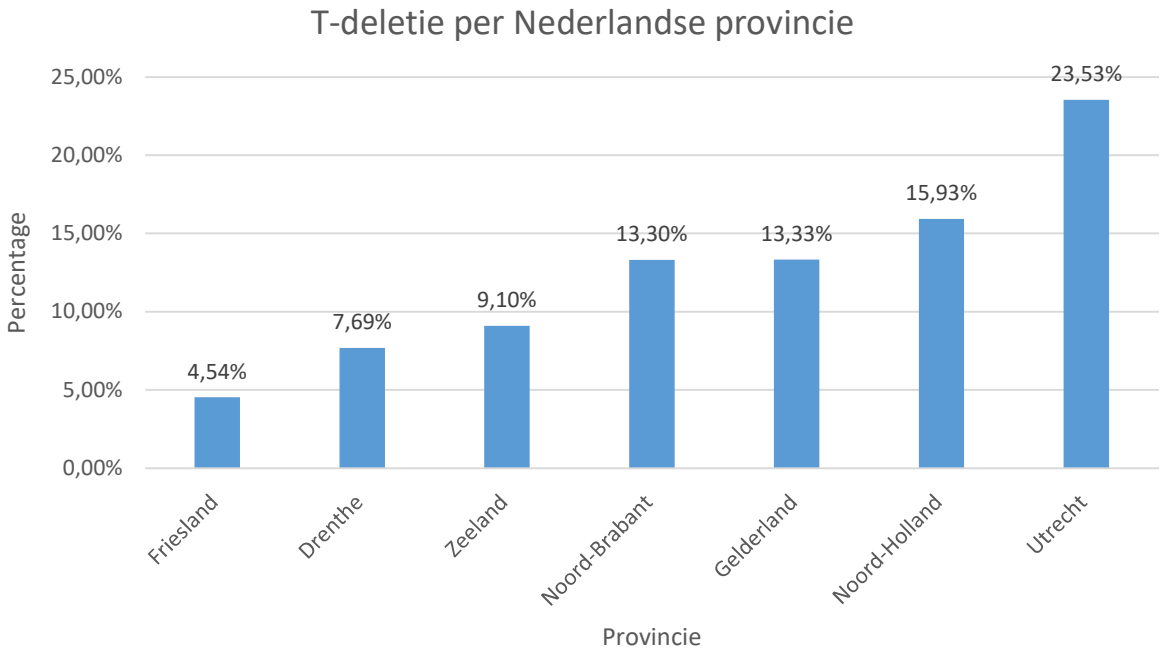

Grafiek 6: T-deletie per Nederlandse provincie

Uit Grafiek 6 blijkt dat de provincies die de hoogste percentages van t-deletie behalen Noord-Holland (15,93%) en Utrecht (23,53%) zijn. Daarentegen zijn Friesland (4,54%) en Drenthe (7,69%) de provincies waarin de sprekers het verschijnsel het minst hanteren. Hier dient echter vermeld te worden dat er niet voldoende sprekers zijn om van regionale invloed te kunnen spreken. Sommige provincies worden immers vertegenwoordigd door slechts één spreker, wat niet representatief is. Dit is het geval voor Gelderland, Utrecht, Zeeland en Drenthe. Om die reden kan ik niet nauwkeurig bepalen welke provincies het meest of het minst onderhevig zijn aan t-deletie. Hoewel de steekproef van dit onderzoek niet breed genoeg en dus niet representatief is, kunnen algemene tendensen echter opgemerkt worden. Uit Tabel 16 en Grafiek 6 blijkt duidelijk dat het weglaten van de *t*-klank significant frequenter voorkomt in Zuid- Nederland (Noord-Brabant, Limburg en Zeeland) en Midden-Nederland (Gelderland, Noord-Holland en Utrecht) dan in de noordelijke provincies (Drenthe en Friesland), en dat wordt statistisch bevestigd (x^2=14,7; df=1; p=0,05).

Voordat ik dieper inga op de rol van de sprekers, vergelijk ik ook de resultaten van Stroop (2004) met die van mijn scriptie. In zijn onderzoek geeft Stroop (2004) een overzicht van de dialectgebieden waar t-deletie optreedt. Zoals eerder vermeld in hoofdstuk 5, richt het

onderzoek van Stroop zich op het verschijnsel van t-deletie bij *niet* en *dat* in de Vlaamse en Nederlandse dialecten. Uit de resultaten blijkt eerst dat *niet* meer onderhevig is aan t-deletie dan *dat* zowel in Vlaanderen als in Nederland. Dit resultaat wordt duidelijk bevestigd in mijn onderzoek. In *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen* wordt t-deletie gerealiseerd in 73,25% van de gevallen bij *niet*, en in 59,92% van de gevallen bij *dat.* In de Nederlandse versie van het programma wordt dezelfde tendens opgemerkt. Terwijl *niet* een deletiegehalte van 39,29% behaalt, komt t-deletie bij *dat* in slechts 13,12% van de gevallen voor. Uit het onderzoek van Stroop (2004) kan ook vastgesteld worden dat t-deletie bijna nooit gehanteerd wordt in de noordelijke provincies van Nederland, wat ook overeenkomt met mijn resultaten. In overeenstemming met het onderzoek van Stroop tonen mijn resultaten aan dat het noorden van Nederland het gebied is waar t-deletie het minst voorkomt.

Wat het gebruik van t-deletie bij *niet* betreft, toont het onderzoek (Stroop 2004) aan dat het verschijnsel hoofdzakelijk waarneembaar is in Vlaanderen, Zuid-Nederland en Midden-Nederland. Op basis van deze resultaten werd er dus een groot verschil verwacht tussen Noord-Nederland en de rest van het Nederlandse taalgebied.

Provincie	Spreker	T-deletie per spreker	T-deletie per provincie
West-Vlaanderen	Dries	8/11= 72,73%	8/11= 72,73%
Oost-Vlaanderen	David	4/4= 100%	12/14= 85,71%
	Bart	8/10= 80%	
Antwerpen	Dina	4/6= 66,67%	4/6= 66,67%
Limburg	An	6/9= 66,67%	39/ 55= 70,90%
	Frits	14/16= 87,50%	
	Tristan	14/18= 77,78%	
	Veerle	5/12= 41,67%	
Noord-Brabant	Yvon	11/27= 40,74%	13/30= 43,33%
	Geert	2/3= 66,67%	
Zeeland	Bastiaan	2/5= 40%	2/5= 40%
Gelderland	Ronald	1/7= 14,28%	1/7= 14,28%
Utrecht	Willem	1/2= 50%	1/2= 50%
Noord-Holland	Jan	4/6= 66,67%	13/25= 52%
	Geert Jan	5/12= 41,67%	
	Johan	4/7= 57,14%	
Drenthe	Annemiek	2/6= 33,33%	2/6= 33,33%
Friesland	John	1/4= 25%	1/9= 11,11%
	Frans	0/5= 0%	

Tabel 17: T-deletie bij niet in BZV Vlaanderen en BZV Nederland

Zoals in Tabel 17 te zien is, komt het fonologische verschijnsel bij *niet* minder voor in Drenthe (33,33%), Gelderland (14,28%) en Friesland (11,11%). Terwijl het lage percentage in Gelderland verrassend is, werden de lage deletiegehalten in Drenthe en Friesland verwacht. In overeenstemming met het onderzoek van Stroop (2004) toont Tabel 17 immers aan dat er een aanzienlijk groot verschil bestaat tussen de noordelijke provincies van Nederland en de rest van het Nederlandse taalgebied.

Provincie	Spreker	T-deletie per spreker	T-deletie per provincie
West-Vlaanderen	Dries	20/33= 60,61%	20/33= 60,61%
Oost-Vlaanderen	David	24/38= 63,16%	49/70= 70%
	Bart	25/32= 78,12%	
Antwerpen	Dina	22/33= 66%	22/33= 66%
Limburg	An	17/25= 68%	57/111= 51,35%
	Frits	17/34= 50%	
	Tristan	15/34= 44,12%	
	Veerle	8/18= 44,44%	
Noord-Brabant	Yvon	6/44= 13,64%	10/55= 18,18%
	Geert	4/11= 36,36%	
Zeeland	Bastiaan	1/9= 11,11%	1/9= 11,11%
Gelderland	Ronald	3/11= 27,27%	3/11= 27,27%
Utrecht	Willem	2/9= 22,22%	2/9= 22,22%
Noord-Holland	Jan	1/22= 4,54%	5/53= 9,43%
	Geert Jan	2/18= 11,11%	
	Johan	2/13= 15,38%	
Drenthe	Annemiek	0/13= 0%	0/13= 0%
Friesland	John	0/7=0%	0/10= 0%
	Frans	0/3= 0%	

Tabel 18: T-deletie bij dat in BZV Vlaanderen en BZV Nederland

Na de t-deletie bij *niet* focus ik nu op het welgaten van de eind-*t* bij *dat.* Uit het onderzoek van Stroop (2004) blijkt dat t-deletie bij *dat* hoofzakelijk frequent is in Oost-Vlaanderen, Noord-Brabant, Utrecht en Gelderland. Net zoals ik verwacht had, zijn de deletiegehalten immers vrij hoog in deze provincies. In Vlaanderen is Oost-Vlaanderen (70%) de provincie waarin de slotklank *t* het vaakst gedeleerd wordt bij *dat*. In Nederland behalen Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant ook de hoogste percentages met respectievelijk 27,27%, 22,22% en 18,18%. In zijn onderzoek wijst Stroop (2004) ook uit dat het fonologische verschijnsel heel weinig en zelfs nooit optreedt in de noordelijke provincies van Nederland, namelijk Drenthe, Friesland

en Groningen. Deze tendens is ook waarneembaar in mijn transcripties. Onder de 10 onderzochte provincies uit het Nederlandse taalgebied zijn Friesland en Drenthe immers de enige provincies waarin t-deletie nooit voorkomt bij *dat*. Uit Tabel 17 en Tabel 18 kan ook vastgesteld worden dat het verschil tussen Vlaanderen en Nederland groter is bij *dat* (46,8%) dan bij *niet* (33,97%), wat ook overeenkomt met de resultaten van Stroop (2004).

9.3.4 Gezagsniveau

Zoals eerder vermeld, kan de rol van de sprekers in het programma ook een belangrijke invloed hebben op het gebruik van niet-standaardtalige varianten. In dit onderzoek wordt er een verschil gemaakt tussen twee profielen: de presentatoren enerzijds en de kandidaten anderzijds. In de transcripties komt spontaan taalgebruik van zowel presentatoren als kandidaten ter sprake. Voor beide versies van *Boer zoekt Vrouw* wordt nagegaan in welke mate t-deletie voorkomt bij de twee onderzochte groepen en of zich daarbij een verschil voordoet tussen de presentatoren en de boeren. Verwacht wordt dat de presentatoren, die op een hoger gezagsniveau staan, minder niet-standaardtalige variëteiten gebruiken en dus minder t-deletie hanteren dan de kandidaten.

In de volgende paragraaf focus ik eerst op de Vlaamse aflevering. In deze versie van *Boer zoekt Vrouw* vergelijk ik het taalgebruik van presentatrices Dina Tersago en An Lemmens met dat van 6 kandidaten, namelijk Veerle, Frits, David, Bart, Dries en Tristan.

Rol van de spreker	**Spreker**	**T-deletie per spreker**	**T-deletie per rol**
Presentatoren	Dina	33/75 = 44%	61/127= 48,03%
	An	28/52= 53,58%	
Kandidaten	Veerle	13/41= 31,71%	180/395= 45,57%
	Frits	34/94= 36,17%	
	David	35/66= 53,03%	
	Bart	37/54= 68,52%	
	Dries	29/57= 50,87%	
	Tristan	32/83= 38,55%	

Tabel 19: T-deletie bij presentatoren en kandidaten in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Bij een vergelijking van de twee groepen sprekers komt naar voren dat t-deletie iets vaker voorkomt bij de presentatoren dan bij de kandidaten in het Vlaamse programma, in tegenstelling tot wat ik verwacht had. Terwijl de presentatoren een score van 48,03% behalen, laten de kandidaten de slotklank *t* wegvallen in 45,57% van de gevallen. Er is dus sprake van een verschil van slechts 2,46%, wat niet significant is (x^2=0,1; df=1; p=0,05). Uit Tabel 19 blijkt dus dat de rol van de sprekers in het Vlaamse programma opmerkelijk weinig invloed uitoefent op het gebruik van t-deletie.

Rol van de spreker	**Spreker**	**T-deletie per spreker**	**T-deletie per rol**
Presentatoren	Yvon	19/164= 11,58%	19/164= 11,58%
Kandidaten	Annemiek	2/26= 7,69%	38/265= 14,34%
	Bastiaan	3/33= 9,10%	
	Geert	6/24= 25%	
	Jan	5/38= 13,16%	
	Geert Jan	7/45= 15,55%	
	Frans	0/10= 0%	
	Ronald	4/30= 13,33%	
	John	1/12= 8,33%	
	Johan	6/30= 20%	
	Willem	4/17= 23,53%	

Tabel 20: T-deletie bij presentatoren en kandidaten in Boer zoekt Vrouw Nederland

Tabel 20 geeft de deletiegehalten van de Nederlandse kandidaten en de Nederlandse presentatrice, Yvon Jaspers. Uit de resultaten blijkt dat de kandidaten t-deletie iets frequenter hanteren dan de presentatrice. Net zoals in het Vlaamse programma is het verschil tussen de twee groepen niet significant (x^2=0,5; df=1; p=0,05). Tussen de deletiescore van de kandidaten (14,34%) en die van de presentatrice (11,58%) wordt er een verschil van slechts 2,76% berekend. Opnieuw is dit verschil dus te klein om te mogen vaststellen dat de rol van de sprekers in het programma een beïnvloedende factor is.

9.4 Resultaten per spreeksituatie

In dit onderdeel behandel ik de laatste variabele die in de voorgaande tabellen en grafieken nog niet opgenomen is, namelijk de spreeksituatie. Met andere woorden, ik bestudeer hoe de context waarin de gesprekken plaatvinden het taalgebruik kan beïnvloeden. Om te onderzoeken of de sprekers hun taalgebruik aanpassen naargelang de situatie waarin ze zich bevinden, wordt nagegaan op welke momenten in het programma de presentatoren en de kandidaten t-deletie realiseren.

Aan de hand van mijn transcripties kan nagegaan worden of er, net als in de dagelijkse gesproken taal, ook in Vlaamse en Nederlandse tv-programma's sprake is van code-switching. Aangezien ik uitsluitend t-deletie bestudeer, kan natuurlijk niet vastgesteld worden of de sprekers van standaardtaal naar tussentaal overschakelen. Op basis van mijn analyse kan echter onderzocht worden of de sprekers overschakelen van de standaardtalige realisatie van de slotklank *t* (*t* als /t/ uitgesproken) naar de tussentalige realisatie (*t* weggelaten).

Wardhaugh (2006) definieert het verschijnsel van code-switching als het wisselen van de ene taal of taalvariëteit naar de andere. In Vlaanderen komt zo'n type codewisseling regelmatig voor tussen Standaardnederlands en tussentaal/dialect. In de afgelopen jaren wordt opvallend veel geschreven over dat fenomeen (Adam 2013; Lefevere 2011; Prieels 2012; Schepens 2017; Vanoverbeke 2018). Verscheidene sociolinguïsten onderzochten welke factoren de taalgebruikers aanzetten tot afwisseling tussen taalvariëteiten. Uit onderzoek (Wardhaugh 2006) blijkt dat sprekers meestal wisselen van code naargelang de spreeksituatie waarin ze zich bevinden. Vlamingen hanteren immers Standaardnederlands in formele omstandigheden maar schakelen over naar tussentaal in informele en spontane situaties.

Om het fenomeen code-switching te bestuderen, wordt er in dit onderzoek een duidelijk onderscheid gemaakt tussen vier spreeksituaties: de voice-overs, de interviews waarin de kandidaten tegen de camera spreken, de passages waarin de sprekers brieven voorlezen en de spontane gesprekken.

De eerste situatie die in beeld gebracht wordt, de voice-over, is in alle twee bestudeerde afleveringen enkel te horen bij de presentatoren. In dit onderzoeksmateriaal wordt de voice-over ingesproken door Dina Tersago en An Lemmens in het Vlaamse programma en door Yvon Jaspers in de Nederlandse versie. Yde (2012) definieert de voice-over als een

commentaarstem die buiten beeld extra informatie of uitleg geeft over de acties die zich op het scherm afspelen. In deze situatie spreken de presentatoren nagenoeg volledig standaardtaal. Als bewijs daarvan is de voice-over in tv-programma's meestal de enige spreeksituatie die niet ondertiteld wordt, wat erop wijst dat de voice-over de situatie is waarin de factor *verstaanbaarheid* het meest gerespecteerd wordt.

Ten tweede komen de sprekers ook aan het woord in korte interviews, waarbij ze individueel en afgezonderd direct voor de camera spreken. Naar aanleiding van vragen van een interviewer worden de kandidaten uitgenodigd om over hun gevoelens en voorbije situaties te spreken. In de interviews zijn de sprekers zich in principe meer bewust dat ze zich tot de kijkers richten en zijn ze dus ook meer geneigd om verzorgde taal te hanteren. In tegenstelling met de voice-overs worden de interviews echter niet gebaseerd op teksten die op voorhand geschreven zijn. Aangezien de interviews dus iets spontaner zijn dan de voice-overs, verwacht ik om meer t-deleties aan te treffen in die tweede spreeksituatie dan in de commentaarstemmen.

Ten derde is er de situatie waarbij de sprekers korte teksten voorlezen. Aangezien de twee geselecteerde afleveringen op "het brengen van de brieven" focussen, bevatten de transcripties immers korte passages waarin zowel de presentatoren als de kandidaten brieven voorlezen. Hoewel deze fragmenten in de spontane gesprekken plaatsvinden, worden ze echter als minder spontaan beschouwd.

Ten slotte nemen de sprekers meestal het woord in spontane gesprekken. Deze spreeksituatie, die informeler is dan de vorige situaties, wordt bijgevolg met een hogere spontaneïteitsgraad geassocieerd. In het programma zijn er twee types gesprekken aan te treffen: de homogene gesprekken (tussen de presentatoren onderling en tussen de kandidaten onderling) en de heterogene gesprekken (waar zowel de boeren als de presentatoren deelnemen). Aangezien de gesprekken tussen de presentatoren onderling heel weinig voorkomen in mijn materiaal, werd echter besloten om geen rekening te houden met de groepssamenstelling. Aan de hand van een omvangrijker corpus zou het echter interessant zijn om te onderzoeken of kandidaten minder tussentaal spreken in aanwezigheid van presentatoren dan wanneer ze met andere kandidaten interageren. Aangezien de sociale afstand tussen sprekers een impact kan hebben op t-deletie, zou het niet verwonderlijk zijn dat variatie in groepssamenstelling een invloed uitoefent op het gebruik van t-deletie. In een

heterogene groep zouden de sprekers immers waarschijnlijk meer geneigd kunnen zijn om op hun taalgebruik te letten dan in een homogene groep.

De dimensie waarop die contextuele verdeling berust, is de formaliteitsgraad. Aan de hand van deze variabele wil ik enerzijds de invloed bepalen van register op het gebruik van t-deletie, en anderzijds nagaan of het gebruik van het verschijnsel bij Vlamingen convergeert of net divergeert met dat bij Nederlanders. De algemene resultaten van de analyse worden in Tabel 21, Tabel 22, Tabel 23 en Tabel 24 weergegeven.

Spreeksituatie	**Aantal aangetroffen t-deleties**	**Aantal mogelijke t-deleties**	**T-deletie per spreeksituatie**
Voice-overs	1	14	7,14%
Interviews	27	70	38,57%
Voorgelezen passages	0	13	0%
Spontane gesprekken	213	425	50,12%

Tabel 21: T-deletie per spreeksituatie in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Tabel 21 geeft een overzicht van de deletiegehalten per spreeksituatie in het Vlaamse programma. Wat onmiddellijk in het oog valt, is dat het deletiepercentage het hoogst ligt in de spontane gesprekken, net zoals ik verwacht had. Zo'n resultaat is niet verwonderlijk aangezien deze situatie, die typisch ingezet wordt in contexten die informeel van aard zijn, gekenmerkt wordt door een lage formaliteitsgraad. Wanneer het register verhoogt, zijn de resultaten echter anders. In de interviews is er een verlaging van het deletiegehalte al waarneembaar. Terwijl de sprekers t-deletie hanteren in 50,12% van de gevallen in spontane gesprekken, behalen de interviews een lagere score, namelijk 38,57%. Uit Tabel 21 kan dus afgeleid worden dat het deletiepercentage aanzienlijk daalt (-11,55%) van de spontane gesprekken naar de interviews. Deze verlaging kan verklaard worden vanuit twee typische kenmerken van tussentaal: tussentaal wordt enerzijds vaker gebruikt in spontane situaties waarin de sprekers weinig op hun taalgebruik letten en komt anderzijds vrijwel uitsluitend voor in dialogen. Zowel de spontaneïteitsgraad als het dialogische karakter van de situatie spelen dus een beslissende rol in de realisatie van t-deletie. Ten eerste is de spontaneïteitsgraad in de interviews veel lager dan in de informele gesprekken. Hoewel de

interviews vrij informeel zijn, is de manier waarop de kandidaten voor de camera spreken minder spontaan dan wanneer ze met de andere kandidaten en de presentatoren interageren. Voor de camera zijn de boeren er zich het meeste van bewust dat ze gefilmd worden. Het valt dus duidelijk op dat de sprekers in zo'n situatie meer op hun uitspraak letten dan anders, waardoor het vaak iets meer verzorgd en dus minder dialectisch/tussentalig is. Ten tweede sluiten de interviews dichter aan bij de monoloog dan de dialoog. Hoewel de kandidaten vragen van de interviewer beantwoorden, kan in deze spreeksituatie immers niet van een echte dialoog gesproken worden. De belangrijkste reden hiervoor is het ontbreken van de factor *gesprek.* In zo'n situatie zijn de interacties tussen de interviewer en de kandidaat bijzonder beperkt. De interviewer beperkt zich immers tot het stellen van gerichte vragen om een bepaald onderwerp aan te geven maar gaat echter niet in dialoog met de kandidaat. In dit opzicht vervult de interviewer amper de functie van gesprekspartner. In het programma is de interviewer trouwens nooit te zien en nooit te horen. Noch door de kijker noch door de geïnterviewde wordt de interviewer dus als een gesprekspartner beschouwd. In *Boer zoekt Vrouw* houdt het interview dus het midden tussen monoloog en dialoog. Zowel de lage spontaneïteitsgraad als het gebrek aan de *gespreksfactor* in de interviews verklaren waarom er in deze situatie lagere deletiepercentages aangetroffen worden dan in de spontane gesprekken.

Uit Tabel 21 blijkt ook dat de voice-overs en de voorgelezen passages de twee situaties zijn waarin t-deletie het minst voorkomt, wat wel mijn verwachting was. In de voice-overs laten Dina Tersago en An Lemmens de slotklank *t* vallen in slechts 7,14% van de gevallen. Deze lage score heeft te maken met de rol die ze allebei vervullen in deze situatie, namelijk die van presentatrice. In dit onderzoek maak ik een onderscheid tussen twee rollen die televisiepresentatoren aanhouden: de rol van presentator en die van gesprekspartner (ook *gastheer* genoemd in bepaalde onderzoeken). Dina Tersago en An Lemmens houden de presentator-rol aan wanneer ze op geplande momenten in het programma ingestudeerde teksten voordragen. Wanneer ze deze voorbereide en ingestudeerde rol aannemen, spreken ze vrijwel uitsluitend standaardtaal. Bij de 14 woorden met een slotklank *t* die in de voice-overs aangetroffen worden, komt t-deletie immers slechts één keer voor. Terwijl Dina Tersago volledig standaardtaal spreekt, hanteert An Lemmens t-deletie één keer bij het woord *niet*. Over het algemeen kan dus vastgesteld worden dat de presentatrices uit het Vlaamse

programma hoofdzakelijk standaardtaalgebruik hanteren wanneer ze de commentaarstem inspreken, net zoals wat van hen verwacht wordt. Een eerste verklarende factor voor het lage deletiegehalte in de voice-overs is de aard van de situatie. Zoals in de vorige paragraaf vastgesteld, zijn dialogen veel meer onderhevig aan niet-standaardtalige variëteiten dan monologen. In *Boer zoekt Vrouw* zijn de voice-overs perfecte monologen. In de commentaarstemmen komt er immers slechts één stem aan bod, of twee stemmen die niet met elkaar in dialoog gaan. De gespreksfactor, waarop de Vlaamse tussentaal berust, ontbreekt dus duidelijk in deze spreeksituatie. Een tweede verklaring voor het lage percentage dat de voice-overs behalen voor t-deletie kan gevonden worden in de informatieve functie van de situatie. In *Boer zoekt Vrouw* komt de voice-over regelmatig voor om extra uitleg te geven en om de belangrijkste informatie te herhalen. Met andere woorden, de voice-overs hebben tot doel om essentiële informatiegegevens te geven aan onbekende kijkers. Om de boodschap goed over te brengen en om een groot aantal mensen te bereiken, is het dus van groot belang om een taal te gebruiken die door iedereen begrepen wordt, namelijk standaardtaal. Zowel in Vlaanderen als in Nederland is het Standaardnederlands immers de variëteit bij uitstek die gebruikt wordt in de formele en bovenregionale communicatie (Yde 2012). Volgens Yde (2012) is er ook een derde verklarende factor voor het gebruik van standaardtaal bij de voice-over, die nauw samenhangt met de vorige, namelijk de behoefte aan neutraal taalgebruik. De boodschap die door de commentaarstem verspreid wordt, is immers niet alleen zakelijk, informatief en formeel maar moet ook op een neutrale manier overgebracht worden. Aangezien de standaardtaal als zakelijk en formeel ervaren wordt door de meeste Vlamingen (De Caluwe 2000), is ze de meest geschikte taalvariëteit om informatie op een neutrale manier te verspreiden. Ten slotte wordt de tekst in de voice-overs steevast op voorhand voorbereid en voorgelezen, waardoor er minder ruimte is voor informeel en spontaan taalgebruik en dus ook voor tussentalige kenmerken, zoals t-deletie. Deze laatste factor is ook terug te vinden in de laatste spreeksituatie die in de volgende paragraaf behandeld wordt, de “brieven-passages”.

In deze laatste situatie, waarin de kandidaten samen met de presentatoren brieven voorlezen, wordt het verschijnsel van t-deletie nooit gebruikt, wat slechts gedeeltelijk overeenkomt met mijn verwachtingen. Aan de ene kant is het lage deletiegehalte niet verwonderlijk gezien het gebrek aan spontaneïteit dat in deze passages waarneembaar is. Het feit dat de sprekers

teksten voorlezen, houdt automatisch in dat ze minder spontaan spreken en dat ze, bewust of onbewust, meer op hun taalgebruik letten. In dit opzicht is de lage score van t-deletie geen verrassend resultaat. Aan de andere kant had ik niet verwacht om geen enkel geval van t-deletie aan te treffen. Aangezien de brieven-passages ingebed worden in de spontane gesprekken, verwachtte ik immers dat de sprekers soms tussentalige varianten zouden laten doordringen, maar dat bleek niet het geval te zijn. Er werd immers niet verwacht om z'n brutale overschakeling op te merken in het taalgebruik van de sprekers binnen éénzelfde communicatieve situatie. Om die reden werden lagere deletiepercentages in de interviews verwacht dan in de brieven-passages. In de interviews wordt de spreeksituatie niet ingebed in een andere, wat in principe betekent dat de sprekers zich meer bewust zijn van de situatie waarin ze zich bevinden. Uit de resultaten blijkt deze hypothese echter niet te kloppen. Terwijl de sprekers geen t-deletie hanteren wanneer ze samen hun brieven voorlezen, treedt t-deletie op in 38,57% van de gevallen in de interviews.

Uit Tabel 21 komt dus duidelijk naar voren dat het deletiegehalte sterk wijzigt naargelang de spreeksituatie waarin de spreker zich bevindt. Mijn resultaten komen dus overeen met die van Adam (2013), Prieels (2013), Vanoverbeke (2018) en Yde (2012) waaruit blijkt dat codewisseling een veel voorkomend verschijnsel is in Vlaanderen, ook in de Vlaamse media. Uit de geanalyseerde afleveringen blijkt dat de sprekers in formele situaties meestal standaardtalig taalgebruik hanteren, maar dat ze in spontane gesprekken snel overschakelen naar tussentaal. Om de reële invloed van de spreeksituatie op het bestudeerde verschijnsel te bestuderen, werd besloten om te focussen op de twee situaties die het meest van elkaar verschillen, namelijk de voice-overs en de spontane gesprekken. Op die manier kan onderzocht worden of de factoren formaliteit en spontaneïteit daadwerkelijk beïnvloedende factoren zijn. Uit de chi-kwadraattoets blijkt dat het geobserveerde verschil tussen de twee spreeksituaties statistisch significant is (x^2=10,2; df=1; p=0,05). In Tabel 22 vat ik de resultaten samen per sprekersprofiel door een onderscheid te maken tussen het taalgebruik van de presentatoren en dat van de boeren.

Rol	Spreeksituatie	T-deletie per spreeksituatie
Presentatoren	Voorgelezen passages	0/4= 0%
	Voice-overs	1/14= 7,14%
	Spontane gesprekken	60/109= 55,04%
Kandidaten	Voorgelezen passages	0/9= 0%
	Interviews	27/70= 38,57%
	Spontane gesprekken	153/316= 48,42%

Tabel 22: T-deletie bij presentatoren en kandidaten per spreeksituatie in Boer zoekt Vrouw Vlaanderen

Tabel 22 toont wanneer de presentatoren en de kandidaten overschakelen tussen de standaardtalige variant en de tussentalige variant van de slotklank *t*. Op basis van het kenmerk t-deletie komt eerst naar voren dat de presentatoren uitsluitend standaardtaal hanteren wanneer ze een informatieve functie vervullen, maar dat ze onmiddellijk overschakelen naar tussentalige varianten in gemoedelijke en spontane situaties, zoals de informele gesprekken. Aangezien deze spontane gesprekken niet voorbereid zijn, is het taalgebruik in de gesprekspartner-rol tussentaliger dan dat in de presentator-rol. Het deletiepercentage dat de presentatoren behalen in de spontane gesprekken (55,04%) is immers veel hoger dan die in de voice-overs (7,14%). Tussen de twee spreeksituaties bestaat er een verschil van 47,9%, wat aanzienlijk groot is. Wat hier vermeld dient te worden, is dat code-switching zowel bewust als onbewust kan optreden. Wanneer taalgebruikers hun emoties uitdrukken of gewoon spontaan spreken, concentreren ze zich meestal niet langer op hun taalgebruik (Prieels 2012). In zulke situaties zijn de sprekers dus geneigd om de taalvariëteit te hanteren waarin ze zich het meest op hun gemak voelen. Aangezien Vlamingen steeds meer bewust voor tussentaal kiezen in hun dagelijkse taalgebruik, is het dus niet verwonderlijk dat ze in deze situaties onbewust overschakelen naar tussentaal. Soms kan de spreker ook gebruik maken van code-switching om bewust een overgang te markeren. Op radio en televisie komt het bijvoorbeeld voor dat presentatoren bewust overschakelen naar tussentaal om een gesprek in een gemoedelijke context te plaatsen, om grappig over te komen (Prieels 2012) of om de kandidaten op hun gemak te stellen (Lefevere 2011). Ongeacht of het nu bewust of onbewust is, wijzen de resultaten duidelijk uit dat de twee onderzochte Vlaamse presentatrices sterk

registergevoelig zijn. Met andere woorden, ze weten precies welke taalvariëteit gehanteerd moet worden in welke situatie.

Ook bij de kandidaten lijkt het fenomeen van codewisseling van toepassing. In *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen* nemen de boeren het woord in de brieven-passages, in de interviews en in de spontane gesprekken, waar ze deletie-scores behalen van respectievelijk 0%, 38,57% en 48,42%. Uit deze gegevens blijkt dus dat de kandidaten t-deletie vaker realiseren in dialogische, informele en spontane situaties dan in formelere situaties waarin ze meer op hun taalgebruik letten. Net zoals de presentatoren schakelen de kandidaten dus over van standaardtaal naar tussentaal wanneer ze van een formele situatie overgaan naar een informele. Op te merken valt dat het verschil tussen de interviews en de gesprekken bij de kandidaten (9,85%) kleiner is dan dat tussen de voice-overs en de gesprekken bij de presentatoren (47,9%), wat niet verrassend is. Ten eerste leunt de formaliteitsgraad van de interviews dichter aan bij die van de gesprekken dan wat geldt voor de commentaarstem. In de voice-over zijn de presentatoren zich ervan bewust dat ze een voorbeeldfunctie vervullen en dat ze derhalve op hun taalgebruik moeten letten. In de interviews daarentegen moeten de kandidaten geen specifieke rol aannemen. Ten tweede is de spontaneïteitsgraad in de voice-overs veel lager dan in de interviews. In tegenstelling tot de voice-overs berusten de interviews van de kandidaten niet op opgestelde teksten die voorgedragen worden. Ten slotte ga ik ervan uit dat het gebruik van code-switching bewuster is bij de presentatoren dan bij de kandidaten. Het feit dat presentatoren meestal bewust van code wisselen om contrast te creëren, zou immers ook kunnen verklaren waarom het deletiegehalte sterker verschilt in het taalgebruik van de onderzochte presentatoren dan in dat van de boeren. In tegenstelling met de boeren oefenen de presentatoren een beroep uit dat een sterke taalgevoeligheid en sterke taalvaardigheden vereist. Aangezien ze gewend zijn om met taal te spelen, zijn de presentatoren zich dus in principe bewuster van hun codewisselingen dan de kandidaten. Afhankelijk van de situatie waarin ze zich bevinden, weten de presentatoren immers wat er van hen verwacht wordt, wat niet geldt voor de kandidaten.

Hoewel het verschijnsel waarschijnlijk minder bewust optreedt in het taalgebruik van de kandidaten dan bij de presentatoren, kan vastgesteld worden dat beide groepen sprekers registergevoelig zijn. Ook de sprekers die niet regelmatig met taal bezig zijn, namelijk de kandidaten, zijn in staat om hun taalgebruik aan te passen aan de spreeksituatie waarin ze

zich bevinden en om derhalve het register te hanteren dat het meest passend is. Volgens De Caluwe (2006) is het gebruik van tussentaal in informele passages op radio en televisie dus geen slechte evolutie. Het feit dat de sprekers, bewust of onbewust, hun taalvariëteit bijna systematisch aanpassen naargelang de context, betekent immers dat de registergevoeligheid van Vlamingen verhoogt. Ze weten wanneer tussentaal mag, en wanneer het Standaardnederlands de meest geschikte variëteit is. Onder de woorden van Lefevere (2011) toont de codewisseling aan "dat er met taal gespeeld kan worden en dat de Vlaming aanvoelt welk register wanneer gepast is." (81).

In het Nederlandse programma worden dezelfde situaties aangetroffen als in de Vlaamse versie, met uitzondering van de interviews. In *Boer zoekt Vrouw Nederland* zijn er dus drie spreeksituaties waarin de sprekers aan het woord komen: de voice-overs, de voorgelezen passages en de spontane gesprekken. Net zoals in de Vlaamse versie is deze laatste situatie de meest voorkomende.

Spreeksituatie	**Aantal aangetroffen t-deleties**	**Aantal mogelijke t-deleties**	**T-deletie per spreeksituatie**
Voice-overs	0	25	0%
Voorgelezen passages	4	42	9,52%
Spontane gesprekken	53	362	14,64%

Tabel 23: T-deletie per spreeksituatie in Boer zoekt Vrouw Nederland

Tabel 23 geeft een overzicht van het fonologische verschijnsel naargelang de spreeksituatie in de Nederlandse versie van *Boer zoekt Vrouw.* De resultaten wijzen uit dat het deletiegehalte ook significant varieert afhankelijk van de situatie in het Nederlandse programma (x^2=4,1; df=1; p=0,05). De sprekers hanteren t-deletie in 14,64% van de gevallen in de spontane gesprekken, in 9,52% van de gevallen in de voorgelezen passages en nooit in de voice-overs. Uit deze gegevens blijkt duidelijk dat de onderzochte Nederlandse sprekers vaker gebruik maken van t-deletie in informele en spontane omstandigheden dan in formele en voorbereide spreeksituaties.

Hoewel de Vlaamse sprekers overschakelen van standaardtaal naar tussentaal, kan op basis van mijn onderzoek naar t-deletie niet vastgesteld worden dat de Nederlandse sprekers een gelijkaardig patroon hanteren door over te schakelen van standaardtaal naar Poldernederlands. Aangezien t-deletie geen kenmerk is van de Nederlandse tussenvariëteit, berust het verschijnsel van codewisseling in het Nederlandse programma immers niet op de overschakeling van standaardtaal naar Poldernederlands. Hoewel het moeilijk af te bakenen is waar t-deletie zich precies bevindt op het Nederlandse taalcontinuüm, kan in ieder geval gesteld worden dat t-deletie een niet-standaardtalig kenmerk is. Aan de hand van mijn corpus merk ik op dat de Nederlandse sprekers ook de neiging hebben om over te gaan van het neutrale en zakelijke Standaardnederlands naar een gekleurde en informelere variëteit afhankelijk van de situatie.

In hun onderzoek tonen Van den Berg en Wijngaards (2017) aan dat Nederlanders ook gebruik maken van code-switching. Door het taalgebruik van vier boeren uit het Nederlandse programma *Boer zoekt Vrouw* te bestuderen, komen ze immers tot de conclusie dat Nederlanders, net zoals Vlamingen, zich aanpassen naargelang de spreeksituatie waarin ze zich bevinden. Hoe informeler de spreeksituatie is, des te groter de kans is dat de Nederlandse sprekers t-deletie hanteren. De resultaten van mijn analyse komen dus overeen met die van Van den Berg en Wijngaards (2017) waaruit blijkt dat zowel Nederlanders als Vlamingen registergevoelig zijn.

Rol	**Spreeksituatie**	**T-deletie per spreeksituatie**
Presentatoren	Voice-overs	0/25= 0%
	Voorgelezen passages	4/30= 13,33%
	Spontane gesprekken	15/109= 13,76%
Kandidaten	Voorgelezen passages	0/12= 0%
	Spontane gesprekken	38/253= 15,02%

Tabel 24: *T-deletie bij presentatoren en kandidaten per spreeksituatie in Boer zoekt Vrouw Nederland*

In Tabel 24 vat ik de resultaten van Tabel 23 samen per rol om een onderscheid te maken tussen de presentatoren en de kandidaten. Over het algemeen wordt opgemerkt dat zowel de presentatoren als de kandidaten t-deletie het vaakst gebruiken in de spontane gesprekken,

wat overeenstemt met mijn verwachtingen. Opvallend is echter dat de Nederlandse presentatrice Yvon Jaspers geen verschil lijkt te maken tussen de voorgelezen passages en de spontane gesprekken. Het verschil dat bestaat tussen deze twee spreeksituaties, namelijk 0,43%, is immers bijzonder klein. Het informele karakter van de voorgelezen passages verklaart waarschijnlijk waarom Yvon Jaspers zich niet beperkt voelt tot standaardtaal in deze situatie. Hoewel de voorgelezen passages weinig spontaan zijn, zijn ze even informeel als de spontane gesprekken. Zoals eerder vermeld, is er in de voice-overs echter geen sprake van t-deletie. Hoewel de Nederlandse media bijzonder tolerant zijn tegenover het gebruik van niet-standaardtalige varianten (Belsack 2011), kan echter opgemerkt worden dat t-deletie ook in *Boer zoekt Vrouw Nederland* beperkt wordt tot de informele passages van het programma. Zowel in Nederland als in Vlaanderen lijkt t-deletie geen plaats te hebben in de presentatietaal.

10 Discussie

Na de kwantitatieve bespreking van de resultaten wordt in dit hoofdstuk geprobeerd om bepaalde verrassende resultaten te verklaren. Enkele opmerkingen uit hoofdstuk 9 verdienen immers nader onderzoek.

In het licht van de strenge taaleisen die door de Vlaamse omroepen opgelegd worden, heerst in Vlaanderen het idee dat presentatoren significant minder tussentaal spreken dan kandidaten. In dit onderzoek brengen de resultaten echter een verschillende tendens aan het licht. Tussen de presentatoren en de kandidaten uit *Boer zoekt Vrouw* bestaat er immers geen duidelijk verschil wat het gebruik van t-deletie betreft. Uit de analyse blijkt immers dat de rol van de spreker in het programma niet van groot belang is bij de keuze van de taalvariëteit, wat niet overeenkomt met eerder onderzoek (Vanoverbeke 2018) waaruit blijkt dat de tussentaalindex van de presentatoren systematisch lager ligt dan die van de kandidaten, zelfs als de presentatoren steeds meer geneigd zijn om de tussenvariëteit te gebruiken.

Hoewel ik verwacht had dat de presentatoren meer niet-standaardtalige varianten zouden gebruiken dan wat van hen verwacht wordt, had ik echter niet verwacht dat ze zo hoge percentages zouden behalen en dat het verschil met de kandidaten zo klein zou zijn. De

opvallend hoge deletiegehalten die bij de Vlaamse en Nederlandse presentatoren opgemerkt worden, kunnen misschien verklaard worden door bepaalde factoren: het programmagenre, de omroep en het taalverschijnsel van *code-switching.*

Ten eerste is het type programma van *Boer zoekt Vrouw* een broedplaats voor taalvariatie. *Boer zoekt Vrouw* maakt immers deel uit van de *entertainment*-programma's waarin meer ruimte gegeven wordt aan taalvariatie dan in informatieve programma's. Het feit dat *Boer zoekt Vrouw* een reality-reeks is, is ook van groot belang. In deze programma's is het aantal spontane gesprekken opvallend groot. In zulke informele spreeksituaties zijn de sprekers, zowel de kandidaten als de presentatoren, minder geneigd om op te letten op hun taalgebruik, en nog minder op hun uitspraak. Uit onderzoek (Lefevere 2011) blijkt immers dat de sprekers zich minder bewust zijn van de fonologische afwijkingen, zelfs als ze proberen op te letten om Standaardnederlands te spreken.

Ten tweede kan de omroep ook de hoge percentages bij de presentatoren verklaren. In Vlaanderen wordt het programma uitgezonden op de commerciële zender VTM. Zoals eerder aangehaald, hecht de commerciële omroep over het algemeen minder belang aan de taal dan de openbare omroep. Bij de commerciële omroep is er immers meer ruimte voor informele taal en dus ook voor taalvariatie. Als gevolg daarvan is er op commerciële zenders meer tussentaal te horen dan op publieke zenders. Volgens VTM- taalraadsman Jan Schoukens is het onmogelijk om te eisen dat sprekers in *entertainment*-programma's op hun taalgebruik zouden letten (Prieels 2012). De vrijheid waarover de presentatoren beschikken op de commerciële omroep zou dus ook kunnen verklaren waarom Dina Tersago en An Lemmens opmerkelijk hoge deletiegehalten behalen in *Boer zoekt Vrouw Vlaanderen.*

Wat de Nederlandse versie betreft, wordt het programma uitgezonden door de publieke zender KRO-NCRV. Over het taalgebruik op de Nederlandse televisie zijn er echter zeer weinig bronnen beschikbaar. In tegenstelling tot Vlaanderen beschikken de Nederlandse omroepen over geen officieel taalbeleid. Op basis daarvan veronderstel ik dus dat de Nederlandse omroepen geen strikte regels opleggen op taalgebied, in tegenstelling met de Vlaamse publieke omroep die zich trouwens als normverspreider profileert. In Vlaanderen dient de VRT als model voor alle Vlamingen. Hoewel het vanzelfsprekend lijkt dat omroepen een actief taalbeleid voeren, is het gebruik van een officieel taalcharter en van een taaladviseur bij de

omroep vrijwel uitsluitend waarneembaar in Vlaanderen (Hendricks 2010). Naast haar concreet uitgewerkte Taalcharter beschikt de VRT immers ook over een eigen taalraadsman. Zo'n functie is ook terug te vinden bij VTM. De taaladviseur geeft praktisch taaladvies en waakt over de aantrekkelijkheid, duidelijkheid en correctheid van het taalgebruik in de media (Hendrickx 2010). In Nederland bestaat er geen soortgelijke autoriteit. Dat de Nederlandse media minder strenge eisen stellen in vergelijking met Vlaanderen wat het taalgebruik van hun medewerkers betreft, is waarschijnlijk toe te schrijven aan het verschil dat tussen Vlaanderen en Nederland bestaat op het vlak van hun normgevende centra en de geschiedenis van hun standaardtaal. Zoals eerder vermeld, richten het Belgisch Nederlands en het Nederlands Nederlands zich op verschillende normgevende centra: de VRT voor het Nederlands in Vlaanderen en de politici van Den Haag voor het Nederlands Nederlands (Vancompernolle 2012). De rol die de Vlaamse publieke omroep speelt op taalgebied is dus niet dezelfde als die van de Nederlandse omroep. De voorbeeldfunctie die de VRT vervult, verklaart duidelijk waarom er zo strenge taaleisen gehanteerd worden in de Vlaamse media. Ook de geschiedenis van de twee varianten van de standaardtaal is verschillend. Terwijl het Noord-Nederlands al jarenlang verankerd wordt in Nederland, is het Belgisch Standaardnederlands in Vlaanderen veel recenter. In de jaren 1980 heeft zich immers een nieuwe variant van de standaardtaal ontwikkeld in Vlaanderen: het Belgisch Nederlands (De Ridder 2007). Vlamingen zijn onwillig nog langer te proberen te spreken zoals hun noorderburen en zetten zich derhalve af tegen het Nederlands Nederlands. Vandaag de dag is er echter in Vlaanderen een nieuwe trend aan de gang: de zogeheten tussentaal neemt een prominentere plaats in Nederlandstalig België in en wordt zelfs een concurrent van het Standaardnederlands. In het Vlaamse taallandschap verliest de standaardtaal dus steeds meer terrein ten voordele van tussentaal (De Caluwe 2006). Zowel de recente ontwikkeling als het domeinverlies van het Belgisch Nederlands verklaren dus waarom Vlaamse instellingen (het bestuur, het onderwijs en de media) zo veel energie besteden aan het behouden van de Vlaamse standaardtaal, in tegenstelling met Nederland waar de standaardtaal geenszins bedreigd wordt. Zoals staat geschreven in een artikel van de VRT (Hendrickx 2010): "Voor de VRT is het Nederlands niet alleen het werkinstrument bij uitstek, maar ook het middel dat zes miljoen Vlamingen met elkaar verbindt. De VRT wil met haar taalbeleid graag de toon in Vlaanderen blijven zetten". In dezelfde lijn stelt Hendrickx (2010) vast: "De VRT wil de norm voor de Belgische variant van de Nederlandse standaardtaal zijn en blijven". In Vlaanderen is

correct taalgebruik in de media dus van vitaal belang om de bevolking aan te moedigen om het Belgisch Nederlands in zijn beste vorm te gebruiken. Wat ook doet aannemen dat de Nederlandse presentatoren een bepaalde vrijheid hebben op taalgebied, is de positieve houding van Nederlanders tegenover taalvariatie in de media. Uit onderzoek (Belsack 2011) blijkt immers dat de Nederlandse media over het algemeen meer bereid zijn dan de Vlaamse om accentvariatie toe te laten. Volgens Belsack (2011) proberen bepaalde Nederlandse media zelfs het taalgebruik van hun lezers en kijkers te volgen en te reflecteren. Terwijl de Vlaamse media erg gesteld zijn op correctheid, lijken de Nederlandse media dus creatiever om te gaan met taal (Nederlandse Taalunie 2013). Het is trouwens algemeen bekend dat taalfouten op de VRT meer aandacht krijgen dan het creatieve spel met het Nederlands. Aan de hand van dit onderzoek kan dus aangenomen worden dat de Vlaamse media een voorbeeldfunctie vervullen, in tegenstelling met de Nederlandse media die eerder een spiegelfunctie hebben. Een onderzoek onder 800 Nederlanders en Vlamingen van de Nederlandse Taalunie (2013) toont ook aan dat Nederlanders meestal toleranter zijn dan Vlamingen wat de uitspraak van de nieuwslezer betreft. 60% van de Nederlanders vindt dat de luisteraars mogen horen uit welke stad of streek de nieuwslezer komt, vergeleken met slechts 43% in Vlaanderen (Nederlandse Taalunie 2013). Alles bij elkaar genomen, kan vastgesteld worden dat de hoge t-deletiepercentages die bij de presentatoren waarneembaar zijn waarschijnlijk te wijten zijn aan de tolerante houding van de Vlaamse commerciële omroep en van de Nederlandse media tegenover taalvariatie.

Naast het programmagenre en de omroep kan een laatste factor de hoge percentages bij de presentatoren van *Boer zoekt Vrouw* verklaren, namelijk *code-switching.* Zoals eerder vermeld in 9.4, verwijst *code-switching* naar het wisselen van de ene taal of taalvariëteit naar de andere. In een gesprek kunnen sprekers dus van code veranderen naargelang de gesprekspartner en de spreeksituatie. Uit onderzoek blijkt dat codewisseling een vaak voorkomende factor is in Vlaanderen, zowel in dagelijkse gesprekken als in de media. Op televisie maar ook op de radio komt het immers vaak voor dat de presentatoren zich aanpassen aan hun gasten. Hoewel ze normaal geacht worden Standaardnederlands te spreken, passen de presentatoren, bewust of onbewust, hun taalgebruik aan zodat hun gasten zich meer op hun gemak voelen (Lefevere 2011). De selectie van een bepaalde variëteit kan immers de sociale afstand behouden of verkleinen. Aangezien de kandidaten uit *Boer zoekt*

Vrouw in het algemeen frequent niet-standaardtalige variëteiten gebruiken, zijn de presentatoren tijdens de gesprekken met de kandidaten waarschijnlijk geneigd om hun taalgebruik aan te passen en om derhalve ook niet-standaardtaalgebruik te hanteren. In dit opzicht zijn de hoge deletiegehalten bij de presentatoren dus niet verwonderlijk. Aannemelijk is dat Dina Tersago, An Lemmens en Yvon Jaspers vaak overschakelen naar informelere variëteiten om zich dus aan te passen aan hun gesprekspartners, namelijk de boeren.

11 Besluit en perspectieven voor verder onderzoek

Tot slot zet ik in dit laatste hoofdstuk de voornaamste conclusies uiteen. Zoals in de inleiding vermeld, werd de laatste jaren een groot aantal studies verricht naar t-deletie, waarbij de nadruk hoofdzakelijk ligt op de Vlaamse tussentaal. Naar aanleiding van het onderzoek van Vermeeren (2018) naar t-deletie in politieseries uit Vlaanderen en Nederland leek het me interessant om het gebruik van het verschijnsel grondig te bestuderen door een vergelijking te maken tussen de Vlaamse versie en de Nederlandse versie van een recent programma. Daarom wordt er in deze masterscriptie een analyse gemaakt van twee afleveringen van het realityprogramma *Boer zoekt Vrouw* (2020). Het doel van dit onderzoek was tweevoudig. Ten eerste wilde ik een dieper inzicht verwerven in de mate waarin Vlamingen en Nederlanders t-deletie hanteren. Ten tweede had ik tot doel om de evolutie van het verschijnsel te onderzoeken door de resultaten van Vermeeren (2018) te vergelijken met die van deze scriptie. Op die manier bestudeerde ik het verschijnsel over een periode van ongeveer 12 jaar en ging ik op zoek naar mogelijke evoluties.

Uit de analyse kan eerst gesteld worden dat het verschijnsel van t-deletie zowel in Vlaanderen als in Nederland voorkomt. In tegenstelling tot de resultaten van Vermeeren (2018) toont dit onderzoek immers aan dat t-deletie een verschijnsel is dat ook in Nederland gehanteerd wordt en dat derhalve niet uitsluitend tot de Vlaamse tussentaal behoort. Of het toenemende gebruik van t-deletie in Nederland te wijten is aan een invloed van de Vlaamse tussentaal op de Nederlandse informele gesproken taal, kan door middel van dit onderzoek echter niet bevestigd worden. Dit vormt ongetwijfeld interessante stof voor verder onderzoek. Op het vlak van de frequentie worden er echter aanzienlijk grote verschillen opgemerkt tussen de twee gebieden. Terwijl het verschijnsel in bijna 50% van de gevallen optreedt in het

taalgebruik van de Vlaamse sprekers, komt het verschijnsel veel minder voor bij hun noordelijke buren (13,29%). Hoewel er een duidelijk verschil bestaat tussen de twee gebieden wat de frequentie van het verschijnsel betreft, is de manier waarop Vlamingen en Nederlanders t-deletie gebruiken vergelijkbaar. Beide groepen sprekers hanteren t-deletie het vaakst bij *niet, dat* en *wat.* In overeenstemming met eerder onderzoek wijzen de resultaten dus uit dat woorden die weinig semantische informatie dragen in het algemeen vatbaarder zijn voor t-deletie dan betekenisrijke woorden. Zoals eerder besproken, vormt *niet* hierop een uitzondering.

Na vergelijking van de twee geselecteerde afleveringen spitste ik mijn analyse verder toe op de diachrone evolutie van het fonologische verschijnsel. In een eerste verkenning ging ik op zoek naar de algemene deletiegehalten uit de periode 2007-2009 en 2020. Uit de vergelijkende analyse blijkt dat het gebruik van t-deletie aanzienlijk toeneemt, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Dit illustreert dat t-deletie vandaag de dag vaker gebruikt wordt dan een paar jaar geleden, een bevinding die hierboven statistisch bevestigd is. Deze resultaten kloppen dus met de opvattingen van taalkundigen: niet-standaardtalige variëteiten worden steeds meer gehanteerd en getolereerd (De Caluwe 2006). In een tweede verkenning werd de focus gelegd op de deletiegehalten per woord. Samenvattend laten de resultaten zien dat t-deletie zowel frequenter als uitgebreider wordt gebruikt dan vroeger. In de afleveringen uit 2020 is t-deletie ook te horen bij een aantal werkwoorden, zoals *gaa(t), staa(t), kom(t)* en *meen(t),* wat niet het geval was in het materiaal uit 2007-2009. Hoewel t-deletie nu ook bij werkwoordsvervoegingen aangetroffen wordt, blijft het verschijnsel echter wijder verbreid bij functiewoorden.

Dankzij de grote verscheidenheid aan sprekers en spreeksituaties in de onderzochte afleveringen, kon de invloed van sprekerskenmerken en gespreksituaties op het gebruik van t-deletie ook bestudeerd worden. Zowel in Vlaanderen als in Nederland blijkt het verschijnsel eerder contextgebonden te zijn dan sprekergebonden. In eerste instantie werd aandacht besteed aan drie sprekerskenmerken, namelijk sekse, leeftijd en regio. De resultaten wijzen uit dat de variabelen leeftijd en sekse geen significante impact hebben op het verschijnsel. Wat de regio betreft, komen er bepaalde tendensen echter naar voren. Het verschijnsel van t-deletie wordt veel minder gebruikt in de noordelijke Nederlandse provincies, met name Friesland en Drenthe dan in de rest van het Nederlandstalige gebied. Deze resultaten komen

grotendeels overeen met die van Stroop (2004) waaruit blijkt dat t-deletie zowel in Vlaanderen als in Nederland voorkomt, met uitzondering van Friesland, Drenthe en Groningen. Aangezien ik in dit onderzoek tv-programma's gebruik als onderzoeksmateriaal, leek het me ook interessant om een onderscheid te maken tussen de presentatoren en de kandidaten. Door de twee groepen sprekers met elkaar te vergelijken, kwam ik tot de conclusie dat de rol van de spreker in het programma geen significante invloed uitoefent op t-deletie. Zoals blijkt uit het onderzoek van Vanoverbeke (2018) wordt het taalgebruik van presentatoren steeds tussentaliger. Het scherpe verschil dat vroeger op taalvlak bestond tussen de presentatoren en de kandidaten wordt dus steeds kleiner, iets wat door mijn data bevestigd wordt.

Terwijl het fenomeen van t-deletie weinig beïnvloedt wordt door de spekerskenmerken, tonen de resultaten aan dat het fonologische verschijnsel sterk contextgebonden is. Door het taalgebruik van de 19 sprekers te onderzoeken, wordt opgemerkt dat ze niet constant dezelfde variant hanteren. Uit de analyse blijkt immers dat de deletiegehalten sterk verschillen naargelang de situatie waarin de sprekers zich bevinden. Daarbij vormen de formaliteit en de spontaneïteit van de situatie de kern van de codewisseling. Hoe spontaner en informeler de spreeksituatie is, hoe groter de kans is dat de sprekers t-deletie hanteren. Uit het voorgaande kan dus afgeleid worden dat zowel Vlamingen als Nederlanders zich bewust zijn van het informele karakter van t-deletie. Zulke opmerkingen getuigen immers duidelijk van een zekere registergevoeligheid in het hele Nederlandstalige gebied. Omdat sprekers duidelijk gevoelig zijn voor registerverschuivingen, lijkt het me dat tussentaal en standaardtaal perfect naast elkaar kunnen leven. Ondanks de toenemende tendens naar tussentaal ziet er ook niet naar uit dat tussentaal het Standaardnederlands zal verdringen. Hoewel tussentaal steeds vaker gebruikt wordt, blijft standaardtaal immers de meest geschikte variëteit om neutraliteit en zakelijkheid uit te stralen.

Hoewel deze scriptie een breed overzicht biedt van het verschijnsel van t-deletie, blijven er nog taalrijke vragen open die verder onderzoek vergen. Ten eerste zou het verhelderend zijn om dit onderzoek uit te breiden naar geschreven taal. In deze scriptie wordt er enkel aandacht besteed aan het gebruik van t-deletie in gesproken taal. Aangezien er sprake is van een toenemende oralisering in nieuwe media, zou het echter interessant zijn om zich te buigen over de mate waarin t-deletie infiltreert in de Vlaamse en Nederlandse schrijftaal. Uit taalrijke

studies blijkt dat de afwijkingen van de standaardtaal in gesproken taal vooral van fonologische aard zijn. Zulke onderzoeken tonen tegelijkertijd aan dat t-deletie steeds vaker te horen is in het taalgebruik van Vlamingen en Nederlanders. Aan de hand van nieuw onderzoek zou dus onderzocht kunnen worden of er vergelijkbare tendensen merkbaar zijn in informele schrijftaal. Door een vergelijking te maken tussen Vlaanderen en Nederland, kan bovendien onderzocht worden of de infiltratie van t-deletie in schrijftaal in dezelfde mate gebeurt in de twee gebieden. Aangezien het verschijnsel frequenter voorkomt in de Vlaamse gesproken taal dan in de Nederlandse, veronderstel ik dat het ook vaker infiltreert in de Vlaamse schrijftaal dan in de Nederlandse schrijftaal.

Ten tweede zou het ook interessant zijn om het onderzoek binnen enkele jaren te herhalen om eventuele veranderingen in de positie van tussentaal aan het licht te brengen. Door later soortgelijk onderzoek uit te voeren, zou een blik immers geworpen kunnen worden op de toekomst van het fonologische verschijnsel. Op die manier zou nagegaan kunnen worden of het deletiegehalte aanzienlijk blijft stijgen of het integendeel stagneert. De flinke toename van t-deletie die in dit onderzoek waargenomen wordt, roept immers nieuwe vragen op. Vandaag de dag kunnen we ons immers afvragen of tussentaal op lange termijn de overhand zal nemen. Aan de hand van mijn resultaten neem ik aan dat de twee variëteiten naast elkaar zullen blijven bestaan en dat de niet-standaardtalige variant van de slotklank *t* de standaardtalige realisatie niet zal verdringen. Uit deze scriptie blijkt immers dat het gebruik van t-deletie aanzienlijk toeneemt maar dat het verschijnsel bijna nooit infiltreert in formele omstandigheden waar standaardtaal trouwens duidelijk overheerst.

Een derde punt waarbij meer onderzoek wenselijk is, is het onderzoek naar het effect van sprekerskenmerken op t-deletie. Een minpunt van mijn data is immers het beperkte aantal onderzochte sprekers. In deze scriptie kan het materiaal bijvoorbeeld geen statistisch bewijs aanreiken dat t-deletie frequenter gebruikt wordt door jongeren dan door ouderen. Het is daarbij belangrijk aan te geven dat een significant verband tussen sprekerskenmerken en t-deletie misschien bevestigd zou kunnen worden met meer materiaal. Ook voor geslacht wordt er geen significante invloed opgemerkt op het gebruik van t-deletie. Aangezien de niet significante resultaten misschien te wijten zijn aan een gebrek aan materiaal, is er immers behoefte aan verder onderzoek. In deze masterproef is het aantal sprekers dat onder de loep genomen wordt niet voldoende om de resultaten te veralgemenen en om conclusies rond

sprekerskenmerken te trekken. Aan de hand van een omvangrijker en dus representatiever corpus zou echter vastgesteld kunnen worden of leeftijd en sekse daadwerkelijk geen invloed uitoefenen op het verschijnsel van t-deletie.

Ten slotte vormt de manier waarop t-deletie gepercipieerd wordt ook stof voor vervolgonderzoek. Over de perceptie van Vlamingen en Nederlanders tegenover t-deletie bestaan er immers nog geen studies. Het lijkt me dus waardevol om die leemte op te vullen door perceptieonderzoek uit te voeren. Dit aspect, dat in deze scriptie onderbelicht wordt, zou de resultaten nog verder kunnen nuanceren. Aan de hand van een vergelijkende analyse zou bestudeerd kunnen worden of er regionale verschillen opduiken in de perceptie van t-deletie. Aannemelijk is dat Vlamingen in het algemeen positiever staan tegenover de deletie van de eind-*t* dan hun noordelijke buren. Hoewel het verschijnsel opvallend frequent gehanteerd wordt bij Vlamingen, nemen Nederlanders t-deletie zelden in de mond.

Bibliografie

Adam, E. (2013). Een glijdende overgang tussen informele standaardtaal en tussentaal. *Een onderzoek naar het taalgebruik van acht presentatoren op de zender VIER. Ongepubliceerde masterscriptie. Universiteit Gent-vakgroep Nederlandse Taalkunde*.

Adriaensen, K. (2017). Reikt de Vlaamse tussentaal verder dan de grens met Nederland?. Gent: Universiteit Gent.

Baarda, B., Bakker, E., Van Der Hulst, M., Julsing, M., Fischer, T., Van Vianen, R., & De Goede, M. (2014). Basisboek Methoden en Technieken: Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis (5e druk). Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Beheydt, L. (2002). Delen Vlaanderen en Nederland een culturele identiteit. *Gillaerts, Paul, Hilde van Belle en Luc Ravier (reds.). Vlaamse identiteit: mythe en werklijkheid*. Leuven: Acco, 22-40.

Belsack, E. (2011). Taalbeleid in Nederlandse en Vlaamse kranten. *Handelingen-Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal-en Letterkunde en Geschiedenis*, *65*, 57-78.

Bennis, H. J. (2012). Hoeveel dialecten heeft het Nederlands?. *Alles wat je altijd al had willen weten over taal; De taalcanon*, 72-75.

Bennis, H., Cornips, L. & Van Oostendorp M. (2004). *Verandering en verloedering: normen en waarden in het Nederlands.* Amsterdam: Amsterdam university press.

Cajot, J. (2012). Waarom het Verkavelingsvlaams onvermijdelijk was: De ontwikkeling van een informele omgangstaal in Vlaanderen. In K. Absillis, J. Jaspers & S. Van Hoof (red.), De manke usurpator: Over Verkavelingsvlaams (pp. 39-66). Gent: Academia Press.

De Caluwe,J. (2002). *Taalvariatie en taalbeleid: bijdragen aan het taalbeleid in Nederland en Vlaanderen.* Antwerpen: Garant.

De Caluwe, J. (2009). Tussentaal wordt omgangstaal in Vlaanderen. Nederlandse Taalkunde 14, 8-25.

De Caluwe, J. (2013). Nederland en Vlaanderen:(a) symmetrisch pluricentrisme in taal en cultuur. *Internationale neerlandistiek*, *51*(1), 45-59.

De Caluwe, J., Delarue, S., Ghyselen, A. S., & Lybaert, C. (2013). *Tussentaal: over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen*. Academia Press.

De Caluwe, J., Devos, M. (2006). *Structuren in talige variatie in Vlaanderen.* Gent: Academia Press.

De Decker, B. (2014). *De chattaal van Vlaamse tieners: een taalgeografische analyse van Vlaamse (sub) standaardiseringsprocessen tegen de achtergrond van de internationale chatcultuur*. Proefschrift Universiteit Antwerpen.

Delarue, S. (2012). Tussentaal in het Vlaamse onderwijs: doodnormaal of problematisch?. In *Dag van het Nederlands: taal en (nieuwe) taalbeschouwing*.

De Ridder, F. (2007). *Vlaamse tussentaal op televisie: een analyse van het fictieve reportageprogramma "In de gloria"* [scriptie]. Universiteit Gent.

Derudder, G. (2014). Intralinguale ondertiteling van tussentaal. *Unpublished Master's dissertation. Universiteit Gent*.

De Sutter, G. (2017). *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde*. Acco.

Devos, M., & Vandekerckhove, R. (2005). *West-Vlaams* (Vol. 7). Lannoo Uitgeverij.

Geeraerts, D. (2001). Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: gedrag, beleid, attitudes. *Ons erfdeel*, *44*(3), 337-343.

Geeraerts, D., Penne, A., & Vanswegenoven, V. (2000). Thuis-taal en Familie-taal: taalgebruik in Vlaamse soaps. In S.Gillis, e.a. (red). *De taal om de tuin geleid* . UIA: Antwerpen. 1961-170.

Geeraerts, D., & Van de Velde, H. (2013). Supra-regional characteristics of colloquial Dutch.

Ghyselen, A. (2010). Ne vent als em kan ekik nie luchten. *Een matched-guise onderzoek naar de attitudes van de West-Vlaming tegenover taalvariatie*, *5*, 2014.

Ghyselen, A. (2016). *Verticale structuur en dynamiek van het gesproken Nederlands in Vlaanderen. Een empirische studie in Ieper, Gent en Antwerpen*. Proefschrift Universiteit Gent.

Ghyselen, A. S., & Van Keymeulen, J. (2014). Dialectcompetentie en functionaliteit van het dialect in Vlaanderen anno 2013. *Tijdschrift voor Nederlandse taal-en letterkunde*, *130*(2), 117-139.

Goedertier, W., S. Goddijn & J.-P. Martens (2000). Orthographic Transcription of the Spoken Dutch Corpus. Geraadpleegd op 4 mei 2021 op http://lands.let.ru.nl/cgn/doc_Dutch/topics/version_1.0/annot/orthography/ort_prot.pdf

Hendrickx, R. (1998, 17 juli). Taalcharter. Geraadpleegd op 23 mei 2021, via VRT-Taalnet: http://www.vrt.be/taal/taalcharter

Hendrickx, R. (2010, 26 oktober). Taalbeleid in de Media. Geraadpleegd op 24 mei 2021, via VRT-Taalnet: http://www.vrt.be/taal/taalbeleid-in-de-media

Hendrickx, R. (2020). 90 jaar publieke omroep: de evolutie van taal. *VRT Nieuws.* https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/nieuws/2020/10/21/90-jaar-publieke-omroep-de-evolutie-van-taal/?fbclid=IwAR1ydTKppphL6FfsZSGIE2Vg46o5zzsMv0hQswoT9x__LNB3VHq1-eDbkTQ

Herroelen, P. (z.d.). Van cultuur- naar amusementsdrager: televisie als massamedium. *NEVB Online.* Beschikbaar op https://nevb.be/wiki/Omroep

Hoppenbrouwers, C. (1983). Tussen dialect en standaardtaal: een overzicht. In Tabu, 14, nr. 3, pp. 83- 111.

Janssens, G. (2004). Ontstaan, ontwikkeling en positie van de Vlaamse tussentaal. In S. Kiedron & A. Kowalska-Szubert (red.), *Thesaurus polyglottus et flores quadrilingues. Fstschrift für Stanislaw Predota zum 60. Geburtstag* (pp. 173-178). Wroclaw: Oficyna Wydawnicza ATUT.

Jaspaert, K. (1986). *Statuut en structuur van standaardtalig Vlaanderen* (Vol. 1). Leuven University Press.

Laurent, C. (2019). Onderzoek naar Nederlands-Nederlandse en Belgisch-Nederlandse dubbings van films.

Lefevere, E. (2011). Tussentaal in de Vlaamse media. *Een onderzoek naar het taalgebruik van televisiepresentatoren*.

Lohmann, J. (2011). Onderzoek naar de kenmerken en het gebruik van tussentaal in talkshows. Gent: Universiteit Gent.

Louwye, S. (2012). Dialectbehoud en dialectverlies bij kinderen uit de Westhoek. Een sociolinguïstisch onderzoek. Masterscriptie Taal- en Letterkunde Nederlands-Duits, Universiteit Gent.

Lybaert, C. (2015). De ideologische positie van Algemeen Nederlands in Vlaanderen. *Taal en Tongval*, *67*(1), 97-134.

Mirck, A. (2011). *Wis je da nie jonge? De regionale en etnische invloeden op de finale/t/deletie in de woorden 'dat'en 'niet'* (Bachelor scriptie).

Muhr, R. (2012). *Non-dominant varieties of pluricentric languages. Getting the picture*. Peter Lang.

Nederlandse Taalunie (2013). Taalpeil. Nederlands en de media. Den Haag: Nederlandse Taalunie.

Pinget, A. F. (2009). Het gesproken Nederlands in Vlaanderen. *Percepties en attitudes tegenover standaardtaal en tussentaal van Oost-en West-Vlaamse studenten. Gent, Universiteit Gent-Vakgroep Nederlandse Taalkunde (masterscriptie)*.

Plevoets, K. (2008). *Tussen spreek-en standaardtaal: een corpusgebaseerd onderzoek naar de situationele, regionale en sociale verspreiding van enkele morfo-syntactische verschijnselen uit het gesproken Belgisch-Nederlands* (Doctoral dissertation, Katholieke Universiteit Leuven. Faculteit Letteren).

Plevoets, K. (2013). De status van de Vlaamse tussentaal: een analyse van enkele socio-economische determinanten. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal-en Letterkunde*, *129*(3), 191-233.

Prieels, L. (2012). Standaardtaal of tussentaal op televisie. Een onderzoek naar het taalgebruik van presentatoren in tv-magazines [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.

Prieels, L. (2013). Tussentaal in tv-programma's. *Tussentaal: over de talige ruimte tussen dialect en standaardtaal in Vlaanderen*, 35-49.

Schepens, R. (2017). *Tussentaal op de Vlaamse radio: een onderzoek naar code-switching taalattitudes bij Vlaamse radiopresentatoren* (Masterscriptie). Universiteit Gent, Gent.

Beschikbaar op < https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/349/227/RUG01-002349227_2017_0001_AC.pdf>

Stroop, J. P. A. (1998). *Poldernederlands; waardoor het ABN verdwijnt*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

Stroop, J. (2004). Wat over niet en dat. In Johan De Caluwe, Georges De Schutter, Magda Devos & Jacques Van Keymeulen (eds.*), Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal*. Gent: Academia Press. 761-770.

Timmermans, B. (2010). *Klink klaar. Uitspraak- en intonatiegids voor het Nederlands*. Leuven: Davidsfonds

Van Belle, W., Lamiroy, B., & Van Langendonck, W. (2003). *Nederlandse grammatica voor Franstaligen.* Leuven: KUL. Departement linguistiek.

Van Bree, C. (2004). Historische taalkunde. *Amersfoort: Acco*.

Vancompernolle H. (2012). *Normgevoeligheid: attitude van Vlaamse jongeren ten aanzien van het Standaardnederlands, de tussentaal en het dialect.* Gent: Academia press.

Vandekerckhove, R. (2000). Dialectvitaliteit en dialectverlies. Nederlands van nu 48, 15-16.

Van Der Meersch, L. (2014). Lexicaal dialectverlies in Zottegem. Masterscriptie Taal- en Letterkunde Nederlands-Frans, Universiteit Gent.

Van Gijsel, S., Speelman, D., & Geeraerts, D. (2008). Style shifting in commercials. *Journal of pragmatics*, *40*(2), 205-226.

Van Hoof, S. (2010). Taalvariatie op de Vlaamse openbare omroep: Substandaardisering in fictieprogramma's vroeger en nu. *Handelingen van de Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal-en Letterkunde en Geschiedenis*, *64*, 167-185.

Van Hoof, S. (2013). Feiten en fictie-Taalvariatie in Vlaamse televisiereeksen vroeger en nu. *Nederlandse taalkunde*, *18*(1), 35-64.

Van Hout, R., Kruisjen, J. (1996). *Taalvariaties: toonzettingen en modulaties op een thema.* Dordrecht: Foris.

Van Keymeulen, J. (2015). Het'Vlaams', een taal of een misverstand?. *Tydskrif vir Nederlands en Afrikaans*, *22*, 64-87.

Vanoverbeke, M. (2018). Tussentaal in de Slimste Mens Ter Wereld. Een analyse van het taalgebruik van van presentator Erik Van Looy van vroeger tot nu [Masterproef]. Gent: Universiteit Gent.

Wardhaugh, R. (2006). *An introduction to sociolinguistics*. Oxford e.a.: Blackwell Publishing.

Yde. E. (2012). *Taalgebruik in reclame: Over standaardtaal, tussentaal en code-switching in Vlaamse radiopots*.

Zenner, E., Geeraerts, D., & Speelman, D. (2009). Expeditie Tussentaal-Leeftijd, identiteit en context in "Expeditie Robinson". *Nederlandse taalkunde*, *14*(1), 26-44.